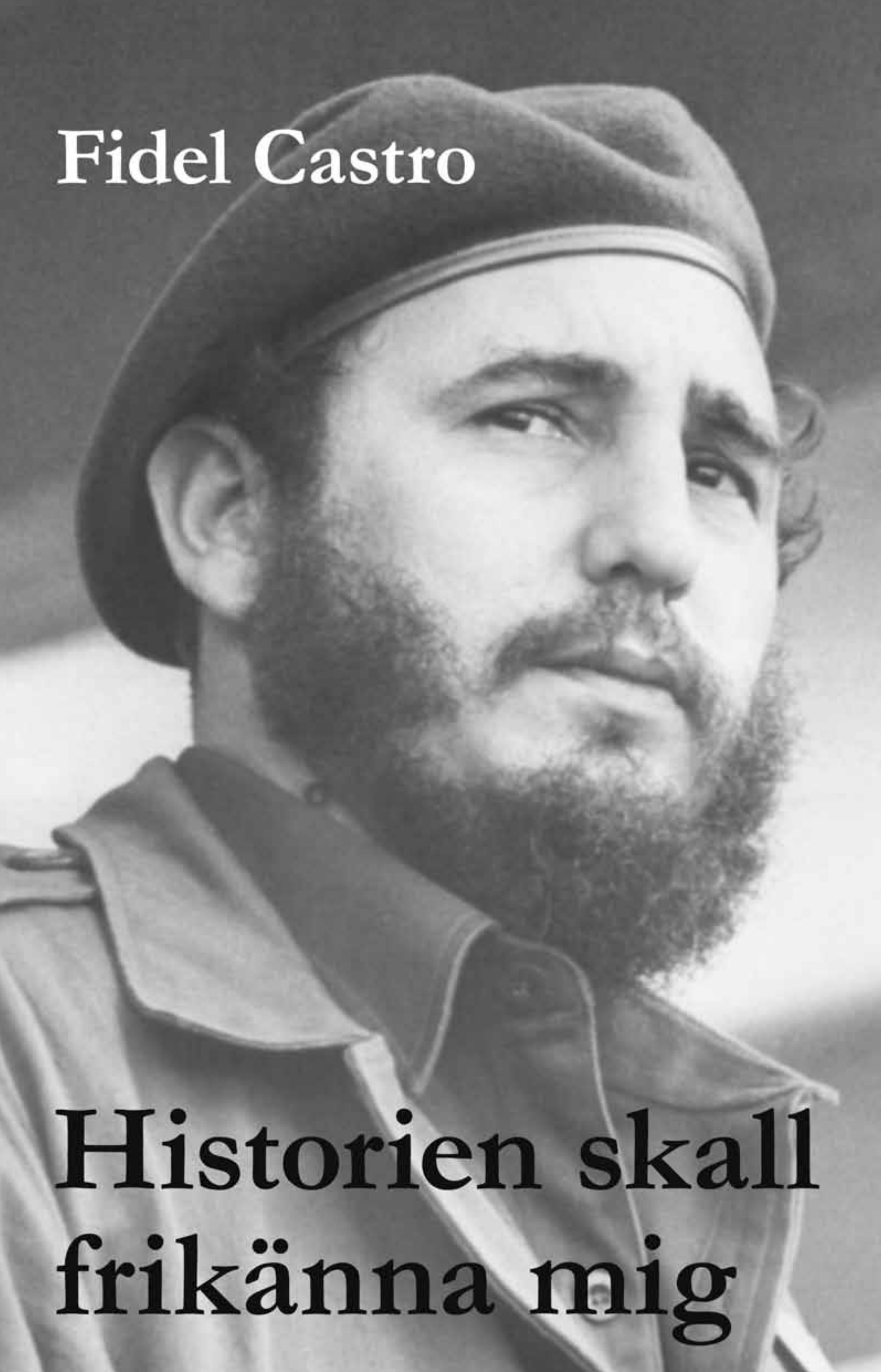

Fidel Castro

Historien skall frikänna mig

Den 16 oktober 1953 höll Fidel Castro sitt försvarstal inför Batistadiktaturens domare på Kuba. Han åtalades för överfallet på Moncadakasernen i Santiago de Cuba den 26 juli samma år. Överfallet hade misslyckats, och många av de som deltog hade tagits tillfånga och mördats brutalt.

Fidels försvarstal avslöjar obarmhärtigt regimens tyranni och stakar ut ett program för ett nytt Kuba. Detta nya Kuba har sedan revolutionens seger 1959 förverkligats steg för steg, trots USA:s väpnade aktioner, propagandakampanjer och över 50 år av ekonomisk krigföring och blockad.

Talet fick namn efter sin sista mening – *La Historia me Absolverá* – Historien skall frikänna mig. Det smugglades ut ur fängelset, trycktes i största hemlighet och spreds genom underjordiskt arbete över hela Kuba. Detta blev programmet för upproret mot diktaturen, Moncadarörelsen.

Fidel Castro

Historien skall frikänna mig

Fidel Castros historiska försvarstal 1953

Svensk-Kubanska Föreningen 2017

SVENSK-KUBANSKA FÖRENINGEN
Solidaritetshuset, Tegelviksgatan 40, 116 41 Stockholm
Tel: 08 –31 95 30. e-post: info@svensk-kubanska.se
www.svensk-kubanska.se

Detta är en digital version av den bok
som trycktes 2017 (Myran Grafiska, Varbeg)
och som har ISBN 978-91-85710-23-2.
Den tryckta boken kan inhandlas från
Svensk-Kubanska Föreningen,
se www.svensk-kubanska.se / Butik
e-post: info@svensk-kubanska.se

Historien skall frikänna mig
är Fidel Castros historiska försvarstal från 1953

Originalets titel: *La historia me absolverá*
Originalförlag: Editora Politica, Havanna
Översättning 1968: Beatriz Díaz de Hellgren och Sven Wernström
Fidel Castros förord 1993 till tredje upplagan
är översatt av Eva Björklund
Originalet till *Historien skall frikänna mig* har inga avsnittsrubriker
Här är rubriker insatta för att ange tema för varje avsnitt
Redigering, grafisk form och omslag: Louise Österlin
Omslagsfoto: Liborio Noval, Kuba

För de historiska fotografierna tackar vi fotograferna samt
Kubas förlag och museer för deras gärning att göra sådant
ovärderligt bildmaterial tillgängligt.

Innehåll

Fidel Castro och Che Guevara i Havanna 1960

Förord till den tredje upplagan av Fidel Castro 1993

Det gläder mig att med några korta ord få presentera denna tredje svenska upplaga av *Historien skall frikänna mig* för läsarna.

Det ni kommer att läsa i denna bok är innehållet i mitt försvarstal den 16 oktober 1953 i Santiago de Cuba under slutpläderingen i målet mot de anklagade för delaktighet i angreppen den 26 juli på Moncadakasernen i Santiago och kasernen i Bayamo, uppkallad efter Carlos Manuel de Céspedes.

Aktionerna den 26 juli 1953 hade organiserats med en stor grupp unga kubaner som var fast beslutna att ta upp aktiv och direkt kamp mot den reaktionära diktatur, som upprättats på Kuba genom statskuppen den 10 mars 1952, då landets dåvarande konstitutionella regering störtades.

Efter det taktiska bakslag som misslyckandet att inta de två militärförläggningarna innebar – vår tanke hade varit att inta kasernerna och sedan uppmana folket att göra uppror mot den tyranniska regimen – föll många av deltagarna i händerna på förtryckets styrkor och torterades och mördades. Andra av oss greps, sattes i fängelse och ställdes inför domstol.

Rättegången mot mig hölls skild från de övriga anklagades, av skäl som jag förklarar i det försvarstal som jag sedan rekonstruerade i fängelset och lyckades smuggla ut till mina kamrater utanför murarna. Med stor uppfinningsrikedom och effektivt arbete kunde de sedan sätta och trycka texten i en broschyr, som spreds i hela landet

trots de mycket svåra omständigheter som underjordiskt arbete innebär, när alla revolutionära kämpar utsätts för järnhård förföljelse.

Som ni själva kan konstatera försökte jag under rättegången utveckla mina argument i tre huvudriktningar: först och främst att avslöja de-facto-regimens brott mot våra självuppoffrande och hjältemodiga kamrater; för det andra att med så många juridiska, moraliska och politiska skäl som möjligt plädera för det nödvändiga och berättigade i aktivt motstånd och direkt kamp mot det olagliga förtrycket och diktaturen; och till slut att sammanhängande och logiskt förklara den tidens kubanska samhälles avarter och det revolutionära innehållet i moncadisternas handlingsprogram för att bekämpa dessa avarter. Det handlade om att förvandla oss från anklagade till åklagare.

Angreppet på kasernerna i Santiago de Cuba och Bayamo misslyckades militärt på grund av tillfälligheter som jag förklarade inför den domstol som rannsakade mig, men, som jag sagt i andra sammanhang: det innebar en enastående moralisk och politisk seger för Kubas folk. I förvandlingen av motgången till seger spelade spridningen av det revolutionära tänkesättet och programmet i *Historien skall frikänna mig* en avgörande roll.

Detta program, Moncada-programmet, har analyserats och tolkats ett otal gånger. Helt klart är det ännu inget socialistiskt program, och det hade varit omöjligt under Kubas dåvarande omständigheter. Men den uppmärksamme läsaren kan förnimma att det var ett program som siktade mot socialismen som enda möjliga lösning på det kubanska samhällets problem. Det var min övertygelse då, och det förblir jag fullständigt säker på, fortfarande efter 40 år och efter den senaste tidens dramatiska händelser.

Vi lever nu i en tid av reaktionärt uppsving i världen. Våra dagars värld med ett maktcentrum har redan avslöjat

det hot den riktar mot mänskligheten och särskilt mot de folk som motsätter sig imperiets vilja. Men så kommer det inte att förbli i evighet. Förr eller senare kommer den reaktionära flodvågen oundvikligen att följas av en ny framstegsvänlig och revolutionär våg i världen.

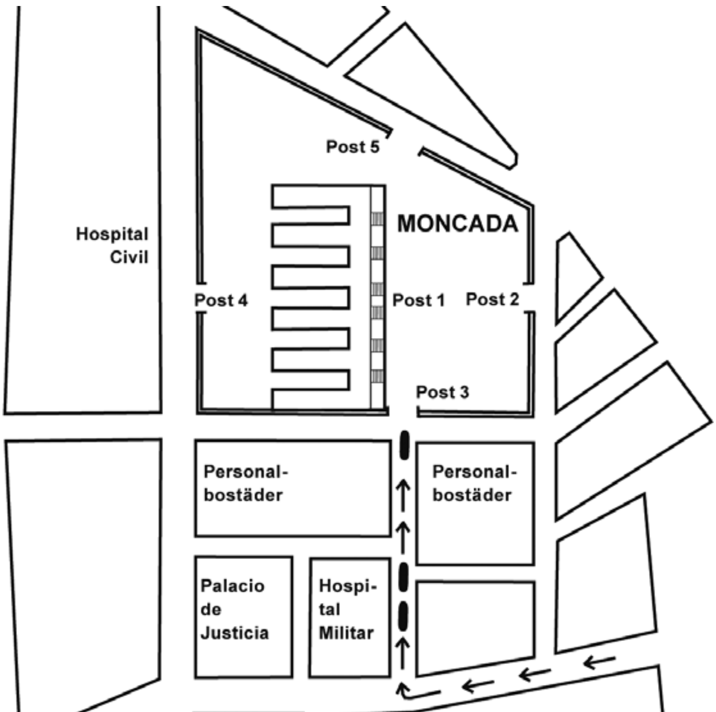
Därför är det så viktigt att de krafter runt om i världen som håller fast vid det mänskliga framåtskridandets ädla ideal kan stå emot trycket och försvara dessa ideal och värden, så att hoppet kan överleva i beredskap för den stund som kommer. I denna kamp har Kuba tilldelats en särskild roll, som vi kubaner har tagit på oss med all vår beslutsamhet och är beredda att föra fram med all vår förmåga och kraft. Vi räknar med solidariteten och stödet från alla dem i världen som inser farorna i den nuvarande internationella situationen och som inte resignerar inför nederlaget och framför allt inte opportunistiskt och fegt förnekar sin övertygelse. De är många fler än det kan tyckas.

Vi vet mycket väl att den kubanska revolutionen har många och mycket trofasta vänner bland svenskarna. Till alla dem sänder jag en hälsning och försäkrar dem, i det kubanska folkets namn, att de kan lita på att vi kubaner också i fortsättningen kommer att leva upp till det förtroende de har givit oss.

Fidel Castro Ruz
Havanna, juli 1993

Modellfoto av Moncadakasernen och karta över Moncada med omgivningar i Santiago de Cuba

Introduktion

av Sven Wernström 1968

La Historia me Absolverá – Historien skall frikänna mig – är slutorden i det fem timmar långa försvarstal som Fidel Castro höll inför domstolen i ett litet sjukhusrum i Santiago de Cuba den 16 oktober 1953. Castro stod åtalad för att ha organiserat överfallet på militärförläggningen Moncada den 26 juli samma år. Den revolutionära rörelsen föreföll krossad. Många av dess medlemmar hade mördats i ett blodbad som följde på den misslyckade aktionen och Castro själv hade suttit i ensamcell i 76 dagar, hänvisad till att förbereda sitt försvar utan referenslitteratur och utan juridisk assistens.

När den 27-årige upprorsledaren Fidel Castro trädde inför sina domare hade han ingen nåd att vänta. Han formade sitt försvarstal till ett revolutionärt program och till en hänsynslös anklagelse mot diktatorn Fulgencio Batistas korrumperade regim.

Talet improviserades på platsen och hade små möjligheter att nå utanför väggarna till det sjukrum där rättegången hölls. När det så småningom publicerades genom djärva insatser av hans kamrater blev det ett vapen i befrielserörelsens ideologiska propaganda. Efter den kubanska revolutionens triumf framstår det som ett av de märkligaste dokumenten i historien om folkens kamp för frihet och oberoende.

Bakgrunden

Tillståndet på Kuba under 50-talet var i stor utsträckning detsamma som tillståndet i hela Latinamerika i dag. Det har ingående analyserats av Robin Blackburn i hans uppsats *Den cubanska revolutionens sociologi* och det beskrivs också av Fidel Castro i *La Historia me Absolverá*. Här ska bara nämnas några data av betydelse för händelserna vid Moncada.

Fulgencio Batista grep makten på Kuba första gången i ett kaotiskt ögonblick 1933 då en annan tyrann, Gerardo Machado, hade störtats. Händelsen är känd som ”sergeanternas uppror.” Batista utnämnde sig till överste och förföljde sina meningsmotståndare så effektivt att han faktiskt lyckades skapa ett slags ordning i landet.

1944 hölls val, delvis under påtryckningar från USA, och Batista förlorade. Hans efterföljare blev Grau San Martín från Partido Auténtico. Fyra år senare blev Carlos Prío från samma parti president.

Inför valet 1952 ställde Batista åter upp som kandidat. Hans motståndare var Carlos Hevia från Partido Auténtico och Roberto Agramonte från Partido Ortodoxo. Det sistnämnda partiet hade som huvudpunkt på sitt program att bekämpa korruptionen.

Under sin tid som president hade Batista, som kom från en enkel arbetarmiljö, gjort sig en ansenlig förmögenhet, placerat stora summor i utländska banker och köpt värdesäkra egendomar i USA. Samma svindel hade fortsatt under president Príos regim. När nu Partido Ortodoxo tog upp kampen mot korruptionen var det inget tvivel om att detta parti skulle vinna valet. Det bekräftades också av en opinionsundersökning den 1 mars, vilken dessutom visade att Batista var den minst populäre av de tre kandidaterna.

Valet skulle hållas den 1 juni 1952. Batista gick händelserna i förväg genom en statskupp. Natten till den 10 mars tog han befälet över Kubas största militärförläggning,

Campamento Columbia i Havanna, och därmed över hela landet. Kuppen var helt oblodig – det var först senare som blod skulle komma att flyta.

Det bör ha väckt bestörtning vid domstolen i Havanna när en 25-årig, nyligen utexaminerad advokat några veckor efter kuppen dök upp med en skrivelse där han anklagade diktatorn för att ha gripit makten med olagliga medel och krävde att få honom åtalad och dömd för brott mot konstitutionen. Skrivelsen kan möjligen ha plågat domarnas samveten, men den föranledde naturligtvis ingen åtgärd.

Fidel Castro

Spanjoren Angel Castro y Argiz kom till Kuba någon gång vid sekelskiftet. Vid sin död i oktober 1956 var han välbeställd plantageägare och hade skrapat ihop en halv miljon dollar. Han var gift två gånger. I det första äktenskapet hade han fem barn, bland dem dottern Lidia. Med sin andra fru Lina Ruz hade han sju barn, Angela, Ramón, Fidel, Raúl, Juana, Emma och Agustina.

Fidel Castro Ruz föddes den 13 augusti 1926 på familjens sockerplantage i Mayarí i norra Oriente. Det har framhållits att han tidigt kom i kontakt med sitt lands fattigdom, den fanns runt omkring honom på provinsens slätter och i dess berg där folk levde på svältgränsen och utan tillgång till skolor, sjukvård eller någon som helst social trygghet.

Själv fick han naturligtvis studera, först i Santiago, sedan i jesuitskolan Belén i Havanna där han tog studenten. 1945 började han studera juridik vid Havannas universitet.

Redan vid Belén hade han visat sig vara en framstående studiebegåvning och dessutom en god idrottsman med en utomordentlig fysik. Vid universitetet fick han ett nytt och livsavgörande intresse i politiken. Till hans många talanger hörde en utpräglad talarbegåvning som han nu fick tillfälle att utveckla.

Två år efter det han inträtt vid universitetet var han med om sitt första politiska misslyckande. I Oriente höll 1947 en frivilligstyrka på att utrustas för en expedition avsedd att störta den ökände diktatorn Rafael Trujillo i den närbelägna Dominikanska Republiken. En dominikansk general bekostade äventyret och den kubanske presidenten Grau San Martín tycktes godkänna det i tysthet.

Fidel Castro anslöt sig till invasionsstyrkan. Saken blev dock känd innan männen kom fram, och dominikanska protester tvingade kubanska flottan att stoppa aktionen. För att undvika att bli arresterad hoppade Fidel överbord tillsammans med två kamrater och simmade sex kilometer tillbaka till Kuba.

Åter i Havanna fortsatte han sin politiska aktivitet, bland annat med att bekämpa rasdiskrimineringen vid universitetet. Han blev vice ordförande och senare ordförande i juridiska studentföreningen.

I april 1948 var det dags för nästa aktion i utlandet. Då höll Panamerikanska Unionen sin nionde konferens i Bogotá. Det var där det beryktade OAS (Organization of American States) skulle bildas. Bland de nordamerikanska delegaterna befann sig general George C Marshall. I avsikt att sabotera konferensen – och särskilt att förhindra att USA:s interventionsklausul blev antagen – hade en antiimperialistisk studentkongress organiserats i den colombianska huvudstaden. Fidel Castro reste dit som en av de kubanska delegaterna.

Det var vid detta tillfälle den colombianska *violencian* skulle bryta ut i ett femårigt krig som skulle kosta 300 000 människor livet och utmynna i den överenskommelse mellan liberala och konservativa som ännu gäller och som innebär att de avlöser varandra vid regeringsmakten.
I Bogotá råkade Fidel Castro och hans kamrater genast i svårigheter då de distribuerade flygblad riktade mot USA och kungjorde ett program där de krävde slut på Trujillos blodiga regim i Dominikanska Republiken, oberoende åt

Puerto Rico och Panamákanalen åt Panamá.

Det mord som kom att utlösa violencian förövades den 9 april. Offret var en framstående liberal, Jorge Eliécer Gaitán, och dådet förövades på öppen gata av en okänd man som omedelbart lynchades av de kringstående.

Nyheten om mordet spreds snabbt i Bogotá och gav upphov till våldsamma oroligheter. Kommunisterna ockuperade regeringsbyggnaden och förklarade att revolutionen hade inletts. De liberala studenterna beväpnade sig och gick bärsärkagång i staden och plundrade butiker. Fidel Castro uppges ha försökt organisera de rasande liberala studenthoparna men misslyckats.

Vilka krafter som låg bakom mordet på Gaitán blev aldrig klarlagt. Den liberale presidenten Ospina kom överens med de konservativa om att anklaga studenterna för alla de oroligheter som sedan kom att sammanfattas under beteckningen *El Bogotazo*.

Fidel Castro och hans kamrater sökte skydd på kubanska ambassaden och lyckades därifrån ta sig tillbaka till Havanna.

Castros deltagande i konspirationen mot Trujillo och i den colombianska studentaktionen får sitt historiska intresse som tidiga bevis för den internationella inriktningen av hans revolutionära ambitioner.

I oktober 1948 gifte sig Fidel med en studentkamrat, Mirta Díaz Balart, och året därpå fick de en son. Äktenskapet upplöstes efter några få år.

1950 avslutade Fidel sina studier och öppnade advokatbyrå. Hans sociala och politiska intressen fick honom att åta sig fall som var föga inkomstbringande. Han tillhörde Partido Ortodoxo och hade redan ett par år tidigare röstat på dess kandidat, den hederlige och ansedde Eduardo Chibás, som emellertid förlorade valet. Det var samme Chibás som begick dramatiskt självmord under en radioutsändning och vars sista tal fanns bandat och var avsett att sändas ut till kubanska folket efter överfallet på Moncada.

1952 ställde Fidel Castro upp som kandidat till kongressen i det val som skulle ha hållits den 1 juni men som förhindrades genom Batistas statskupp.

När domstolen i Havanna vägrade att använda lagen mot Batista, beslöt Fidel Castro att organisera ett väpnat uppror.

Moncada

Anfallet på Cuartel Moncada var förberett med största omsorg och hade kostat stora uppoffringar för dem som utsetts att delta. Männen hade tränats på olika platser i landet men aldrig i närheten av Santiago. Många av dem kom från Havanna och Pinar del Río, alltså från motsatta änden av den långsträckta ön. Flera av dem hade satsat allt de ägde i företaget. Antalet tillgängliga vapen fick till slut bestämma styrkans numerär: det blev knappt tvåhundra man.

Deltagarna samlades på en bondgård som hette Siboney sjutton kilometer utanför Santiago. I gruppen fanns också två kvinnor, Melba Hernández och Haydée Santamaría, som båda skulle överleva bataljen och få framtida uppgifter i den kubanska revolutionen.

Tidpunkten för anfallet var bestämd till klockan 5.15 på morgonen den 26 juli 1953. I Santiago pågick den årliga karnevalen, ett evenemang som drar till sig mycket folk och gör att främlingar inte väcker någon uppmärksamhet i staden.

Vapen och uniformer hade smugglats till gården, en del i lådor märkta ”Fågelfrö”, andra i deltagarnas bagage. Haydée Santamaría har berättat att en soldat råkade stöta till hennes tunga väskor på tåget och frågade vad de innehöll. Hon svarade att det var böcker. Soldaten började flirta med henne och hjälpte henne att bära väskorna av tåget utan att ana vad han medverkade till.

Några timmar innan aktionen skulle börja anlände

Fidel Castro till gården och redogjorde för planens närmare detaljer. Moncada var landets näst största militärförläggning med tusentals soldater och en stor vapenarsenal. Rebellerna skulle först ta Moncada, sedan radiostationerna i Santiago. Över radion skulle de kalla stadens invånare till kamp och beväpna dem från förläggningen. Därmed skulle revolutionen vara i full gång.

Fidel gav de tveksamma en sista chans att dra sig ur företaget. Ingen lämnade gruppen. Han erinrade om disproportionen mellan angripare och försvarare: för var och en av rebellerna skulle det finnas tio eller femton soldater. Överraskningsmomentet skulle vara avgörande. Målet var att ta förläggningen utan att lossa ett skott.

Sedan talade han om soldaternas psykologi. En soldat handlar bara på order eller i självförsvar när han ser sig angripen. Om han inte får någon order och inte hör några skott vet han inte vad han ska göra och reagerar inte.

– Det som betyder något i stridens stund är motståndarens kvalitet, inte hans kvantitet. Med sina stora krigsparader har Batista velat sprida myten om de moderna vapnen och få oss att tro att folkets öppna och direkta kamp mot tyranniet är omöjlig och få folket att känna sig maktlöst. Ni ska visa att detta är lögn och att ingen armé är oövervinnerlig om man är beslutsam och modig. Och om vi misslyckas – för vi måste även räkna med den möjligheten – så kommer vår aktion att bli ett exempel. Nya kämpar kommer att ta upp våra vapen.

De uniformer som delades ut var desamma som Batistas soldater använde. Endast en detalj skilde dem åt – rebellerna fick svarta bälten i stället för de rödbruna som soldaterna bar. Männen tog på sig uniformerna utanpå sina egna kläder.

Till utrustningen hörde sexton bilar som skulle transportera rebellerna från Siboney till Moncada. Klockan 4.45 började man dela upp kamraterna på fordonen. På

utsatt tid satte sig karavanen i rörelse.

I de tre första bilarna färdades Abel Santamarías grupp som skulle ta Civilsjukhuset, Hospital Civil. I den fjärde bilen åkte Raúl Castros grupp som skulle ta Justitiepalatset, Palacio de Justícia. Båda byggnaderna låg alldeles intill Moncada och erbjöd goda ställningar för beskjutning av förläggningen.

I den femte bilen åkte förtruppen som skulle bereda de övriga inträde i Moncada. Den bestod av åtta man med sergeants gradbeteckningar.

Vid ratten i den sjätte bilen satt Fidel Castro. Därefter följde huvudstyrkans bilar. Sist i den långa raden färdades Melba Hernández och Haydée Santamaría, förvandlade till sjuksköterskor, och expeditionens läkare dr Muñoz.

Färden gick utan missöden. Bilarna rullade in på Santiagos morgontomma gator och delade upp sig i grupper. De fyra första körde vidare mot sina respektive mål, medan huvudstyrkan med sin förtrupp tog sig in på den gata som ledde rakt fram till Moncadas postering 3.

Cuartel Moncada liknade mera ett fort än en kasern. Huvudbyggnaden hade platta tak med bröstvärn. Kasernområdet var omgivet av krenelerade murar. Infarterna kantades av bunkrar med smala skottgluggar. Anläggningen var beväpnad med kulsprutor och byggd för att kunna försvaras. Ingångarna skyddades av vaktposter och kring området cirkulerade en rörlig patrull beväpnad med kulsprutepistoler.

Att företaget misslyckades och den kubanska revolutionen kom att försenas sex år tycks ha berott på några små tillfälligheter under en enda minut i anfallets början. Följande händelseförlopp har kunnat rekonstrueras:

Fidel Castro lät sin Buick sakta farten för att ge förtruppen tid att göra sitt jobb. Förtruppens bil rullade fram mot postering 3. Ett kvarter från målet passerade den två man ur den rörliga posteringen, som enligt tidigare rekognosceringar inte borde ha befunnit sig där just då.

När dessa båda soldater såg en bil full med sergeanter ställde de sig i givakt. Bilen fortsatte fram till postering 3 och stannade framför kedjan som spärrade infarten. De åtta ”sergeanterna” sprang ur bilen och en av dem ropade:

– Öppna! Här kommer generalen!

Denna fras var noga inövad för att skrämma vaktmanskapet och fick väntad effekt. Vid ropet att generalen kom trodde de att det rörde sig om Batista. Skräckslagna skyldrade de gevär. När tre av sergeanterna gick fram till dem och tog ifrån dem deras Springfields lämnade de utan vidare ifrån sig vapnen och retirerade in i förläggningen. Sergeanterna lossade kedjan.

En korpral som också befann sig vid posteringen höjde handen mot larmklockan. Kanske hade han fattat misstankar, kanske ville han väcka upp förläggningen för att ta emot generalen. Han hann utlösa larmet innan han fälldes av ett skott. Men vägen in i Moncada låg fri och det fanns fortfarande tid att genomföra aktionen.

Ett kvarter därifrån hade Fidel stannat sin bil och väntade med blicken fästad på de båda soldaterna ur den rörliga patrullen som inte borde ha varit där. I baksätet hade hans kamrater fått syn på en sergeant som närmade sig från en tvärgata med en påse i handen och ett misstroget uttryck i ansiktet.

Soldaterna ur den rörliga patrullen stod vända mot förläggningen och såg ”sergeanterna” avväpna vakterna. Om de ingrep med sina kpistar skulle förtruppen vara förlorad. Fidel sa:

– Vamos a arrestarlos. Låt oss arrestera dem.

Han körde fram till trottoarkanten, drog sin pistol och öppnade bildörren.

Det är högst troligt att meningens siste plural-s föll bort, som det ofta gör i latinamerikanskt uttal. I varje fall trodde kamraterna i baksätet att uppmaningen gällde sergeanten med påsen. Denne hade nu nått fram till bilen. En av männen i baksätet drog sin pistol, öppnade bildörren

och ropade: Halt!

De båda soldaterna ur den rörliga patrullen snurrade runt och pekade på Fidel med sina kpistar. Fidel gjorde en rivstart och vräkte bilen mot dem men fastnade på trottoarkanten. Det var dock tillräckligt för att soldaterna skulle ta till flykten.

Den av kamraterna som ropat halt kastades ur bilen vid rivstarten och rullade runt på trottoaren. Sergeanten med påsen förde handen till pistolhölstret men föll för några skott från den tredje bilen i raden. Då började larmklockan ringa vid Cuartel Moncada.

Förtruppen hade rusat in på kaserngården och fortsatt uppför trappan till huvudbyggnaden. Under första våningens balkong fann den en rad sängar med yrvakna soldater. Det var en förstärkning som kommit till förläggningen under karnevalen och som inte fått rum i sovsalarna. De fick order att lägga sig under sängarna och lydde ögonblickligen. Samtidigt strömmade halvklädda soldater ut ur logementen och höjde händerna inför angriparnas vapen.

I angreppets första minut fann förtruppen att den hade tillfångatagit ett femtiotal soldater. Men flera strömmade ut från alla håll, och de åtta i förtruppen märkte snart att ingen hade följt dem in genom den öppnade infarten. De var ensamma mot övermakten. Anfallet hade misslyckats.

Skottlossningen mot sergeanten med påsen hade avslöjat angriparna medan huvudstyrkan ännu befann sig utanför kasernområdet. Karavanen av bilar hade order att stanna när Fidels bil stannade. De flesta av männen var obekanta med lokaliteterna på platsen, de strömmade ut ur bilarna och angrep närmaste byggnad som var militärsjukhuset.

Fidel försökte kalla sina män tillbaka till ordningen men kunde inte göra sig hörd. Han återvände till sin Buick och försökte få igång den. Den lät sig inte rubbas. Han var

rasande. Han gjorde ett nytt försök att samla männen. När detta inte lyckades öppnade han eld mot förläggningen från den plats där han stod. Gatan framför postering 3 låg redan mitt i försvararnas kulregn och var omöjlig att forcera.

Medan allt ännu var tyst och stilla nådde Abel Santamaría fram till Hospital Civil. Han lämnade bilen följd av sina kamrater och ropade till den ensamme soldaten vid entrén:

– Batista är död! Leve revolutionen! Du är anhållen!

Soldaten lät avväpna sig utan att göra motstånd. Abel satte tre kamrater att bevaka ingången och sände de övriga att inta ställningar vid sjukhusets fönster, varifrån de kunde beskjuta Moncadas bakre kaserngård. Så långt hade de hunnit när de första skotten föll och larmklockan började ringa.

Melba Hernández, Haydée Santamaría och doktor Muñoz gjorde sig beredda att ta emot de sårade. Den första blev en full löjtnant som kom direkt från karnevalen och viftade med en pistol på gatan och ropade: Ge er! Ge er!

Raúl Castro och hans män höll på att köra förbi Palacio de Justícia utan att känna igen byggnaden. De backade tillbaka och lyckades anhålla vaktposten innan denne hann slå larm. Innanför porten fanns bara en gammal nattvakt. Han visade dem upp på takterrassen, varifrån de hade en utomordentlig utsikt över Moncada och goda skytteställningar bakom bröstvärnen.

För gruppen kring Fidel Castro stod det klart att varje försök att tränga in i Moncada var dömt att misslyckas. Männen intog ställningar var de kunde komma åt och fortsatte beskjutningen från utsidan. Situationen var ytterligt förvirrad. Från karnevalen nere i staden kom hemvändande soldater och frågade angriparna vad det rörde sig om. Rebellerna sa åt dem att ge sig iväg därifrån, och soldaterna tycks tacksamt ha lytt uppmaningen.

Innanför förläggningens murar befann sig de åtta ur förtruppen. De skyddades till en början av sina uniformer och utkämpade närkamper med enstaka motståndare. Några av dem tog ställning i barberarens lokal som snart blockerades av en kulspruta på gården. Så småningom upptäckte försvararna att angriparna kunde kännas igen på brister i uniformeringen: de saknade huvudbonader och reglementsenliga skor.

Försvaret leddes av major Rafael Morales Sánchez. Denne berättade senare i en intervju att han egentligen inte alls hade något med Moncada att göra, han råkade bara befinna sig där när anfallet började. Chef vid Moncada var överste Chaviano. Morales Sánchez fann översten bakom en byrå, där han satt nervös och uppskärrad med en telefon och försökte kalla på förstärkningar från Havanna. Enligt Morales Sánchez stammade Chaviano av rädsla när han beordrade honom att överta befälet.

Morales Sánchez gick lugnt till verket, samlade ihop officerarna och placerade ut förläggningens folk på strategiska punkter. Därefter var Moncada ointagligt även för en mångdubbelt större styrka än den Fidel Castro förfogade över.

Morales Sánchez är när detta skrivs 65 år gammal, bor i Santiago och åtnjuter militärpension, vilket kan förtjäna nämnas som ett exempel på hur revolutionen behandlade sina besegrade motståndare.

Striden pågick i ett par timmar. När det stod klart att ingenting mer skulle kunna uträttas började Fidel dra tillbaka sina styrkor i grupper om 8-10 man. På gården Siboney sammanträffade 38 modfällda kämpar. De övriga hade spritt sig i staden. En snabb överläggning resulterade i att 20 man gav upp och de övriga följde Fidel upp i bergen med de vapen som återstod.

På Hospital Civil fängslades Abel Santamaría och hans män av en grupp soldater. De hade lagt sig i sjukhusets sängar och personalen förklarade att de var patienter. De

föll offer för en angivare, en journalist som befann sig på sjukhuset och som pekade ut dem för soldaterna. Han dömdes senare till 30 års fängelse för detta brott. Dagarna efter överfallet kunde han röra sig fritt i Moncada, varifrån han bidragit med viktiga fotografiska vittnesmål om Batistas grundliga hämnd på de tillfångatagna rebellerna.

Uppe i bergen omringades Fidel Castro och hans män av arméns soldater. Några av männen lyckades slinka ut mellan fiendens linjer. Fidel Castro själv och två av hans kamrater överraskades när de låg och sov i en lerhydda. De var hungriga och uttröttade och skulle ha haft små möjligheter att klara en belägring.

En av dem som greps tillsammans med Fidel var Oscar Alcalde, Kubas ambassadör i Stockholm från årsskiftet 1967–68.

De hade turen att bli tillfångatagna av en hederlig militär, en löjtnant som trotsade sina överordnades order och förde fångarna levande till fängelse och rättegång.

Det var den 1 augusti 1953. Två och en halv månad senare höll Fidel Castro sitt historiska försvarstal inför domstolen i Santiago de Cuba.

Publiceringen

Försvarstalet var aldrig avsett att påverka domstolens bedömning av Fidel Castros eget fall. Rättsväsendet var försatt ur funktion och den åtalade i praktiken dömd redan innan rättegången började. Fången gav uttryck åt sin och sina kamraters våldsamma indignation och tog den lilla möjlighet som fanns att väcka hederliga landsmän till insikt om i vilket tillstånd deras land befann sig.

Domen föll. Den löd på femton års fängelse.

De som var närvarande vid rättegången aktade sig noga för att ge spridning åt den åtalades anklagelser mot Batista. De få journalister som hörde talet var av censuren förhindrade att nämna det.

Följande år – i juni 1954 och i god tid inför årsdagen av överfallet på Moncada – spreds plötsligt den första tryckta utgåvan av talet samtidigt över hela Kuba. I företalet förklarade ”en grupp kubanska intellektuella” att de fått texten av två journalister som stenograferat ner den vid rättegången. Denna upplysning kan antas ha varit avsedd att skydda dem som i verkligheten låg bakom utgivningen, främst Melba Hernández, Haydée Santamaría och Fidels syster Lidia Castro.

En utförlig redogörelse för hur utgivningen gick till publicerades i det kubanska partiorganet Hoy den 21 juli 1963.

I början av 1954 hade Melba och Haydée avtjänat sina fängelsestraff. Så snart de blev fria tog de kontakt med kamraterna i vad som numera kallades *26 juli-rörelsen*. De tog också kontakt med Fidel via hans familjemedlemmar som kunde besöka honom i fängelset. De hade då redan hört talas om hans innehållsrika försvarstal och kom överens med honom om att publicera det.

De inledde genast det tålamodskrävande arbetet med att få fram ett manuskript. Fidel rekonstruerade talet i fängelset och de första styckena smugglades ut på små-lappar som gömdes mellan de dubbla bottnarna i dåtidens tändsticksaskar. Metoden var långsam och riskabel.

Man övergick snart till att göra upp listor över pålitliga människor, till vilka Fidel började skriva intetsägande brev med korta hälsningar från fängelset. Mellan raderna skrev han fortsättningen av det hemliga manuskriptet med citronsaft. Flickorna samlade ihop breven från mottagarna, tog fram texten med ett hett strykjärn och skrev av den på maskin. Manuskriptet började ta form.
Fidel planerade själv utgivningen, gav instruktioner om typografin och beordrade kamraterna att sprida hundratusen exemplar över hela landet, de flesta i Oriente där den revolutionära andan ansågs vara mest utbredd.

Man utsåg en skattmästare som skulle skaffa fram pengar till företaget. Bidrag strömmade in från kamrater och sympatisörer, men de var otillräckliga. Man anordnade lotterier och bättrade på kassan något. Utgivningen brådskade och man beslöt att trycka så långt pengarna räckte.

Tryckningen och distributionen var två ömtåliga stadier i företaget. Regeringen hade spioner överallt, risken för upptäckt var ständigt överhängande. Man lyckades få tag på en pålitlig tryckare och hade inom kort en upplaga på 20 000 exemplar. Men därmed var också pengarna slut.

Två bröder hade åtagit sig att distribuera boken till medhjälpare i Kubas alla sex provinser. De skaffade en lastbil men hade inga pengar till bensin. Upplagan låg paketerad i tryckerilokalen. Det kom en varning om att polisen hade fattat misstankar. Man lastade paketen på bilen i all hast, och bröderna rullade därifrån. De hade bara hunnit några kvarter när polisbilarna körde upp framför tryckeriet. Polisen sökte igenom lokalerna grundligt men hittade inte ett enda exemplar av boken.

Lastbilen stod startklar men utan bensin. Arbetsgruppen sammanträdde skyndsamt och skrapade ihop fem pesos till full tank.

De båda bröderna startade sin resa och lyckades genomföra distributionen. På varje plats dit de kom övertalade de vänner och kamrater att fylla tanken så de kunde komma vidare. Själva fick de för det mesta sova i lastbilen och vara utan mat, men boken spreds utan att ett enda exemplar hamnade i polisens händer.

När *La Historia me Absolverá* nådde sina första läsare hade Fidel Castro fjorton år kvar av sitt fängelsestraff. Han skulle ha kommit ut i oktober 1968.

Verkligheten blev annorlunda. I oktober 1968 fanns inte ett enda galler kvar i fängelset på Isla de Pinos. Den beryktade anläggningen hyste inte en enda fånge, den var förvandlad till en skola för byggnadstekniker.

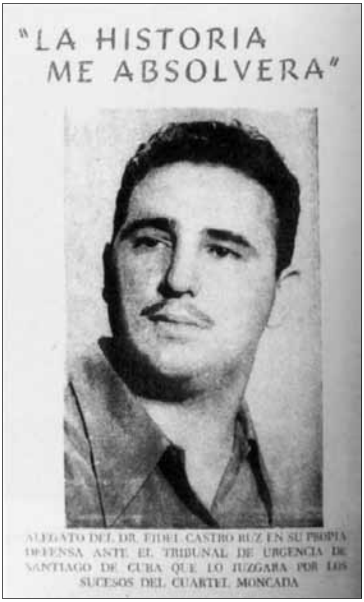
I oktober 1968 hade kubanerna börjat förbereda 10-årsminnet av Batistas fall och revolutionens triumf.

Som fallet ofta är med diktatorer kände Batista ibland behov av att vinna folkets sympati. Vid ett sådant tillfälle 1955 begick han misstaget att bevilja landets politiska fångar amnesti. Fidel Castro lämnade fängelset tillsammans med sin bror Raúl, tränade upp en ny gerillastyrka i Mexico – där Ernesto Che Guevara blev den betydelsefullaste förstärkningen – och återvände för att ta upp kampen från Sierra Maestras otillgängliga bergmassiv i Oriente.

På nyårsdagen 1959 gav Batista upp och flydde till Dominikanska Republiken med statskassan. Kuba förvandlade sig till *Territorio Libre de América* – Amerikas fria territorium. Därmed kunde Kuba som första land i Latinamerika börja genomföra det reformprogram som fem år tidigare hade skisserats i *La Historia me Absolverá*.

Sven Wernström
1968

HISTORIEN SKALL FRIKÄNNA MIG

Ett foto på Fidel Castro från 1952 illustrerade den allra första utgåvan av Historien skall frikänna mig, som trycktes i hemlighet och spreds över hela Kuba i juni 1954.

1

Den anklagade är sin egen försvarsadvokat

Ärade domare:

Aldrig har en advokat tvingats utöva sitt yrke under så svåra omständigheter; aldrig har det mot en åtalad begåtts en sådan förkrossande mängd oegentligheter. De båda är i detta fall en och samma person. Som advokat har han inte ens fått ta del av anklagelsen, och som åtalad har han suttit inlåst i ensamcell under 76 dagar, helt utan kontakt med yttervärlden och utanför alla legala och mänskliga hänsyn.

Den som nu talar avskyr av hela sin själ all barnslig fåfänga, och varken hans vilja eller temperament passar för oratoriska poser eller sensationsmakeri av något slag. Om jag har tvingats åta mig mitt eget försvar inför denna domstol så har det två skäl. För det första: därför att man i praktiken berövat mig allt försvar. För det andra: därför att endast den som har blivit så djupt förorättad, den som har sett sitt land så värnlöst och rättvisan så förfallen, kan tala vid ett tillfälle som detta med ord av hjärteblod och märg av sanning.

Det har inte saknats generösa kamrater som velat försvara mig, och Juridiska kollegiet i Havanna utsåg åt mig en kompetent och modig jurist: doktor Jorge Pagliery, kollegiets dekanus i denna stad. Man lät honom emellertid inte fullgöra sitt uppdrag; fängelsets portar var alltid låsta för honom när han ville besöka mig; först efter en och en halv månad och efter ingripande av domstolen beviljades han tio minuter för att tala med mig i närvaro av en

sergeant från Servicio de Inteligencia Militar.[1]

Det brukar tas för givet att en åtalad ska kunna tala privat med sin försvarare, och denna rätt respekteras överallt i världen utom när det gäller en kubansk krigsfånge i händerna på en obeveklig despotism som varken erkänner legala eller humana regler.

Varken doktor Pagliery eller jag var beredda att tolerera detta smutsiga snokande i vårt försvar inför denna rättegång. Ville man kanske i förväg veta med vilka medel vi skulle mala sönder de fabulösa lögner som spunnits kring händelserna vid Moncada och belysa de fruktansvärda sanningar som man till varje pris ville dölja? Det var då det beslöts att jag skulle begagna min ställning som advokat och åta mig mitt eget försvar.

Detta beslut, åhört och vidarebefordrat av sergeanten från SIM, utlöste en ovanlig fruktan; det förefaller som om någon spefull smådjävul skulle låtit förstå att planerna skulle gå i stöpet; och ni vet ju mycket väl, herrar domare, vilka påtryckningar som har gjorts för att beröva mig även denna rättighet som genom lång tradition hållits helig på Kuba. Domstolen kunde inte gå med på sådana krav, eftersom det skulle innebära att lämna en åtalad helt försvarslös. Svaranden, som nu utövar denna rättighet, kommer inte för något skäl i världen att tiga med det han bör säga. Och först och främst anser jag mig böra förklara anledningen till den fruktansvärda isolering jag utsattes för; vilken är avsikten med att hänvisa mig till tystnad; varför smed man planer, som domstolen känner, för att mörda mig; vilka oerhörda fakta var det man ville undanhålla folket; vilken är hemligheten bakom alla de

1 *Servicio de Inteligencia Militar (SIM) – Militära underrättelseväsendet – inrättades efter Batistas statskupp 10 mars 1952 och arbetade i direkt förbindelse med USA:s militära representation på Kuba. Dess första chef var Manuel Ugalde Carrillo.*

besynnerliga saker som hänt i denna process. Det är vad jag föresatt mig att klargöra med full öppenhet.

Fidel Castro vid porträttet av José Martí den 1 augusti 1953 på polisstationen i Santiago de Cuba. Inför sina domare hävdade Fidel att Martí var Moncadas intellektuella upphovsman (se sid 40).

2

Den viktigaste rättegången i Kubas historia

Ni har betecknat denna rättegång som den mest betydelsefulla i republikens historia, och om ni på allvar har trott detta borde ni inte ha tillåtit att den besmutsades och att er auktoritet förhånades. Rättens första sammanträde var den 21 september. Omgivna av kulsprutor och bajonetter, som skandalöst hade invaderat rättssalen, satt över hundra personer på de anklagades bänk. De flesta av dem hade ingenting med saken att göra. De hade suttit häktade i många dagar efter att ha utstått alla slags obehag och dålig behandling i förtryckarnas fångläger. Men resten av de åtalade, ett mindre antal, var modigt beslutsamma och redo att med stolthet bekräfta sitt deltagande i frihetskampen, ge ett exempel på offervilja utan motstycke och befria ur fängelsets klor de personer som helt bedrägligt hade blivit inblandade i processen. De som hade bekämpat varandra stod åter öga mot öga. Och åter hade vi rätten på vår sida; vi skulle föra den hårda kampen för sanningen mot skändligheten. Och regimen anade sannerligen inte den moraliska katastrof som närmade sig!

Hur skulle regimen kunna vidhålla alla sina falska anklagelser? Hur skulle den kunna undvika att de verkliga händelserna kom till allmän kännedom, när så många ungdomar var beredda att riskera allt: fängelse, tortyr och död om det behövdes, för att avslöja allt inför domstolen? Vid denna första session kallades jag att vittna och jag utsattes för ett två timmar långt förhör och svarade på frågor från åklagaren och de tjugo försvarsadvokaterna.

Jag kunde bevisa med exakta siffror och oemotsägliga data de penningsummor som hade investerats, hur vi hade fått dessa pengar och vilka vapen vi hade lyckats samla ihop. Jag hade ingenting att dölja, ty i verkligheten hade allt detta åstadkommits med uppoffringar utan motstycke i republikens historia. Jag talade om de mål som inspirerade oss i kampen och det humana och generösa sätt varmed vi i varje ögonblick behandlade våra motståndare. Om jag kunde fullgöra mitt åliggande att påvisa frånvaron av inblandning, direkt eller indirekt, hos de män som med orätt dragits in i detta fall, så beror det på det helhjärtade stöd jag fick från mina heroiska kamrater. Ty dessa skämdes inte och övergav inte sin hållning som revolutionärer och patrioter därför att de måste ta konsekvenserna. Trots att jag aldrig fick tala med dem i fängelset, tänkte och handlade vi på samma sätt. När människor styrs av samma ideal kan ingenting isolera dem från varandra: inte murarna i ett fängelse, inte ens jorden på en begravningsplats, för samma minne, samma själ, samma idé, samma medvetande och värdighet förenar dem alla.

Från det ögonblicket började den byggnad av infama lögner som regeringen hade rest över händelserna vid Moncada att falla sönder som ett korthus, med resultatet att åklagaren förstod hur absurt det var att kvarhålla i fängelset alla dessa personer som anklagats för att vara anstiftare, och han krävde genast att de skulle bli tillfälligt frigivna.

När jag avslutat mitt vittnesmål vid denna första session, begärde jag rättens tillåtelse att lämna de anklagades bänk för att i stället ta plats bland försvarsadvokaterna, vilket också beviljades. För mig vidtog då den uppgift som jag ansåg viktigast i denna rättegång: att fullständigt krossa det fega, svekfulla och skamlösa förtal som våra kämpar utsatts för och framlägga klara bevis för de fasansfulla och motbjudande brott som begåtts mot fångarna samt visa upp för nationen och världen den ändlösa misären i detta

land som lider under det grymmaste och mest inhumana förtrycket i sin historia.

Den andra sessionen hölls tisdagen den 22 september. Tio personer hade just vittnat och bevisat de mord som begåtts i Manzanillo [2] och klargjort hur den kapten som förde befälet över denna militärförläggning bar det direkta ansvaret. Trehundra vittnesmål återstod ännu. Vad skulle hända om jag, med en tröttande samling data och bevis, skulle fortsätta att inför rätten utfråga varenda militär som bar ansvaret för dessa gärningar? Skulle regeringen tillåta mig att göra något sådant inför den talrika publik som var närvarande vid sessionerna, tidningsmännen, juristerna från hela ön – och oppositionspartiernas ledare som man idiotiskt nog hade satt på de anklagades bänk så att de på nära håll kunde åhöra allt som där ventilerades? Regeringen skulle hellre ha sprängt hela domstolen med alla dess ledamöter i luften än ha tillåtit något sådant!

De beslöt att hålla mig borta från processen och fortsatte att göra så *manu militari*. På kvällen fredagen den 25 september, dagen före den tredje sessionen, kom två rättsläkare till min cell. De var påtagligt bekymrade.

– Vi kommer för att undersöka dig, sade de.

– Och vem bryr sig så mycket om min hälsa? frågade jag.

I verkligheten hade jag förstått avsikten i samma ögonblick jag såg dem. De uppträdde som gentlemän och sade som det var: Samma eftermiddag hade överste Chaviano[3] besökt fängelset och sagt att ”rättegången skadade regeringen fruktansvärt” och att de måste skriva på ett intyg som förklarade att jag var sjuk och därför inte kunde

2 *Manzanillo: Stor hamnstad i den sydvästligaste delen av provinsen Oriente där några av de hårdaste striderna stod mellan Castros folk och Batistas soldater.*

3 *Alberto del Río Chaviano, befälhavare i Moncada.*

fortsätta att närvara vid rättens sammanträden. Läkarna förklarade vidare att de för sin del var beredda att avgå från sina befattningar och utsätta sig för förföljelse och att de överlämnade åt mig att avgöra saken. För mig var det svårt att be dessa män offra sig själva, men jag kunde inte heller av vad skäl det vara må tolerera att denna plan genomfördes. För att överlämna saken åt deras eget samvete nöjde jag mig med att svara:

– Ni vet vad som är er plikt, jag vet vilken som är min.

Sedan de dragit sig tillbaka undertecknade de intyget. Jag vet att de gjorde det i god tro, eftersom de ansåg det vara enda sättet att rädda mitt liv, som de trodde vara i allvarlig fara. Jag har inte lovat att hålla tyst om detta samtal. Jag är endast skyldig att hålla mig till sanningen, och om sanningen i detta fall kan åsamka dessa båda doktorer materiell skada, vill jag ställa utom tvivel deras heder, vilken är värd mycket mer. Samma kväll skrev jag ett brev till denna domstol, där jag avslöjade komplotten och begärde besök av två rättsläkare som kunde intyga min goda hälsa. Jag förklarade också, att om jag skulle behöva tillåta sådana knep för att rädda mitt liv, skulle jag hellre förlora det tusen gånger. För att göra klart att jag var beredd att kämpa ensam mot sådan tarvlighet, lade jag till mitt brev följande tanke av Mästaren:[4] ”En rättfärdig sak från djupet av en grotta förmår mer än en armé.” Som domstolen vet var detta det brev som dr Melba Hernández presenterade vid det tredje muntliga förhöret den 26 september.[5] Jag lyckades få ut det till henne trots att jag hölls under sträng uppsikt. Detta brev orsakade naturligtvis omedelbara repressalier: dr Hernández togs i

4 *Syftar på den kubanske frihetshjälten och författaren José Martí (1853-1895).*

5 *Dr Melba Hernández, en av de två kvinnor som deltog i anfallet på Moncada den 26 juli.*

förvar och jag som redan var fängslad förflyttades till den mest oåtkomliga delen av fängelset. Från detta ögonblick visiterades de anklagade från topp till tå innan de gick till rättssalen.

Rättsläkarna kom den 27 och intygade att jag var vid fullgod hälsa. Trots detta, och trots upprepad order från domstolen, fördes jag inte till något av rättens sammanträden. Dessutom delade anonyma personer varje dag ut hundratals uppdiktade pamfletter där det talades om att befria mig ur fängelset, ett idiotiskt alibi för att mörda mig med ett flyktförsök som förevändning. Sedan dessa planer misslyckats på grund av mina vänners vaksamhet, och sedan det falska läkarintyget avslöjats, återstod ingen annan möjlighet att förhindra min närvaro i rätten än ett öppet och skamlöst åsidosättande av domstolen.

En unik situation hade uppstått, ärade domstolsmedlemmar: en regering som var rädd för att presentera en åtalad inför domstol, en terrorregim och blodsregim som var skrämd av den moraliska övertygelsen hos en försvarslös, obeväpnad, isolerad och förtalad man. När de så hade berövat mig allt, berövade de mig till sist den rättegång där jag var huvudanklagad. Håll i minnet att detta skedde medan alla mänskliga rättigheter var försatta ur spel och medan Undantagslagen och censuren över radio och press var i full kraft.[6] Vilka ohyggliga brott måste inte ha begåtts av den regering som så fruktade en enda åtalad mans röst!

Jag måste uppehålla mig vid den oförskämda och respektlösa attityd som officerarna alltid har intagit mot er. Så många gånger som denna domstol har gett order om att min inhumana isolering skulle brytas, så många gånger den gett order om att mina mest elementära rättigheter skulle

6 *Den 10 mars 1952 – tre månader innan val skulle hållas på Kuba – gjorde Fulgencio Batista statskupp, uppbackad av USA, och i strid mot 1940 års grundlag. Undantagslagen och censuren drevs igenom kort efter statskuppen.*

respekteras, så många gånger som ni gett order om att jag skulle presenteras i rätten, och ni blev aldrig åtlydda. Era order ignorerades, den ena efter den andra. Och än värre; i rättens närvaro, vid första och andra sessionen, placerade man mig bredvid en ordningsvakt för att hindra mig att tala med någon ens under uppehållen i förhandlingarna. Därmed gjorde man klart att man, inte bara i fängelset utan även i rättssalen och i er egen närvaro, inte tog minsta hänsyn till er auktoritet. Jag hade för avsikt att ta upp detta problem vid den följande sessionen som en fråga om grundläggande respekt för domstolen, men ... jag återkom ju aldrig. Och när de nu efter så mycken respektlöshet har fört mig hit för att sändas i fängelse enligt en lag som endast de själva och uteslutande de själva har förbrutit sig mot sedan den tionde mars – vilken eländig roll är det inte de vill påtvinga er! Inte en enda gång har man i detta fall följt den latinska regeln: *cedant arma togae.*[7] Jag ber er hålla denna omständighet väl i minnet.

Det är att tillägga att dessa åtgärder blev verkningslösa därför att mina djärva kamrater med oöverträffad patriotism redbart fullgjorde sina plikter.

– Ja, vi kom att slåss för Kubas frihet, och det ångrar vi inte, sade den ene efter den andre när de kallades att vittna. Sedan vände de sig modigt mot domstolen och avslöjade de fruktansvärda brott som begåtts mot våra bröders kroppar. Trots att jag inte var där, kunde jag följa processen i alla dess detaljer från min cell tack vare fångarna i Boniatofängelset, som trots hotelser om allvarliga straff fann geniala sätt att förse mig med tidningsurklipp och alla slags informationer. De hämnades på detta sätt alla missbruk och övergrepp som begicks av direktör Taboada och tillsyningsmannen löjtnant Rosabal, som tvingar dem att arbeta från morgon till kväll på privata villa-

7 *Cedant arma togae – Inför rättsväsendet måste vapnen vika.*

byggen och dessutom låter dem svälta genom att försnilla livsmedelsanslagen.

Medan processen framskred, växlade rollerna: de som skulle anklaga blev själva anklagade, och de som skulle anklagas förvandlades till anklagare. Det var inte revolutionärerna som blev dömda där, den som blev för alltid dömd var en herre vid namn Batista ... *Monstrum Horrendum!* Det betyder ingenting att de modiga och aktningsvärda ungdomarna kan ha blivit dömda, om folket i morgon dömer diktatorn och hans grymma medlöpare. De sände dem till Isla de Pinos, i vars cirkelrunda korridorer Castells[8] spöke ännu svävar och där skriken från så många mördade ännu inte har tystnat; dit har de kommit för att med bitter fångenskap sona sin kärlek till friheten, isolerade från samhället, bortryckta från sina hem och förvisade från fosterlandet. Tror ni inte, som jag sade, att det under sådana omständigheter är svårt och otacksamt för denna advokat att genomföra sin uppgift?

Som resultat av dessa grundliga och olagliga intriger, på grund av de styrandes envishet och de rättsvårdandes svaghet, står jag här i detta lilla rum på Hospital Civil, dit man fört mig för att dömas i hemlighet, så att jag inte ska höras, så att min röst ska tystna och ingen få vetskap om det jag kommer att säga. Vartill tjänar det där imponerande Palacio de Justícia, där herrar domare utan tvivel skulle ha det mycket bekvämare? Det är inte passande – jag säger det som ett gott råd – att utöva rättsskipning i ett sjukrum omgivet av vaktposter med blottade bajonetter, för folk kan få för sig att ert rättsväsende är sjukt ... och att det är inspärrat ...

Jag påminner er om att processlagen säger att rättegången skall vara ”öppen och offentlig”, men trots detta

8 *Pedro Abraham Castells, major och fängelsechef på fängelseön Isla de Pinos (numera Ungdomsön). Castells avrättades 1933 dömd för mord på 500 politiska fångar.*

har man helt förhindrat allmänhetens tillträde till denna session. Man har endast släppt in två jurister och sex pressmän, i vilkas tidningar censuren inte kommer att tillåta ett ord att publiceras. Jag finner att min enda publik i salen och i korridorerna är bortåt hundra soldater och officerare. Jag tackar för den allvarliga och älskvärda uppmärksamhet ni visar mig! Jag önskar bara att jag hade hela krigsmakten här! Jag vet att den en dag kommer att brinna av iver att tvätta bort det blod och den vanära varmed en liten gudlös klick i sitt maktbegär har fläckat dess uniform. Den dagen blir det synd om dessa arroganta, som nu stoltserar med sina galoner ... om inte folket har störtat dem långt dessförinnan!

Till slut bör jag säga, att ingen bok om strafflagen tilläts att föras till min cell i fängelset. Jag kan endast disponera denna lilla lagbok som jag just fått låna av en jurist, mina kamraters modiga försvarare: doktor Baudilio Castellanos. På samma sätt förbjöd man att Martís böcker kom i mina händer; det förefaller som om fängelsecensuren ansåg dem alltför omstörtande. Eller var det för att jag sade att Martí var 26 julis intellektuella upphovsman? Man förbjöd mig också att till denna rättegång medföra referenslitteratur av något annat slag. Det har ingen som helst betydelse! Jag bär Mästarens lära i hjärtat och i minnet bär jag de upphöjda idéerna hos alla dem som försvarat folkets frihet.

Endast en sak skall jag begära av rätten, och jag hoppas att den skall beviljas som kompensation för alla oegentligheter och skymfer denna åtalade har fått utstå helt utan lagens skydd: att man respekterar min rätt att uttrycka mig helt fritt. Annars försvinner även den sista skymten av rättvisa, och slutet på denna rättegång kommer i högre grad än det föregående att präglas av skändlighet och feghet.

Jag erkänner att jag är en smula besviken. Jag trodde att åklagaren skulle komma med en fruktansvärd anklagelse, beredd att till det yttersta rättfärdiga de krav och motiv,

enligt vilka han i Lagens och Rättvisans namn – och vilken Lag och Rättvisa? – ansåg att jag borde dömas till 26 års fängelse. Men nej. Han har uteslutande nöjt sig med att läsa upp artikel 148 i Código de Defensa Social, enligt vilken han med tillägg av graverande omständigheter begär hela 26 års fängelse. Två minuter förefaller mig vara mycket kort tid för att begära och rättfärdiga att en människa förpassas till skuggorna, sättas bakom galler, för mer än ett kvarts sekel. Är åklagaren möjligen missbelåten med domstolen? För såvitt jag kan se strider hans lakonism i detta fall mot den högtidlighet, med vilken rätten så stolt förklarade att detta är en process av stor betydelse, och jag har sett herrar åklagare tala tio gånger mer vid ett enkelt narkotikafall för att få en åtalad dömd till sex månaders fängelse. Åklagaren har inte sagt ett enda ord för att stödja sin begäran. Men jag skall vara rättvis ... jag förstår att det är svårt för en åklagare, som svurit trohet mot republikens grundlag, att komma hit och i en grundlagsvidrig, illegal och omoralisk regerings namn kräva att en ung kuban, advokat som han och kanske lika respektabel som han, skall sättas i fängelse för 26 år framåt. Men åklagaren är en begåvad man, och jag har sett mindre begåvade personer skriva stora luntor för att försvara en sådan situation. Hur skall man kunna tro att han saknar argument för att försvara sin anklagelse, åtminstone femton minuter, hur motbjudande det än måste vara för en anständig person? Utan tvivel ligger det en stor sammansvärjning bakom det här.

Herrar domare: Varför detta stora intresse av att få mig tyst? Varför undviker man alla resonemang, mot vilka jag skulle kunna rikta mina egna argument? Är det så att man helt saknar juridisk, moralisk och politisk bas för att göra en seriös framställning av den här saken? Är man så rädd för sanningen? Vill man ha också mig att tala här i två minuter utan att vidröra de punkter som håller vissa personer sömnlösa sedan den 26 juli? Eftersom åklagarens

petition begränsade sig till en enkel uppläsning av fem rader ur Código de Defensa Social, skulle man kunna tänka sig att jag själv begränsade mig till detsamma och gick runt dessa rader som en slav drar runt ett kvarnhjul. Men jag accepterar på intet sätt denna munkavle, för vid denna rättegång diskuterar vi något mera än blott en enda människas frihet; det som diskuteras är fundamentala principer, det är människans rätt att vara fri som skall bedömas, det är själva grunden för vår existens som civiliserad och demokratisk nation som diskuteras. När jag slutar här, vill jag inte kunna förebrå mig själv att ha lämnat en enda princip oförsvarad, en enda sanning outsagd, ett enda brott oavslöjat.

Åklagarens beryktade lilla artikel förtjänar inte en enda minuts genmäle. För ögonblicket nöjer jag mig med en kort juridisk skärmytsling med honom, för jag vill ha fältet fritt från petitesser när det blir dags att gå tillrätta med all lögn, falskhet, hyckleri, konventionalism och ändlös moralisk feghet på vilka den plumpa komedi baserar sig, som sedan den 10 mars och även dessförinnan här på Kuba kallas *rättvisa*.

Det är en grundläggande princip i strafflagen att åtalet skall anpassas exakt till det brott som beskrivs i lagen. Om det inte finns en lag som exakt kan appliceras på den ifrågavarande åtalspunkten, så finns det inget brott.

Den åberopade artikeln lyder ordagrant: ”Straff utmäts med tre till tio års frihetsförlust för den som främjar anstiftan av väpnat uppror mot *de konstitutionella statsmakterna*. Straffet skall vara fem till tjugo års frihetsförlust om det väpnade upproret kommer till stånd.”

I vilket land är det åklagaren lever?

Vem har sagt åt honom att vi har gjort uppror mot *de konstitutionella statsmakterna?* Två saker är uppenbara. För det första: Den diktatur som förtrycker det här landet är inte en konstitutionell makt utan en okonstitutionell; den tillkom mot konstitutionen, satte sig över konstitutionen

och våldförde sig på republikens legitima konstitution. En legitim konstitution är den som emanerar direkt från ett suveränt folk. Den punkten skall jag utveckla närmare längre fram, när jag tar upp allt det hyckleri som dessa ynkryggar och förrädare har tagit till för att rättfärdiga det orättfärdiga. För det andra: Artikeln talar om *makter*, dvs plural, inte singular, för den syftar på en republik som leds av tre makter, en lagstiftande makt, en exekutiv makt och en rättslig makt som uppväger och balanserar varandra. Vi har främjat uppror mot en enda makt, en illegal makt, som har ursurperat och slagit samman den lagstiftande och exekutiva makten och därmed brutit sönder just det system som skulle skyddas av det lagrum som vi håller på att analysera. Om den rättsliga maktens oberoende efter den 10 mars vill jag över huvud taget inte tala, för jag är inte upplagd för skämt ... Hur man än vänder och vrider på den, kan inte ens ett komma i artikel 148 tillämpas på händelserna den 26 juli. Låt oss lämna den i fred i väntan på det tillfälle då den ska kunna appliceras på dem som verkligen har gjort uppror mot statens konstitutionella makter. Senare skall jag återvända till Lagboken för att friska upp åklagarens minne beträffande vissa omständigheter som han dessvärre har glömt.

Låt mig påpeka att jag ännu bara har börjat. Om ni ännu hyser en gnutta kärlek till fosterlandet, till mänskligheten, till rättvisan, lyssna då uppmärksamt till det jag har att säga. Jag vet att man kommer att tvinga mig till tystnad för många år framåt; jag vet att man kommer att försöka dölja sanningen med alla tillgängliga medel; jag vet att man kommer att söka förvisa mig till glömskan. Men min röst skall därför inte tystna; den blir starkare ju ensammare jag känner mig, och jag vill i mitt hjärta ge den all den värme som alla dessa ynkryggar vill förvägra den.

Abel Santamaría, "den mest offervilliga, avhållna och hjältemodiga av våra ungdomar", var ledare för den grupp som skulle besätta Hospital Civil. Efter anfallet på Moncada greps han, torterades brutalt och mördades.

3

Anfallet på Moncada

Från en hydda uppe i bergen lyssnade jag till diktatorn måndagen den 27 juli, när vi ännu var 18 man under vapen. De som inte har upplevt något liknande vet ingenting om bitterhet och indignation i livet. Just som hoppet om att kunna befria vårt folk slagits i spillror, framträdde här despoten mer tarvlig och arrogant än någonsin. Den störtflod av lögner och förtal som strömmade ur hans tarvliga, hatfyllda och motbjudande prat kan endast jämföras med den enorma störtflod av ungt och rent blod som sedan föregående natt höll på att utgjutas – med hans vetskap, med hans godkännande, med honom som applåderande medbrottsling – av det mest själlösa band av mördare man någonsin kan tänka sig. Att under en enda minut ha trott på vad han sade skulle ha varit tillräckligt för att en människa med samvete skulle ha känt ånger och skam för resten av sitt liv. I detta ögonblick hade jag inte ens hoppet att kunna märka hans usla panna med sanningen, som skulle stämpla honom för all framtid, för vi var omringade av över tusen man med överlägsen beväpning, vilkas enda uppgift var att återvända med våra lik. Nu, när sanningen börjar bli känd och jag med dessa ord uppfyller den plikt jag ålagt mig, kan jag dö lugn och lycklig. Därför kan jag också låta piskan vina över de rasande mördarna.

Det är nödvändigt att jag uppehåller mig en stund vid det som hänt. Regeringen sade själv att angreppet utfördes med en precision och perfektion som visade närvaron av

militär expertis i utarbetandet av planen. Ingenting kan vara mer absurt! Planen gjordes upp av en grupp unga män, av vilka ingen hade militär erfarenhet; och jag skall avslöja deras namn med undantag av två som inte är döda eller tillfångatagna: Abel Santamaría, José Luis Tasende, Renato Guitart Rosell, Pedro Miret, Jesús Montané och jag själv. Hälften är döda, och för att hedra deras minne kan jag säga att de inte var militära experter men att de var tillräckligt patriotiska för att kunna ge alla 10 mars-generalerna tillsammans, som varken är militärer eller patrioter, ett ordentligt kok stryk. Svårare var att organisera, träna och mobilisera män och vapen under en förtryckarregim som ger ut miljoner pesos på spionage, mutor och angiveri. Dessa ungdomar och många andra löste sina uppgifter med imponerande allvar, diskretion och uthållighet; och än mer meriterande är det att offra allt för ett ideal, till och med livet.

Den slutliga mobiliseringen av män från de mest avlägsna byar över hela ön genomfördes med beundransvärd precision och i största hemlighet. Det är också sant att angreppet utfördes med utomordentlig samordning. Det började klockan 5.15 på morgonen, samtidigt i Bayamo och i Santiago de Cuba, och byggnaderna som omger förläggningen föll en efter en, med överenskommen minutiös exakthet. Dock, om jag skall hålla mig strikt till sanningen även om det berövar oss något av äran, skall jag för första gången avslöja även en annan händelse som var ödesdiger. Den bäst beväpnade hälften av vår styrka körde vilse vid infarten till staden på grund av ett beklagligt misstag och saknades i det avgörande ögonblicket. Abel Santamaría hade ockuperat Hospital Civil med 21 man. Han hade också med sig en läkare och två kvinnliga kamrater som skulle ta hand om de sårade. Raúl Castro ockuperade Palacio de Justícia med 10 man och det föll på min lott att anfalla förläggningen med resten, 95 man. Jag kom dit med en första grupp om 45 man, föregången av en förtrupp på

åtta man som tog sig in genom grind tre. Det var just här slaget började, då min bil mötte en patrull beväpnad med kulsprutor. Reservgruppen, som hade nästan alla tyngre vapen medan förtruppen hade den lättare beväpningen, tog fel väg och förlorade sig i en stad som de inte kände. Jag bör göra klart att jag inte ett ögonblick tvivlar på modet hos dessa män som kände stor oro och förtvivlan när de fann att de kört vilse. På grund av arten hos den aktion som höll på att utvecklas och uniformernas likhet hos båda de stridande parterna, var det inte lätt att återupprätta kontakt. Många av dessa arresterades senare och mötte döden med verkligt hjältemod.

Alla var mycket noggrant instruerade att framför allt vara humana i kampen. Aldrig har en väpnad styrka varit mer generös mot sin motståndare. Från första ögonblicket togs många fångar, närmare tjugo för gott; och under en stund i början lyckades tre av våra män, Ramiro Valdés, José Suárez och Jesús Montané, komma in i en barack och anhöll temporärt närmare femtio soldater. Dessa fångar deklarerade inför domstolen, och alla utan undantag har gjort samma medgivande, att de behandlades med utomordentlig hänsyn och inte ens utsattes för ett förödmjukande ord. Ur den aspekten måste jag vara av hjärtat tacksam mot herr åklagaren, som under sitt inlägg vid rättegången mot mina kamrater var rättvis nog att erkänna som ett odiskutabelt faktum att vi uppträdde hänsynsfullt under kampen. För arméns del var disciplinen tämligen dålig. De segrade uteslutande på grund av sin numerära överlägsenhet som gav dem ett övertag på 15 mot 1, och på grund av det skydd som fortets försvar erbjöd dem. Våra män sköt mycket bättre, vilket våra motståndare också erkände. Tapperheten var lika stor på båda sidor.

Om vi betraktar orsakerna till det taktiska misslyckandet, förutom det nämnda beklagliga misstaget, så tror jag att vi begick ett fel när vi delade upp de styrkor vi så

omsorgsfullt hade tränat. Av våra bästa män och djärvaste ledare befann sig 27 i Bayamo, 21 i Hospital Civil och 10 i Palacio de Justícia; om vi hade gjort en annan fördelning kunde resultatet ha blivit ett annat. Sammanstötningen med patrullen (vilken var helt tillfällig eftersom den inte skulle ha befunnit sig där tjugo sekunder tidigare eller tjugo sekunder senare) gav förläggningen tid att mobilisera sig, annars hade den fallit i våra händer utan att ett skott avlossats, eftersom vaktposten redan var erövrad. Å andra sidan, om man undantar 22-kalibergevären, led vi stor brist på ammunition. Om vi hade haft handgranater skulle de inte ha kunnat hålla stånd i femton minuter.

När jag blev övertygad om att alla ansträngningar att ta fortet skulle vara förgäves, började jag dra tillbaka våra män i grupper om åtta och tio. Återtåget skyddades av sex prickskyttar, som under befäl av Pedro Miret och Fidel Labrador hjältemodigt stängde vägen för armén. Våra förluster under kampen hade varit obetydliga; 95 procent av våra döda föll offer för grymheten och omänskligheten efter kampens slut. Gruppen vid Hospital Civil hade bara en död; resten greps när trupperna blockerade byggnadens enda utgång, och de sträckte vapen först när de inte hade en kula kvar. Med dem var Abel Santamaría, den mest offervilliga, avhållna och hjältemodiga av våra ungdomar, vilkens ärorika motstånd gör honom odödlig i Kubas historia. Vi skall se vilket öde som väntade dem och hur Batista skulle bestraffa våra unga mäns upprorsvilja och hjältemod.

Det var vår avsikt att fortsätta kampen i bergen om attacken mot regementet skulle misslyckas. Jag kunde på nytt samla en tredjedel av våra styrkor i Siboney, men nu var många redan missmodiga. Ett tjugotal beslöt att komma dit; vi skall strax se vad som hände med dem. Resten, 18 man med de vapen och den ammunition som återstod, följde mig upp i bergen. Terrängen var helt okänd för oss. Under en vecka uppehöll vi oss i den övre delen

av bergskedjan Gran Piedra, medan armén höll till i den lägre. Vi kunde inte ta oss ner, och de beslöt sig aldrig för att komma upp. Det var inte vapnen utan hungern och törsten som bröt ner det sista motståndet. Jag blev tvungen att dela upp männen i små grupper; några lyckades ta sig ut mellan arméns linjer, andra fördes i fångenskap av Monseñor Pérez Serantes.

I gryningen lördagen den 1 augusti, när endast två kamrater var kvar tillsammans med mig och vi var totalt utmattade alla tre, överraskades vi sovande av en styrka under befäl av löjtnant Sarría. Blodbadet på fångar hade då redan upphört på grund av den starka reaktion den väckt hos folket, och denna hedervärda officer hindrade sina män från att mörda oss där ute på landsbygden och med händerna bundna.

Jag behöver inte här bemöta de stupiditeter som Ugalde Carrillo och kompani hittade på för att befläcka mitt namn och för att dölja sin feghet, sin oduglighet och sina brott. Det som hände är bara alltför klart.

Det är inte min avsikt att underhålla domstolen med episka berättelser. Allt vad jag har sagt är nödvändigt för den rätta förståelsen av vad jag kommer att säga i fortsättningen.

Jag vill göra klart två saker som är viktiga för att ni ska kunna bedöma vår attityd lidelsefritt. För det första: Vi skulle ha kunnat underlätta erövringen av regementet genom att helt enkelt anhålla alla höga officerare i deras bostäder, en möjlighet som vi avvisade för att undvika tragiska scener och strider hemma hos familjerna. För det andra: Vi var överens om att inte ta någon radiostation förrän vi hade försäkrat oss om förläggningen. Denna vår attityd, som är sällsynt i sin storsinthet och generositet, besparade folket mycken blodsutgjutelse. Med endast tio man kunde jag ha tagit en radiostation och kallat folket till strid. Folkets beredvillighet behöver man inte tvivla

på; jag hade Eduardo Chibás[9] sista anförande i CMQ, inspelat med hans egna ord, och dessutom fosterländska dikter och krigshymner, tillräckligt för att skaka om den mest indifferenta, i synnerhet när han dessutom hörde larmet från striden, men jag ville inte använda det trots vår desperata situation.

9 *Eduardo Chibás (1907-1951), grundaren av Kubanska Folkets Parti, det s.k. Ortodoxa partiet. Chibás begick självmord den 5 augusti 1951 som avslutning på ett radioanförande i avsikt att väcka det kubanska folket. CMQ var en radiostation i Havanna.*

4

Till soldaternas försvar

Regeringen har mycket eftertryckligt upprepat att folket inte stödde rörelsen. Jag har aldrig hört ett så naivt och falskt påstående. Med detta försöker de bevisa folkets feghet och underkastelse; snart påstår de väl att folket stöder diktaturen, och de fattar inte hur svårt de därmed förolämpar de tappra invånarna i Oriente. Santiago de Cuba trodde att det var en strid mellan soldater, och de fick först många timmar senare veta vad som hände. Vem betvivlar modet, medborgarandan och kuraget hos Santiago de Cubas upproriska och patriotiska befolkning? Om Moncada hade fallit i våra händer, skulle till och med kvinnorna i Santiago de Cuba ha gripit till vapen. Så många gevär som sjuksköterskorna i Hospital Civil laddade åt våra kämpar! Även de stred. Det skall vi aldrig glömma.

Det var aldrig vår avsikt att strida mot regementets soldater. Vi ville ta fortet och vapnen med överraskning, kalla på folket, därefter samla militärerna och inbjuda dem att överge tyranniets förhatliga fana och välkomna frihetens banér. Vi ville försvara nationens höga mål i stället för en liten grupps ynkliga intressen, vi ville vända vapnen och skjuta mot folkets fiender istället för mot folket, där de har sina barn och sina föräldrar, kämpa vid folkets sida, bröder som de är, och inte mot folket som fiender, vilket man vill göra dem till, gå tillsammans sökande det enda ideal som är tillräckligt skönt och värdigt att offra

livet för; fosterlandets storhet och lycka. Jag vill fråga dem som tvivlar på att många soldater skulle ha anslutit sig till oss: Vilken kuban älskar inte äran? Vilket sinne upptänds inte när friheten gryr?

Marinen kämpade inte mot oss och skulle utan tvivel ha anslutit sig till oss efteråt. Man vet att denna del av krigsmakten är den som är minst trogen mot tyranniet och att det bland dess medlemmar finns en hög grad av medborgaranda. Men skulle resten av armén ha kämpat mot ett folk i uppror? Det förnekar jag bestämt. En soldat är en människa av kött och blod, som tänker, ser och känner. Han påverkas av folkets opinioner, idéer, sympatier och antipatier. Frågar man honom om hans mening säger han att han inte kan formulera den, men det betyder inte att han skulle sakna mening. Han berörs av precis samma problem som alla andra; mat för dagen, pengar till hyran, hans barns uppfostran och framtid etc. Varje släkting är en oundviklig länk mellan honom och folket och den närvarande och kommande situationen för det samhälle i vilket han lever. Det är fel att tro att en soldat, därför att han har en lön som dessutom inte är särskilt stor, har befriats från alla de vitala bekymmer som medlemskapet i en familj och ett socialt kollektiv påtvingar honom.

Denna korta redogörelse har varit nödvändig, för den utgör grunden till en omständighet som ytterst få har tänkt igenom förrän nu; soldaten känner en djup respekt för känslorna hos majoriteten av folket. Under Machados[10] regim minskade arméns trohet alldeles tydligt i samma takt som folkets antipati mot regimen ökade. Det gick så långt att en grupp kvinnor var nära att uppvigla Campamento Columbia. Men ännu tydligare bevisas detta av en aktuell

10 *Gerardo Machado (1862-1940), kubansk president 1924 och 1928. Hans regim karakteriserades av terror och av lydnad mot USA. Machado störtades 1933 genom en generalstrejk och räddades ur landet av USA:s ambassad. Han dog i Miami 1940.*

händelse: Medan Grau San Martíns regim[11] var som mest populär bland folket blomstrade ett otal konspirationer inom armén. Dessa inspirerades av skrupelfria exmilitärer och maktgalna civila, men ingen av dem gav eko bland massan av militärer. Statskuppen den 10 mars ägde rum vid ett tillfälle då den civila regeringens prestige hade krympt till ett minimum, en omständighet som Batista och hans gäng utnyttjade. Varför gjorde de det inte efter valdagen den 1 juni? Helt enkelt därför, att om de väntat tills majoriteten av folket hade uttryckt sina känslor vid valurnorna, skulle ingen konspiration ha fått gensvar bland trupperna.[12]

Man kan av detta dra en andra slutsats: Armén har aldrig rest sig mot en regim som haft folkets stöd. Dessa sanningar är historiska, och om Batista vill hålla sig kvar vid makten till varje pris mot det kubanska folkets absoluta majoritet, kommer hans slut att bli mer tragiskt än det som drabbade Gerardo Machado.

Jag har rätt att uttrycka min åsikt om armén, för jag talade om den och försvarade den när alla andra teg, och jag gjorde det inte för att konspirera eller av något privat intresse, för vi var då i en helt normal och konstitutionell situation, utan endast som ett uttryck för mänskliga känslor och medborgerlig plikt. Tidningen Alerta var på den tiden en av de mest lästa på grund av sin position i landets politik. I dess spalter förde jag en minnesvärd kampanj mot det tvångsarbete som soldaterna beordrades till på privata gods hos högt uppsatta civila och militära personer. Där lade jag fram data, fotografier, filmer och

11 *Ramón Grau San Martín (1887-1969) var läkare och politiker, president på Kuba 1933-34 och 1944-48.*

12 *Fidel Castro syftar på att Batista som själv hade ställt upp i valet 1952 visste att han inte kunde vinna, och därför tog makten genom en statskupp den 10 mars samma år.*

bevis av alla slag, med vilka jag också stödde min anklagelse inför domstol den 3 mars 1952. Jag sade många gånger i dessa skrivelser att det vore ett minimum av rättvisa att höja lönen för de män som var i tjänst hos krigsmakten. Jag vill veta om det finns någon annan som höjde sin röst vid det tillfället för att protestera mot en sådan orättvisa. Det var sannerligen inte Batista & Co; de levde väl bevakade på sina skyddade sommarställen medan jag löpte alla risker utan både livvakt och vapen.

Precis som jag då försvarade armén, säger jag nu när alla andra åter tiger: Ni lät lura er grundligt, och till skammen och vanäran från den 10 mars har nu lagts den tusen gånger större skammen och vanäran från de förfärliga och oförsvarliga brotten i Santiago de Cuba. Från det ögonblicket är arméns uniform fruktansvärt fläckad av blod. Om jag då sade inför folket och hävdade inför domstol att soldater arbetade som slavar på privata gods, konstaterar jag i dag med bitterhet att det finns soldater som är nedsölade till hårfästet med torterade och mördade unga kubaners blod. Och jag säger också att när det gäller att tjäna republiken, försvara nationen, respektera folket och skydda medborgaren, då är det rättvist att en soldat tjänar åtminstone hundra pesos, men om det är för att döda och mörda, för att förtrycka folket, förråda nationen och försvara intressena åt en liten grupp, då förtjänar han inte att republiken ger ut en centavo på armén, och Campamento Columbia bör förvandlas till en skola där man i stället för soldater bör ge hem åt tio tusen föräldralösa barn.[13]

Eftersom jag framför allt vill vara rättvis, kan jag inte betrakta alla militärer som delaktiga i dessa brott, denna

13 *Campamento Columbia blev Batistas sista fäste i Havanna, varifrån han flydde ur landet på nyårsdagen 1959. Samma år, "Befrielsens år", förvandlades denna militärförläggning till Ciudad Libertad – Frihetens Stad – en skola för mer än 10 000 barn från hela landet.*

skam och denna vanära som en handfull förrädare och skurkar är skyldiga till. Men alla hederliga militärer som älskar sitt yrke och sin armé är skyldiga att kräva och kämpa för att denna skam utplånas, att det bedrägeri de utsattes för blir hämnat och dessa brott bestraffade, om de inte vill att det för all framtid skall vara en skam i stället för en ära att vara militär.

Det är klart att 10 mars-regeringen inte kunde göra annat än att ta soldaterna från privatgodsen, men det skedde för att sätta dem i arbete som portvakter, chaufförer, tjänare och livvakter åt hela faunan av politiska skojare som diktaturpartiet består av. Varenda liten pamp tror sig ha rätt till en soldat som kör hans bil och vakar över honom som om han alltid gick omkring och fruktade att någon skulle sparka honom i baken.

Om målet var att skipa rättvisa, varför konfiskerade man då inte alla gods och alla miljoner för dem som i likhet med Genovevo Pérez Dámera gjorde sig rika på att utnyttja soldaterna och låta dem arbeta som slavar och förskingra krigsmaktens medel? Men nej då: Genovevo och de andra kommer att ha soldater som vaktar deras gods, för i grunden längtar alla 10 mars-generalerna efter att göra samma sak, och då kan de inte skapa ett sådant prejudikat.

10 mars-kuppen var ett stort bedrägeri, visst ... Batista och hans anhang av illa beryktade politiker drog, efter att ha misslyckats i valen, nytta av soldaternas missnöje för att ta sig upp till makten. Jag vet att det finns många män som är besvikna och känner sig lurade; man höjde deras lön, och sedan sänkte man den igen med olika slags avdrag; en mängd gamla före detta militärer återgick i tjänst och tog upp plats för begåvade och värdefulla unga män; meriterade militärer har blivit ställda åt sidan, medan den mest skandalösa *favoritismo* fått råda till förmån för höga chefers släktingar och närstående. Många hedervärda militärer frågar sig i dag vad det skulle tjäna till att krigs-

makten tog på sig det oerhörda historiska ansvaret att krossa vår konstitution för att föra till makten en grupp män så utan moral, så illa beryktade, så korrumperade, så omöjliggjorda i politiska sammanhang, män som aldrig skulle kunna återfå ett politiskt uppdrag annat än med hjälp av bajonetter – bajonetter som de själva inte håller i ...

Å andra sidan lider militärerna under ett ännu värre tyranni än de civila. De är alltid påpassade, och ingen av dem har den minsta säkerhet i sina anställningar; varje orättvis misstanke, varje förtal, varje intrig, varje förtroende är tillräckligt för att de skall förflyttas, avskedas eller fängslas. Förbjöd inte Tabernilla[14] dem i ett cirkulär att tala med varje företrädare för oppositionen, det vill säga med 99 procent av befolkningen? ... Vilken brist på förtroende! ... Inte ens för vestalerna i Rom uppställde man sådana regler! De omskrutna egnahemmen för soldaterna uppgår inte ens till 300 på hela ön, och ändå skulle man för de summor som lagts ner på tanks, kanoner och vapen ha kunnat bygga ett hus för varenda värvad; det som betyder något för Batista är alltså inte att skydda armén, utan att armén skyddar honom; makten att förtrycka och döda ökar, men det betyder inte att männens förhållanden förbättras.

Tredubbel vakttjänst, ständig närvaro i kasernen, konstant oro, fiendskap från folket, otrygghet för framtiden, detta är vad man har gett soldaten, eller – vilket är detsamma: ”Dö för regimen, soldat! Ge den din svett och ditt blod! Vi skall ge dig ett tal och en postum befordran (när det inte längre är till glädje för dig). Och sedan ... fortsätter vi att leva gott och göra oss rika. Döda, trampa ner, förtryck folket! Och när folket tröttnar och detta får ett slut, då får du betala för våra brott, och vi skall leva som furstar i utlandet. Och om vi någon gång kommer

14 General Francisco Tabernilla, Batistas överbefälhavare.

tillbaka, då är det ingen idé att du eller dina barn bultar på portarna till våra palats, för då är vi miljonärer, och miljonärer känner inte de fattiga. Döda, soldat, förtryck folket, dö för regimen, ge den din svett och ditt blod.” ... Men om en liten del av krigsmakten, blind för dessa sorgliga realiteter, skulle ha beslutat sig för att kämpa mot folket – detta folk som skulle ha befriat även dem från tyranniet – skulle folket ändå ha avgått med segern.

Fidel och några av hans kamrater förs till förhör den 1 augusti 1953 på polisstationen i Santiago de Cuba.

5

Ett kämpande folk kan inte besegras

Åklagaren var mycket intresserad av att få veta något om våra möjligheter till framgång. Dessa möjligheter grundade sig på tekniska, militära och sociala orsaker. Man har velat skapa myten om de moderna vapnen som förmodas omöjliggöra folkets öppna kamp mot tyranniet. Militärparaderna och de pompösa utställningarna av krigsmateriel har till ändamål att befrämja denna myt och inge folket en känsla av total maktlöshet. Inget vapen, ingen militärmakt förmår besegra ett folk som beslutar sig för att kämpa för sina rättigheter. De samtidiga och historiska exemplen är oräkneliga. Fallet Bolivia ligger nära i tiden. Där besegrade och krossade gruvarbetarna de reguljära trupperna med dynamitpatroner.[15] Men vi kubaner behöver verkligen inte söka exempel i andra länder, för vårt eget land är det vackraste och vältaligaste exemplet. Under kriget 1895[16] fanns det på Kuba nära en halv miljon spanska soldater under vapen, ett antal vida överlägset det som diktaturen skulle kunna sätta upp mot ett fem gånger talrikare folk. Den spanska arméns vapen var utan jämförelse modernare och mäktigare än

15 *Syftar på revolutionen i Bolivia den 9 april 1952 då gruvarbetarna besegrade den bolivianska armén. Denna revolution krossades som bekant senare med hjälp av USA:s militära "rådgivare".*

16 *Syftar på det andra kubanska frihetskriget mot spanjorerna, inlett den 24 februari 1895 under ledning av José Martí och Antonio Maceo.*

patrioternas. De var ofta beväpnade med fältartilleri och dess infanteri använde gevär liknande dem som infanteriet fortfarande använder. Kubanerna disponerade i allmänhet inte andra vapen än machetes, eftersom deras patronbälten nästan alltid var tomma. Det finns en oförglömlig episod från vårt frihetskrig som berättas av general Miró Argenter, chef för Antonio Maceos[17] stab, och som jag har med mig i en kopia för att inte behöva anstränga minnet.

”Den oerfarna styrka som Pedro Delgado ledde, till största delen endast beväpnad med machetes, decimerades när den kastade sig över de spanska soldaterna, så starkt att det inte är någon överdrift att påstå att av 50 män föll hälften. De attackerade spanjorerna med knytnävarna, utan pistoler, utan machetes och utan knivar! När man genomsökte buskarna vid Río Hondo hittade man ytterligare femton döda kubaner, utan att man för ögonblicket kunde avgöra vilken avdelning de tillhörde. De visade inga spår av att ha brukat vapen; de var fullt påklädda och hade vid bältet endast en plåtmugg. Två steg därifrån stod hästen utmattad med utrustningen orörd. Man rekonstruerade tragedins höjdpunkt. Dessa män följde sin tappre chef, överstelöjtnant Pedro Delgado, och erövrade hjälteglorian; de kastade sig mot bajonetterna med bara händerna; det metalliska ljud som hördes omkring dem kom från plåtmuggens slag mot sadelknappen. Maceo blev rörd, han som var van att se döden i alla former, och mumlade denna hyllning: Jag har aldrig sett något sådant, oerfaret folk som utan vapen attackerar spanjorerna med en vattenmugg som enda utrustning. Och jag som sa att de bara var i vägen! ...”

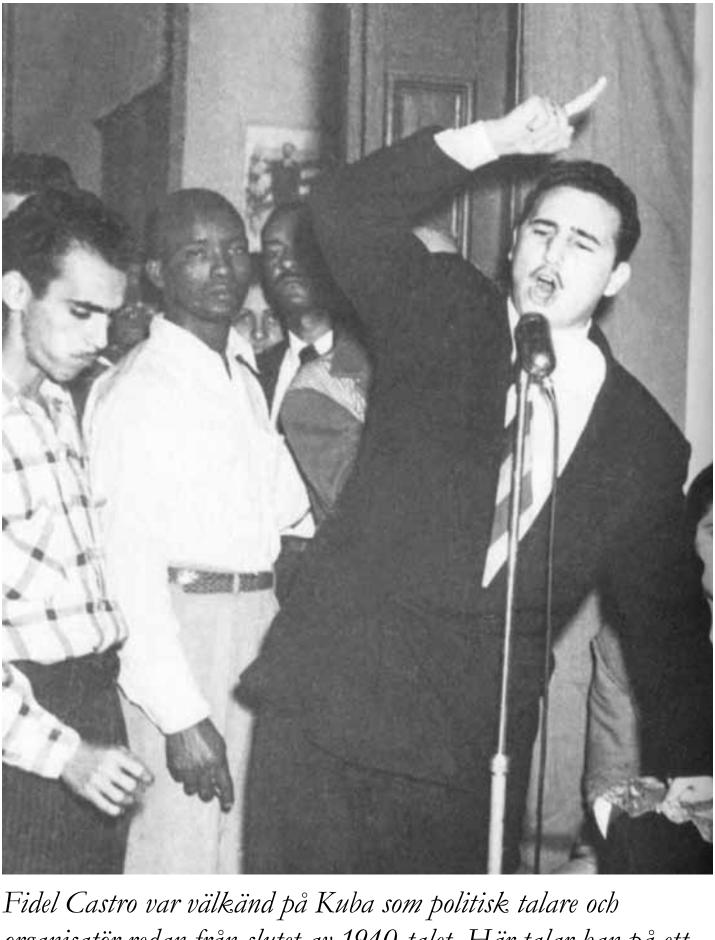
17 *General Antonio Maceo (1848-1896) en av de främsta kämparna under frihetskrigen mot spanjorerna.*

Så kämpar folken när de vill erövra sin frihet, de kastar sten på flygmaskiner och vänder upp och ner på tanks!

Så snart Santiago de Cuba hade fallit i våra händer skulle vi ha försatt folket i Oriente på krigsfot. Bayamo anfölls just för att placera våra förtrupper invid Cautofloden. Man bör aldrig glömma att denna provins, som i dag har en och en halv miljon invånare, utan tvivel är den mest stridbara och patriotiska på Kuba. Det var den som höll frihetskampen igång under trettio år och gav den största tributen av blod, offervilja och hjältemod. I Oriente lever denna ärorika anda vidare, och när tupparna gal i gryningen som om de ville blåsa revelj för soldaterna och solen stiger strålande över de branta bergen, då gör varje ny dag intryck av att bli en Yaras eller Baires dag.[18]

18 *Grito de Yara: Det tioåriga kriget – Kubas första frihetskrig – utbröt den 10 oktober 1868, då Carlos Manuel de Céspedes proklamerade Kubas självständighet i Yara i provinsen Oriente.*

Grito de Baire: Kubas andra frihetskrig började den 24 februari 1895, det krig som senare ledde till Kubas frigörelse från Spanien. (Se även not 16.)

Fidel Castro var välkänd på Kuba som politisk talare och organisatör redan från slutet av 1940-talet. Här talar han på ett offentligt möte 1951.

6

Vi ger inte löften – vi manar till kamp

Jag sade att de andra orsaker som våra möjligheter till framgång grundade sig på var av social natur, för vi var säkra på att kunna räkna med folket. När vi talar om folket menar vi inte de besuttna och konservativa delarna av nationen, de som finner sig tillrätta med vilken förtryckarregim, diktatur, despotism som helst och bugar för den som råkar ha makten så att de nästan spräcker pannan mot golvet. Med folket menar vi, när vi talar om kamp, den stora ofrälse massan som alla ger fagra löften och som alla lurar och förråder, den massa som önskar ett bättre, värdigare och rättfärdigare fosterland; den som bär en urgammal längtan till rättvisa efter att ha hånats och bedragits generation efter generation, den som väntar på stora och vettiga förändringar av alla slag och som, när den tror på något eller någon och framför allt när den tror tillräckligt på sig själv, är beredd att ge sin sista blodsdroppe för att uppnå detta. Det första villkoret för ett uppriktigt och ärligt menat förslag är att göra just det som ingen någonsin gör, det vill säga att tala med största öppenhet och utan fruktan. Demagoger och professionella politiker gör konststycket att hålla sig väl med allt och alla och bedrar därför med nödvändighet allt och alla. Revolutionärer bör modigt uttrycka sina idéer, definiera sina principer och klargöra sina avsikter så att inga missförstånd uppstår, vare sig bland vänner eller ovänner.

När det gäller strid, menar vi med folket de sexhundratusen kubaner som är utan arbete och önskar att tjäna sitt uppehälle hederligt utan att behöva lämna sitt fosterland för att söka sin utkomst.

Vi menar de femhundratusen lantarbetare som bor i eländiga hyddor, arbetar fyra månader om året och svälter för resten tillsammans med sina barn, utan ens en tumsbredd mark att bruka, och vilkas levnadsförhållanden skulle väcka medlidande om det inte funnes så många hjärtan av sten.

Vi menar de fyrahundratusen industriarbetare vilkas pensioner samtliga är förskingrade, som håller på att få sina förmåner indragna, som bor i de infernaliska rummen i barackerna, vilkas löner går direkt från arbetsgivaren till ockraren, vilkas framtid består av lönesänkningar och avskedanden, vilkas liv är ett ändlöst arbete och vilkas vila väntar dem först i graven.

Vi menar de hundratusen småjordbrukarna som lever och dör i arbete på en jord som inte är deras, bedrövat betraktande den som Moses betraktade det förlovade landet, för att dö utan att någonsin bli ägare till den, de som likt feodala livegna måste betala sin jordbit med en del av dess produkter, de som varken kan älska den, förbättra den eller försköna den, plantera en ceder eller ett apelsinträd därför att de inte vet när en utmätningsman kommer med polisen för att meddela att de måste ge sig iväg.

Vi menar de trettiotusen offervilliga lärare som är så nödvändiga för en bättre framtid åt kommande generationer och som behandlas och betalas så illa.

Vi menar de tjugotusen småhandlare som tyngs av skulder, ruineras av kriser och som avrättas av pirater och mutkolvar till funktionärer.

Vi menar de tiotusen unga akademiker: läkare, ingenjörer, advokater, veterinärer, pedagoger, tandläkare, farmacevter, journalister, målare, skulptörer etc. som lämnar ut-

bildningsanstalterna med sina examina med en önskan att kämpa och fyllda av förväntan för att finna att de hamnat i en återvändsgränd där alla portar är låsta och döva för både rop och böner.

Detta är folket, det folk som lider under alla olyckor och därför är i stånd att slåss med allt kurage! Till detta folk, vars väg är beströdd med ångest, bedrägerier och falska löften, tänkte vi inte säga: Vi skall ge dig ... utan: Här har du, strid nu med all din kraft för att friheten och lyckan skall bli din!

General Martín Díaz Tamayo (t.h.) tog med sig ordern från Batista att mörda de tillfångatagna kämparna efter anfallet på Moncada. Överste Alberto del Río Chaviano, Moncadas befälhavare (t.v.) såg till att fullfölja ordern. (Se sid 90.)

7

Programmet för det framtida Kuba

I handlingarna i detta mål måste de fem revolutionära lagar finnas med, som skulle proklameras så snart Cuartel Moncada fallit och sändas ut per radio över nationen. Det är möjligt att överste Chaviano[19] medvetet har förstört dessa dokument, men i så fall har jag bevarat dem i minnet.

Den första revolutionära lagen återgav folket dess suveränitet och proklamerade konstitutionen av 1940 såsom statens sanna och högsta lag till dess folket bestämde sig för att ändra eller byta ut den. Eftersom det inte fanns några folkvalda organ som skulle kunna sätta denna lag i kraft och bestraffa dem som hade förrått den, skulle den revolutionära rörelsen såsom ett tillfälligt förkroppsligande av denna suveränitet, varur varje legitim makt måste utgå, påtaga sig alla behörigheter som innesluts däri utom den att ändra själva konstitutionen, det vill säga lagstiftande makt, exekutiv makt och dömande makt.

Denna attityd kunde inte vara mer kristallklar och uteslöt allt gaggande och ofruktbart struntprat; en regering som hyllas av massan av kämpar skulle få alla nödvändiga befogenheter för att effektivt börja förverkliga folkets vilja och en sann rättvisa. Från det ögonblicket skulle domstolsväsendet, som sedan den 10 mars satt sig upp

19 Alberto del Río Chaviano, överste vid Cuartel Moncada, direkt ansvarig för de brott som efter striden den 26 juli begicks i hans militärområde mot krigsfångar och civilbefolkning.

mot konstitutionen och ställt sig utanför denna, upphöra såsom rättsvårdande makt och genomgå en omedelbar och fullständig upprensning, innan den återfick de befogenheter den tillerkänns i republikens grundlag. Utan dessa åtgärder skulle det vara ett bedrägeri och ett ytterligare förräderi att återgå till det legala systemet och lägga vården av det i händerna på dem som så skamligt hade svikit det.

Den andra revolutionära lagen skulle ha gett oinskränkt äganderätt till jorden åt alla småbrukare, arrendatorer, underarrendatorer och lantarbetare som lever på jordbitar mindre än fem caballerías,[20] varvid staten skulle ersätta de tidigare ägarna på grundval av den hyra de uppburit för dessa jordbitar över i genomsnitt tio år.

Den tredje revolutionära lagen skulle ha gett arbetare och tjänstemän rätten till trettio procent av vinsten från alla de stora industrierna, handelsföretagen och gruvorna, inklusive sockerbruken. Man undantog de företag som var uteslutande agrara med hänsyn till andra jordbrukslagar som skulle stiftas.

Den fjärde revolutionära lagen skulle ge alla arrendatorer rätten till femtiofem procent av sockerrörsavkastningen och en minsta kvot av fyrtiotusen arrobas[21] till alla de småarrendatorer som varit etablerade tre år eller längre.

Den femte revolutionära lagen stadgade att alla tillgångar skulle konfiskeras för alla regeringens förskingrare och deras efterföljare och arvtagare när det gällde illegitima tillgångar åtkomna med eller utan testamente. Detta skulle göras genom speciella domstolar med full befogenhet att granska alla räkenskaper och i detta syfte intervenera i alla i landet registrerade eller verksamma bolag, i vilka olagligen åtkomna tillgångar kan tänkas dölja sig, samt hos främmande regeringar utverka utlämnandet av personer

20 *Caballería = 13,43 hektar.*

21 *Arroba = 11,5 kg.*

och beslag av tillgångar. Hälften av de återförda medlen skulle tillfalla arbetarnas pensionskassor och den andra hälften skulle gå till sjukhus, barnhem, ålderdomshem och sociala inrättningar.

Dessutom deklarerades det att den kubanska politiken i Amerika skulle solidarisera sig med kontinentens demokratiska folk samt att de som är utsatta för politisk förföljelse av de blodiga tyrannier som förtrycker våra broderländer skulle finna, inte som nu förföljelse, hunger och förräderi i Martís fosterland, utan generös asyl, broderskap och bröd. Kuba skulle bli ett frihetens hemvist och inte en skamlig länk i kedjan av despotier.

Dessa lagar skulle proklameras omedelbart och efterföljas, när kampen var över och efter ett noggrant studium av deras innehåll och räckvidd, av en ny serie genomgripande lagar och åtgärder, såsom jordreformen, undervisningsreformen och nationaliseringen av elektricitetstrusten och telefontrusten,[22] ett återförande till folket av de medel dessa tagit genom olagligt höjda tariffer och indrivning av alla de skatter som de undanhållit staten.

Alla dessa lagar och flera andra emanerade ur ett strikt tillämpande av två väsentliga artiklar i vår konstitution. En av dem förbjuder latifundier, och i syfte att göra slut på dem skall lagen ange det maximala jordinnehav som en person eller en institution kan besitta för varje typ av agrar exploatering samt vidta åtgärder för att ge jorden tillbaka åt kubanerna. Den andra artikeln förpliktar staten kategoriskt att använda alla medel som står till dess förfogande för att ge arbete åt alla som går arbetslösa och tillförsäkra alla manuella och intellektuella arbetare en hygglig försörjning.

22 *American & Foreign Power Company och International Telephone and Telegraph Corporation (ITT) hade genom dotterbolag monopol på el- och teleförsörjningen på Kuba.*

Ingen av dessa lagar kunde därför kallas okonstitutionell. Den första folkvalda regeringen, som omedelbart därefter skulle tillsättas, måste respektera dem inte bara därför att det var en moralisk skyldighet mot nationen utan också därför att ingen kraft i världen kan ta ifrån folken de erövringar de har längtat efter i generation efter generation, när de väl har fått dem.

Problemet med jorden, problemet med industrialiseringen, problemet med bostäderna, problemet med arbetslösheten, problemet med utbildning, problemet med hälsovården – här är de sex konkreta punkter, för vilkas lösning vi beslutsamt skulle ha satt in alla våra ansträngningar, tillsammans med medborgerliga rättigheter och den politiska demokratin.

Den här exposén låter kanske torr och teoretisk, om man inte känner till de fruktansvärda förhållanden folket lever under i dessa sex avseenden, plus det mest förödmjukande politiska förtryck.

85 procent av de kubanska småbrukarna betalar arrende och lever under ett ständigt hot att bli vräkta från sina jordbitar. Mer än hälften av landets bästa åkerjord ligger i utländska händer. I Oriente, som är den största provinsen, sträcker sig United Fruit Companys och West Indies Sugar Companys jordinnehav från kusten i norr till kusten i söder. Tvåhundratusen lantarbetarfamiljer har inte en kvadratmeter jord där de kan sätta lite potatis åt sina hungriga barn, medan nära trehundratusen caballerías produktiv jord ligger obrukad i händerna på mäktiga intressen. Om Kuba huvudsakligen är ett jordbruksland, om dess befolkning till största delen är verksam på landsbygden, om städerna är beroende av jordbruket, om landsbygden gav republiken dess oberoende, om nationens storhet och rikedom är beroende av en sund och stark bondebefolkning som älskar och kan bruka jorden och av en stat som skyddar och leder den, hur är det då möjligt att detta tillstånd kan få fortsätta?

Med undantag av några industrier för livsmedel, trävaror och textilier har Kuba förblivit ett råvaruproducerande land. Man exporterar socker för att importera karameller, man exporterar läder för att importera skor, man exporterar järn för att importera plogar ... Alla är överens om att landets industrialisering brådskar, att vi behöver metallindustrier, pappersindustrier, kemiska industrier, att vi måste förbättra djurbeståndet, brukningsmetoderna, våra livsmedelsindustriers tillverkning och teknik för att kunna motstå den ruinerande konkurrensen från de europeiska industrierna för ost, kondenserad mjölk, sprit och matolja och de nordamerikanska konservindustrierna, att vi behöver handelstonnage, att turismen skulle kunna bli en enorm källa till rikedom.

Men kapitalägarna kräver att arbetarna skall acceptera sina förödmjukande villkor, staten sitter med armarna i kors, och industrialiseringen får vänta i evighet.

Lika allvarlig eller värre är tragedin med bostäderna. Det finns på Kuba tvåhundratusen hyddor och ruckel; fyrahundratusen familjer på landet och i staden tränger ihop sig i baracker, hyresrum och slumbostäder utan de mest elementära hygieniska anordningar; två miljoner tvåhundratusen personer av vår stadsbefolkning betalar hyror som tar mellan en femtedel och en tredjedel av deras inkomster; och två miljoner åttahundratusen människor på landet och i förorterna saknar elektriskt ljus. Här händer samma sak: Om staten försöker sänka hyrorna hotar ägarna att upphöra med alla nybyggen. Om staten förhåller sig passiv bygger de endast om de får en högre avkastning, sedan bygger de ingenting även om resten av befolkningen får bo under bar himmel. Likadant gör det elektriska monopolet; det sträcker ut sina ledningar till en punkt där de kan göra en tillfredsställande vinst, därbortom bekymrar det dem inte att folket lever i mörker för sina återstående dagar. Staten sitter med armarna i kors och folket lever vidare utan bostäder och utan ljus.

Vårt utbildningsväsende ansluter sig perfekt till allt det föregående: Varför skall man ha lantbruksskolor på en landsbygd där arbetaren inte äger jorden? Varför skall man ha tekniska skolor i en stad där det inte finns några industrier? Alltsammans följer samma absurda logik: det finns varken det ena eller det andra. I vartenda litet europeiskt land finns det hundratals tekniska skolor och fackskolor; på Kuba finns det inte fler än sex och ungdomarna lämnar dem med sina examina utan att kunna få en anställning. I de små folkskolorna på landsbygden går mindre än hälften av de barn som är i skolåldern barfota, halvnakna, undernärda, och många gånger måste läraren för sin egen lön köpa den nödvändiga materielen. Är det så man skapar ett stort fosterland?

Från en sådan misär kan bara döden befria människan; och där hjälper staten verkligen till! Nittio procent av landsbygdens barn äts upp av parasiter som från jorden tränger in under tånaglarna på deras bara fötter. Samhället blir upprört av nyheten att ett barn har kidnappats eller mördats, men det står likgiltigt inför det massmord som begås på tusen sinom tusen barn vilka varje år dör av brist på resurser, och som i sin dödskamp tycks rikta sina oskyldiga ögon mot evigheten för att be om nåd för den mänskliga egoismen så att inte Guds vrede ska drabba mänskligheten.

Och när en familjefar arbetar fyra månader om året, med vad ska han då köpa kläder och medicin åt sina barn? De kommer att växa upp vanställda, de kommer inte att ha en hel tand kvar i munnen när de fyller trettio, de kommer att ha hört tio miljoner tal och kommer slutligen att dö av fattigdom och besvikelse. En plats på statens ständigt fullbelagda sjukhus kan endast erhållas genom rekommendation från någon politisk pamp, som i gengäld kräver den olyckliges och hela hans familjs röster så att Kuba alltid skall förbli likadant eller sämre.

Mot den bakgrunden är det fullt begripligt att en miljon människor går utan arbete från maj till december och att Kuba med en befolkning på fem och en halv miljon för närvarande har fler arbetslösa än Frankrike och Italien med en befolkning på mer än fyrtio miljoner vardera.

När ni dömer en åtalad för stöld, herrar domare, då frågar ni honom inte hur länge han har gått utan arbete, hur många barn han har, vilken dag i veckan han har ätit och vilken dag i veckan han inte har ätit, ni bryr er inte ett dugg om under vilka sociala villkor han lever; ni sänder honom utan vidare i fängelse. Där hamnar inte de rika som bränner varuhus och butiker för att inkassera försäkringspengar, även om också några människor råkar bli innebrända, för de har tillräckligt för att betala advokater och muta domare. Till fängelset sänder ni den olycklige som stjäl av hunger, men ingen av de hundratals tjuvar som har stulit miljoner från staten har sovit en enda natt bakom galler. Ni superar med dem på nyårsafton på något aristokratiskt ställe och ger dem er respekt. När en kubansk funktionär gör sig till miljonär över en natt och inträder i de rikas krets blir han mottagen med samma ord som den där förmögna personen hos Balzac, Taillefer, som skålade för en yngling som just hade ärvt en enorm förmögenhet med dessa ord: ”Mina herrar, låt oss skåla för guldets makt! Herr Valentín, sexfaldig miljonär, har just bestigit tronen. Han är kung, han förmår allt, han är höjd över allting, så som det är med alla rika. Från och med nu är likheten inför lagen, vår konstitutions första regel, en myt för honom. Han är inte underkastad lagen, utan lagarna är underkastade honom. För miljonärerna existerar varken domstolar eller straff.”

Nationens framtid och lösningen på dess problem får inte fortsätta att vara beroende av ett dussin finansmäns egoistiska intressen, av de kalla inkomstkalkyler som tio eller tolv magnater gör upp i sina luftkonditionerade kontorsvåningar. Landet kan inte stå kvar på knä och be

om underverk från några guldkalvar vilka, i likhet med den som i gamla testamentet krossades av profetens vrede, inte gör underverk av något slag. Republikens problem kan endast lösas om vi beslutar oss för att kämpa med samma energi, hederlighet och patriotism som våra befriare gjorde när de skapade republiken. Och det är inte med statsmän av typen Carlos Saladrigas,[23] vilkens statsmannaskap består i att lämna allting som det är och framleva sitt liv med att sluddra dumheter om ”fri företagsamhet, investeringsgarantier, och lagen om tillgång och efterfrågan”, som sådana problem skall lösas. I ett palats vid Femte Avenyn[24] kan dessa ministrar prata glatt ända tills inte ens stoftet återstår av dem som idag kräver snabba lösningar. I dagens värld löser sig inga problem av sig själva.

En revolutionär regering som hade folkets stöd och nationens respekt efter att ha rensat institutionerna från korrumperade funktionärer skulle omedelbart börja industrialisera landet och mobilisera allt inaktivt kapital som för närvarande överstiger ettusenfemhundra miljoner genom Nationalbanken och Jordbruks- och Industribanken och överlåta åt tekniker och kompetent folk helt utanför den politiska apparaten att studera, dirigera, planera och förverkliga denna stora uppgift.

En revolutionär regering skulle, efter att ha överlämnat äganderätten till jorden åt de hundratusen småbrukare som i dag betalar arrende, ge jordproblemet en definitiv lösning. För det första genom att i enlighet med konstitutionen maximera jordinnehavet för varje typ av

23 *Carlos Saladrigas, kubansk politiker, medlem av Batistas regering 1940-1944.*

24 *Lyxvillorna vid Femte Avenyn i de rikas stadsdel Miramar i Havanna bebos nu av barn från landsbygden som studerar på statsstipendier.*

jordbruksföretag och dra in den överskjutande arealen genom expropriation, återföra den stulna jorden till staten, torrlägga sumpmarker och träskområden, upprätta enorma mönsterodlingar och reservera områden för skogsåterväxt. För det andra genom att dela ut resten av jorden till landsbygdens familjer med förtur för de barnrikaste, främja jordbrukskooperativ för ett gemensamt utnyttjande av dyrbar maskinell utrustning, kylanläggningar, teknisk sakkunskap för odling och uppfödning, och till slut föra ut resurser, utrustning, skydd och nyttiga kunskaper till landsbygdens befolkning.

En revolutionär regering skulle lösa bostadsproblemet genom att resolut sänka alla hyror med 50 procent, befria alla hus som bebos av sina ägare från skatt, tredubbla skatterna för hyreshus, riva dessa infernaliska *cuarterías* för att i deras ställe bygga moderna höghus och finansiera ett bostadsbyggande över hela ön i en aldrig tidigare skådad utsträckning. För om det är ett ideal att varje familj på landsbygden äger sin egen jordbit, så är det också ett ideal att varje familj i staden äger sitt eget hus eller sin egen våning. Det finns tillräckligt med sten och övernog med arbetskraft för att bygga en hygglig bostad åt varje kubansk familj. Men om vi fortsätter att vänta på underverk från guldkalven kommer det att gå tusen år, och problemet kommer fortfarande att vara detsamma. Å andra sidan är möjligheterna att föra ut elektrisk ström till öns alla hörn i dag större än någonsin eftersom applicerandet av atomenergi på denna del av industrin nu är verklighet, vilket förbilligar produktionskostnaderna enormt.

Med dessa tre initiativ och reformer skulle problemet med arbetslösheten automatiskt försvinna, och förebyggandet och bekämpandet av sjukdomarna skulle vara en mycket enklare uppgift.

Slutligen skulle en revolutionär regering grundligt reformera vårt utbildningsväsende och samordna det med ovannämnda initiativ för att på rätt sätt förbereda de gene-

rationer som är kallade att leva i ett lyckligare fosterland. Man bör inte glömma Apostelns[25] ord:

”I Latinamerika håller man på att begå ett svårt misstag; folk som lever nästan helt på landsbygdens produkter uppfostras uteslutande för det urbana livet och blir aldrig förberett för livet på landet.”

”Det lyckligaste folket är det som får sina barn väl fostrade i förmågan att tänka och förmågan att känna.”

”Ett utbildat folk förblir alltid starkt och fritt.”

25 *José Martí är också känd som det kubanska oberoendets apostel.*

8

Drömmen idag skall bli verklighet i morgon

Men själen i all undervisning är läraren, och kubanska uppfostrare är eländigt betalda; och ändå kan ingen vara mer fäst vid sin kallelse än den kubanske läraren. Vem har inte lärt sina första bokstäver i en liten folkskola? Det måste bli ett slut på att betala med allmosor de män och kvinnor som i sina händer har dagens och morgondagens heligaste uppgift, nämligen att undervisa.

Ingen lärare bör tjäna mindre än tvåhundra pesos, liksom ingen lärare på högstadiet bör tjäna mindre än trehundrafemtio, om vi vill att de skall ägna sig uteslutande åt sin höga uppgift utan att behöva leva ett liv med ständiga försakelser. Dessutom måste man tillerkänna de lärare som arbetar på landet fria resor; och åt alla åtminstone vart femte år en sex månaders betald ledighet så att de kan delta i specialkurser hemma eller utomlands och hålla sig à jour med de senaste pedagogiska rönen och ständigt förbättra sina läroplaner och metoder. Var skall de nödvändiga pengarna tas? När man har slutat att stjäla, när det inte längre finns ohederliga funktionärer som låter sig mutas av storföretagen till skada för statskassan, när nationens enorma resurser mobiliseras och man slutar att köpa tanks, bombflygplan och kanoner i detta land utan gränser enbart för att föra krig mot folket, och när man vill utbilda folket i stället för att döda det, då kommer det att finnas mer än tillräckligt med pengar.

Kuba skulle mycket väl kunna hysa en tre gånger så stor befolkning, det finns därför inget skäl till att det skall

existera misär bland dess nuvarande befolkning. Saluhallarna skulle kunna vara överfyllda av produkter; skafferierna i hemmen skulle kunna vara fulla; alla händer skulle kunna delta i produktionen. Nej, detta är inte något ofattbart. Det ofattbara är att det finns människor som går till sängs hungriga medan det ännu finns en tumsbredd jord som inte odlas; det ofattbara är att det finns barn som dör utan läkarvård; det ofattbara är att trettio procent av vår lantbefolkning inte kan skriva sitt namn och att nittiofem procent inte känner Kubas historia; det ofattbara är att majoriteten av familjerna på vår landsbygd lever under sämre förhållanden än de indianer Columbus mötte när han upptäckte det vackraste land ett mänskligt öga skådat. Till den som för detta kallar mig drömmare vill jag säga som Martí: ”Den sanna människan ser inte efter på vilken sida man lever bäst utan på vilken sida plikten är; och detta är den enda praktiska människan vars drömmar i dag skall vara lagar i morgon, ty den som har riktat sin blick mot skapelsens inre och sett folken formas på historiens städ, han vet att framtiden undantagslöst står på pliktens sida.”

Endast den som inspireras av så högt uppsatta mål kan förstå heroismen hos dem som föll i Santiago de Cuba. De otillräckliga materiella tillgångar som stod oss till buds förhindrade en säker framgång. Till soldaterna sade man att Prío[26] hade gett oss en miljon pesos. Man ville dölja det som var det allvarligaste för regeringen; att vår rörelse inte hade det minsta att göra med det förgångna, att det var en ny kubansk generation med egna idéer som reste sig mot tyranniet, ungdomar som knappt var sju år när Batista började begå sina första brott år 1934. Lögnen om denna miljon kunde inte vara mer absurd: Om vi med tjugotusen

26 Carlos Prío Socarras, den kubanske president som avsattes av Batista vid statskuppen 10 mars 1952. Prío var senare verksam i USA som ledare för kontrarevolutionära kubaner.

pesos kunde beväpna 165 man och överfalla ett regemente och en skvadron, skulle vi med en miljon pesos ha kunnat beväpna åttatusen man och överfalla femtio regementen och femtio skvadroner, och Ugalde Carrillo[27] skulle inte ha vetat något förrän söndagen den 26 juli klockan 5.15 på morgonen. Ni skall veta att för var och en som deltog i kampen fanns det tjugo vältränade män som inte var med därför att de saknade vapen. Dessa män defilerade på Havannas gator i studenternas demonstration vid Martís hundraårsminne och fyllde gatan längs sex kvarter i en kompakt massa. Tvåhundra man till som kunde ha ställt upp, eller tillgång till tjugo handgranater – och kanske skulle vi ha kunnat bespara denna ärade domstol allt detta besvär.

Politikerna ger under sina kampanjer ut miljoner pesos på att muta samveten, men en handfull kubaner som vill rädda fosterlandets ära tvingades riskera livet med tomma händer av brist på resurser. Detta visar att vårt land hitintills har regerats inte av storsinta och offervilliga män utan av politikens undre värld, av den sämsta dräggen.

Med större stolthet än någonsin säger jag att, i konsekvens med våra principer, inte en enda av gårdagens politiker såg oss knacka på för att be om en centavo. Våra medel samlades in med exempel på uppoffringar utan motstycke, som när det gällde den unge man, Elpidio Sosa, som sålde sin anställning och en dag kom till mig med trehundra pesos ”för saken”; Fernando Chenard som sålde apparaterna i sin fotografiska ateljé, hans levebröd; Pedro Marrero som pantsatte sin lön för flera månader framåt och som vi måste förbjuda att också sälja möblerna i sitt hem; Oscar Alcalde som sålde sitt farmacevtiska laboratorium; Jesús Montané som överlämnade de pengar han sparat

27 Ugalde Carrillo, befälhavare för Batistas styrkor i Nicaro, Oriente.

under mer än fem år; och mycket mera i denna stil, där var och en gjorde sig av med det lilla han ägde. Man måste ha en mycket stor tilltro till sitt fosterland för att handla på det sättet, och minnet av denna idealism leder mig direkt över till det bittraste kapitlet i detta försvarstal: det pris som tyranniet tvingade dem att betala för sin önskan att befria Kuba från förtryck och orättvisor.

> Älskade döda, ni som en gång var hoppet i mitt land,
> tvinga mig att begrunda stoftet
> från era förmultnade ben
> Rör vid mitt hjärta med era händer!
> Låt er klagan ljuda i mina öron!
> Tyrannerna bävar, darrar
> vid vart och ett av min vredes andetag
> Älskade döda, samlas runt mig, vandra med mig
> så att min själ tar emot era väsen
> Och utsätt mig för gravens fasor, ty tårar räcker inte
> när man lever i ett förnedrande slaveri

Multiplicera med tio det brott som begicks den 27 november 1871[28] och ni har de monstruösa och frånstötande brott som begicks den 26, 27, 28 och 29 juli 1953 i Oriente. Dessa händelser ligger ännu nära i tiden, men när åren går och fosterlandets himmel klarnar, när lidelserna svalnar och när sinnena inte längre fylls av fruktan, då skall man börja förstå denna massaker i hela dess oerhörda vidd, och kommande generationer skall vända sina skräckslagna blickar mot denna akt av barbari utan motstycke i vår

28 Den 27 november 1871 blev åtta studenter från Havannas universitet avrättade, falskeligen anklagade för att ha skändat graven till en tidningsutgivare som var fanatiskt trogen den spanska kolonialmakten. José Martís dikt Till mina bröder som dog den 27 november *är citerad ur minnet av Fidel Castro. Dikten är tolkad till svenska av René Vázquez Díaz och Louise Österlin.*

historia. Men jag vill inte att vreden skall göra mig blind, för jag behöver min tankes klarhet och mitt sargade hjärtas lugn för att visa upp dessa händelser just så som de utspelades, med all enkelhet, hellre än att överdriva dramatiken, för jag blygs som kuban över att några hjärtlösa män med sina obeskrivliga brott har vanärat vårt land inför världen.

Februari 1955: USA:s vice president Richard Nixon (t.h.) besöker Kuba och visar sitt stöd för diktatorn Fulgencio Batista (t.v.). I mitten Andrés Morales del Castillo, minister i Batistas regering.

9

Diktatorn ljuger för att rättfärdiga sina brott

Tyrannen Batista har aldrig varit en man med skrupler som tvekat att säga de mest fantastiska lögner åt folket. När han ville rättfärdiga den förrädiska statskuppen av den 10 mars, uppfann han en förmodad militärkupp som skulle ha genomförts under april månad och att han ”ville förhindra blodsutgjutelse i republiken”, en löjlig historia som ingen trodde på; och när han ville dränka republiken i blod och med terror, tortyr och mord kväva det berättigade upproret av den ungdom som inte ville vara hans slav, då uppfann han ännu mer fantastiska lögner. Vilken liten respekt man måste ha för ett folk när man försöker lura det så grundligt! Samma dag som jag blev anhållen påtog jag mig offentligt ansvaret för den väpnade 26 juli-rörelsen, och om en enda sak av det diktatorn sa om våra kämpar i sitt tal den 27 juli hade varit sann, skulle det ha räckt för att beröva mig min moraliska styrka i denna rättegång. Och ändå, varför ställde man mig inte inför rätta? Varför förfalskade man ett läkarintyg om mitt hälsotillstånd? Varför satte man sig över alla processlagar och nonchalerade så skandalöst alla domstolens order? Varför begick man handlingar som aldrig tidigare skådats i en offentlig process för att till varje pris förhindra min närvaro? Jag gjorde däremot allt för att närvara, jag krävde hos domstolen att bli förd inför rätta i enlighet med lagen, jag avslöjade de manipulationer varmed man sökte förhindra det. Jag ville diskutera med dem ansikte mot ansikte.

De ville det inte: Vem hade sanningen och vem hade den inte?

De påståenden som diktatorn kom med från Campamento Columbia skulle kunna vara skrattretande om de inte var så bloddrypande. Han sade att angriparna var en grupp legoknektar bland vilka många var utlänningar; han sade att den viktigaste delen av planen var ett attentat mot honom själv – honom, alltid honom – som om de män som angrep Moncadas murar inte skulle ha kunnat döda honom och tjugo sådana som han om de hade varit införstådda med sådana metoder; han sade att attacken hade satts igång av president Prío och med dennes pengar, och ändå har den absoluta frånvaron av alla relationer mellan denna rörelse och den tidigare regimen bevisats mer än tillräckligt; han sade att vi var beväpnade med kulsprutor och handgranater, och här har arméns tekniker förklarat att vi endast hade en kulspruta och ingen handgranat; han sade att vi hade skurit halsen av vaktposten, och här finns i domstolshandlingarna dödsattesterna och läkarintygen för alla de döda och sårade soldaterna, av vilka framgår att ingen uppvisat sådana skador. Men framför allt, och allra viktigast, han sade att vi hade knivstuckit patienterna på Militärsjukhuset, men sjukhusets egna läkare – alltså varken mer eller mindre än arméns läkare – har vittnat inför domstolen att denna byggnad aldrig var ockuperad av oss, att ingen patient blev dödad eller skadad och att där endast förlorades en man, ett manligt biträde som oförsiktigt lutade sig ut genom ett fönster.

När en statschef, eller den som ger sig ut för att vara en sådan, gör uttalanden till folket, då talar han inte för talandets egen skull; han har alltid en avsikt, han eftersträvar alltid en effekt, han leds alltid av någon intention. Om vi redan var militärt besegrade, om vi inte längre utgjorde någon verklig fara för diktaturen, varför förtalades vi då på detta sätt? Om det inte står klart att detta var ett blodigt tal, om det inte är självklart att man försökte rättfärdiga

de brott som man höll på att begå sedan natten förut och som man skulle begå senare, då får siffrorna tala för mig: i sitt tal från militärförläggningen den 27 juli sade Batista att angriparna hade förlorat 32 man; vid slutet av veckan uppgick antalet döda till mer än 80. I vilka drabbningar, på vilka platser, i vilka strider dog dessa ungdomar? Innan Batista talade hade man mördat mer än 25 fångar; efter Batistas tal mördades 50.

Vilken stor känsla för hederlighet dessa militärer – anspråkslösa tekniker och yrkesmän i armén – måste ha för att inför rätten inte förvanska dessa fakta och avge sina vittnesmål i strikt enlighet med sanningen![29] Detta är verkligen militärer som hedrar sin uniform, detta är verkligen män! Varken den sanne militären eller den sanna människan är i stånd att befläcka sitt liv med lögn eller brott. Jag vet att de är fruktansvärt indignerade över de barbariska mord som begicks, jag vet att de med avsky och skam känner lukten av det människoblod som fläckar Cuartel Moncada till sista stenen.

Jag uppmanar diktatorn att nu upprepa, om han kan, sitt tarvliga förtal och ställa det mot dessa hederliga militärers vittnesmål, jag uppmanar honom att inför Kubas folk rättfärdiga sitt tal från den 27 juli. Tig inte, tala nu! Säg vilka mördarna är, de obarmhärtiga, de omänskliga! Säg om hederskorset som han hängde på bröstet på massakerns hjältar var avsett att belöna de avskyvärda brott man begick! Tag nu ansvaret inför historien och kom inte sedan och säg att det var soldaterna som gjorde det utan hans order! Förklara inför nationen de sjuttio morden – det var mycket blod! Nationen behöver en förklaring, nationen

29 *Armens ballistiska experter Eusebio Narros och Armando Cruz vittnade i rätten den 5 oktober 1953 att de som angrep Moncada inte hade haft tillgång till granater eller utländska vapen utan enbart kortdistansskjutvapen av kubansk tillverkning.*

fordrar den, nationen kräver den. Det var känt att då striden vid Hotel Nacional 1933 var över, några officerare blev mördade efter att ha gett sig, vilket föranledde en energisk protest från tidskriften Bohemia; man visste också att sedan fortet Atarés kapitulerat, belägrarnas kulsprutor mejade ner en rad fångar och att en soldat frågade efter Blas Hernández[30] och mördade honom med en kula rakt i ansiktet, varefter soldaten som belöning för sin fega gärning blev befordrad till officer. Det var bekant att mördandet av fångar i Kubas historia är ödesdigert förknippat med namnet Batista. Så naiva vi var som inte klart insåg detta! Och ändå, vid dessa tillfällen inträffade händelserna under några minuter, inte längre tid än kärven från en kulspruta varar, medan sinnena ännu var upprörda, även om sådana gärningar aldrig kan rättfärdigas. Så var det inte i Santiago de Cuba. Här översteg grymheten, raseriet och barbariet allt vad man tidigare sett. Det mördades inte under en minut, en timme eller en hel dag, utan man misshandlade, torterade, kastade folk från taken och sköt oavbrutet under en hel vecka som ett utrotningsinstrument hanterat av skickliga yrkesmördare. Cuartel Moncada förvandlades till en verkstad för tortyr och död, och några skändliga män förvandlade den militära uniformen till slaktarförkläden. Murarna bestänktes med blod, i väggarna satt kulorna infällda med fragment av hud, hjärnsubstans och hår från människor som skjutits utan vidare, och gräset täcktes av mörknat och klibbigt blod. De kriminella män som leder Kubas öden hade över ingången till denna dödens avgrund skrivit åt fångarna helvetets inskription: *Lasciate ogni speranza, voi ch´entrate.*[31]

30 *Blas Hernández, bondeledare från Las Villas som bildade en gerillarörelse för att bekämpa president Machado.*

31 *"Ni som här inträder, låt hoppet fara" – inskription över ingången till helvetet i Dantes Inferno.*

De försökte inte ens hålla skenet uppe, de bekymrade sig inte det minsta om att dölja vad de höll på med: De trodde att de hade lurat folket med sina lögner, och det slutade med att de lurade sig själva. De kände sig som universums herrar, de härskade över liv och död. Så skingrade de skräcken från morgonens överfall med en orgie på lik och ett sannskyldigt rus på blod.

Våra historiska krönikor, som börjar för fyra och ett halvt sekel sedan, berättar om många grymma handlingar, från massakrer på försvarslösa indianer, piraternas vidrigheter när de skövlade våra kuster, de spanska soldaternas barbari under befrielsekriget, den arkebusering av fångar som Weylers[32] armé gjorde sig skyldig till, grymheterna under Machados regim, till förbrytelserna i mars 1935;[33] men ingen av dem skrev ett så mörkt och blodigt blad, genom antalet döda och grymheten hos bödlarna, som Santiago de Cuba.

Under alla dessa sekler har endast en man lyckats blodfläcka två skilda epoker av vår historiska existens och hugga sina klor i två generationer kubaner. Och för att utgjuta denna blodsvåg utan motstycke väntade han till Apostelns hundraårsjubileum.[34] Republiken, som kostat så många liv för frihet, respekt och lycka åt alla kubaner, hade just fyllt femtio år. Ännu större är brottet och ännu mera straffbart därför att det belastar en man som redan har regerat enväldigt i elva långa år över detta folk som av tradition och känsla älskar friheten och avskyr brott av hela sin själ. En man som dessutom aldrig har varit vare sig lojal, uppriktig eller hederlig ens en minut av sitt politiska liv.

32 Valeriano Weyler, spansk överbefälhavare, känd för sin grymhet.

33 I mars 1935 hade Batista tagit generalstrejken som förevändning för en aktion med tortyr, mord och landsförvisning.

34 Detta år, 1953, firades hundraårsminnet av José Martís födelse.

Det räckte inte med förräderiet i januari 1934,[35] förbrytelserna i mars 1935 och de fyrtio miljoner pesos som krönte den första etappen; det skulle också vara nödvändigt med förräderiet i mars 1952, förbrytelserna i juli 1953 och de miljoner som endast framtiden kommer att utvisa. Dante indelade sitt helvete i nio kretsar; i den sjunde placerade han mördarna, i den åttonde placerade han tjuvarna och i den nionde placerade han förrädarna. Ett svårt problem skulle demonerna ställas inför för att hitta en lämplig plats åt denne mans själ ... om denne man hade en själ! Den som underblåste de fruktansvärda handlingarna i Santiago de Cuba har inte ens hjärta.

35 *I mars 1934 hade ex-sergeanten Batista med stöd av US State Department avsatt Kubas provisoriska regering och gjort marionetten Carlos Mendieta till republikens president.*

10

Tortyr och mord efter stridens slut

Jag känner många detaljer kring hur dessa mord förövades genom muntliga skildringar av några militärer som fyllda av skam berättade för mig om de scener de hade bevittnat.

När kampen var slut kastade man sig som rasande vilddjur över staden Santiago de Cuba och riktade sin första vrede mot den försvarslösa befolkningen. På öppen gata och långt från den plats där striden hade stått genomborrade man med en kula bröstet på ett oskyldigt barn som lekte utanför dörren till sitt hem, och när fadern kom för att lyfta upp barnet sköt de honom genom pannan med ännu en kula.

”Niño” Cala [36] som var på väg hem med en påse bröd i händerna sköt de utan ett ord. Man skulle kunna berätta i det oändliga om de mord och överfall som begicks mot civilbefolkningen. Och om de uppträdde på det sättet mot dem som inte hade deltagit i aktionen, då kan man föreställa sig det fruktansvärda öde som drabbade de fängslade deltagarna eller dem som de trodde hade deltagit; för precis som man i denna rättegång dragit in många personer som stod helt utanför händelserna, dödade de många anhållna som inte hade något att göra med attacken; dessa är inte medräknade i det uppgivna antalet offer, vilket uteslutande gäller våra män. En dag skall man få veta det totala antalet offrade.

36 Manuel Cala Reyes – ”Niño” – var känd för sin kamp mot president Machados tyranni på 30-talet.

Den första fånge som mördades var vår läkare, doktor Mario Muñoz, som varken bar vapen eller uniform utan var klädd i vit rock, en storsint och kompetent man som skulle ha behandlat en sårad fiende och en sårad vän med samma noggrannhet. På vägen mellan Hospital Civil och kasernen sköt de honom bakifrån och lämnade honom där liggande på magen i en blodpöl. Men massmordet på fångar började inte förrän efter klockan tre på eftermiddagen.

Fram till denna tidpunkt väntade de på order. Då kom från Havanna general Martín Díaz Tamayo, vilken medförde konkreta instruktioner från ett sammanträde där Batista, arméchefen, chefen för SIM, Díaz Tamayo själv och andra hade deltagit. Han sade att ”det var en skam och en vanära för armén att ha haft tre gånger så många fallna i kampen som angriparna och att man måste döda tio fångar för varje död soldat.” Så löd ordern!

I varje samhälle finns det människor med låga instinkter, födda förbrytare, djuriska bärare av alla nedärvda atavismer förklädda i mänsklig form, monster tyglade av disciplin och sociala vanor, men om man ger dem att dricka ur en ström av blod så slutar de inte förrän den har sinat. Vad dessa människor behövde var just denna order. I deras händer dog det bästa hos Kuba; det modigaste, det hederligaste, det mest idealistiska. Tyrannen kallade dem legoknektar, och där dog de som hjältar i händerna på män som lyfter sin lön av republiken, tjänar ett litet gängs intressen med de vapen republiken gett dem till sitt försvar och mördar de bästa medborgarna.

Mitt under tortyren erbjöd de dem livet om de förrådde sin ideologiska position och falskeligen förklarade att Prío hade gett dem pengarna, och när de indignerat tillbakavisade detta förslag fortsatte den fruktansvärda tortyren. De krossade deras testiklar, de slet ut deras ögon, men ingen av dem vacklade och man hörde varken klagan eller böner. Till och med när man hade berövat dem

deras virila organ fortsatte de att vara mera män än alla deras bödlar tillsammans. Fotografierna ljuger inte, och dessa lik uppvisas styckade. Man prövade andra medel: när de inte kunde övervinna männens mod prövade de kvinnornas. Med ett blodigt människoöga i handen kom en sergeant och några män till den cell där kamraterna Melba Hernández och Haydée Santamaría satt fängslade. De vände sig till den sistnämnda, visade henne ögat och sade till henne: ”Det här är din brors öga. Om du inte säger det han vägrade säga, så sliter vi ut även det andra på honom.” Hon, som älskade sin tappre broder högre än allt annat, svarade dem med stor värdighet: ”Om ni har slitit ut ett öga på honom och han inte har talat, så mycket mindre anledning finns det för mig att säga något.” Senare återkom de och brände dem på armarna med glödande cigarrettfimpar tills de slutligen, fulla av förbittring, på nytt sade till den unga Haydée Santamaría: ”Nu har du ingen fästman längre, för honom har vi också dödat.” Och hon svarade dem åter orubbligt: ”Han är inte död, för att dö för fosterlandet är att leva.” [37] Aldrig har den kubanska kvinnan nått en sådan grad av hjältemod och värdighet.

De respekterade inte ens dem som hade sårats i striden och som var inlagda på olika sjukhus i staden, där de hämtade dem som gamar förföljer sitt byte. I Centro Gallego trängde de sig in i operationssalen just som två svårt sårade fick blodtransfusion; de ryckte bort dem från operationsborden, och eftersom de sårade inte kunde stå på benen släpade de dem till bottenvåningen dit de anlände döda.

De kunde inte göra detsamma i Colonia Española där kamraterna Gustavo Arcos och José Ponce var intagna, för doktor Posada hindrade dem modigt och sade att de

37 *Morir por la patria es vivir – en rad ur den kubanska nationalsången. Haydée Santamarías fästman, Boris Luis Santa-Coloma, torterades och mördades av diktatorns bödlar.*

Melba Hernández och Haydée Santamaría var de två kvinnorna som deltog i anfallet på Moncada. De fängslades, men frigavs den 20 februari 1954. Den övre bilden visar när de lämnar kvinnofängelset i Guanajay. Den nedre visar när de lägger blommor på Eduardo Chibás grav.

bara skulle komma in över hans döda kropp.

På Pedro Miret, Abelardo Crespo och Fidel Labrador injicerade de luft och kamfer i venerna för att döda dem i Hospital Militar. De har kapten Tamayo att tacka för sina liv, en arméläkare och sann och hederlig militär, som med pistolen i handen befriade dem från bödlarna och överförde dem till Hospital Civil. Dessa fem ungdomar var de enda sårade som överlevde.

I gryningen fördes grupper av män ut från förläggningen och kördes i bilar till Siboney, La Maya, Songo och andra trakter för att, bundna och försedda med munkavle och redan deformerade av tortyren, avlivas på ensliga platser. Efteråt rapporterades de som döda i strid med armén. Detta gjorde de under flera dagar och mycket få av de fångar som anhölls överlevde. Många tvingades att gräva sina egna gravar. En av ungdomarna vände sig om under detta arbete och märkte en av mördarna i ansiktet med hackan. Andra begravde de till och med levande med händerna bakbundna. Många ensliga trakter tjänar som begravningsplatser för dessa tappra. Enbart på arméns skjutbana finns fem begravda. En dag skall de hämtas upp och bäras på folkets skuldror till monumentet vid Martís grav, det fria fosterlandet skall upphöja dem till Hundraårsdagens Martyrer.

Den siste yngling de mördade i Santiago de Cubazonen var Marcos Martí. De hade anhållit honom torsdagen den 30 juli på morgonen i en grotta i Siboney tillsammans med kamrat Ciro Redondo. När de förde dem till fots på vägen med händerna höjda, sköt de den förstnämnde med ett skott i ryggen, och när han låg på marken gjorde de slut på honom med ytterligare några skott. Den senare förde de till förläggningen. När major Pérez Chaumont fick se honom utropade han: ”Och varför har ni fört den där till mig!” Domstolen fick höra berättelsen om händelserna från denne yngling som överlevde tack vare det som Pérez

Chaumont kallade ”en dumhet av soldaterna”.

Detta gick igen i hela provinsen. Tio dagar efter den 26 publicerade en tidning här i staden nyheten att man hade hittat två ynglingar hängda vid landsvägen mellan Manzanillo och Bayamo. Senare fick man veta att det var liken efter Hugo Camejo och Pedro Véliz. Där hände också något ovanligt: offren var tre; de hade hämtats från kasernen i Manzanillo klockan två på morgonen; någonstans på vägen tog de ut dem ur bilen och ströp dem med ett rep efter att ha slagit dem medvetslösa. Men sedan de hade lämnat dem såsom döda återfick en av dem, Andrés García, medvetandet och sökte skydd hos en bonde, och tack vare detta fick domstolen också alla detaljer om denna förbrytelse. Denne yngling var den enda överlevande av alla fångar som togs i Bayamo-zonen.

I närheten av Río Cauto, på en plats som är känd under namnet Barrancas, vilar på botten av ett schakt liken efter Raúl de Aguiar, Armando del Valle och Andrés Valdés, mördade vid midnatt på vägen mellan Alto Cedro och Palma Soriano av sergeant Montes de Oca, chefen för Miranda-kasernens postering, korpral Maceo och den löjtnant som var chef för Alto Cedro där de hade anhållits.

I brottets annaler förtjänar Eulalio González från Cuartel Moncada, kallad ”Tigern”, ett hedersomnämnande. Denne man hade sedan inga skrupler när det gällde att skrävla om sina sorgliga bragder. Det var han som med sina egna händer mördade vår kamrat Abel Santamaría. Men han var inte nöjd med det. En dag när han återvände från Boniatofängelset på vars gårdar han bedriver uppfödning av fina tuppar, steg han upp på samma buss som Abels mor. När detta monstrum förstod vem hon var, började han med hög röst berätta om sina bragder och sade så högt att den sorgklädda kvinnan skulle höra det: ”Ja jag har slitit ut många ögon och det tänker jag fortsätta med.” Moderns förtvivlade gråt inför den fega skymf som själve hennes sons mördare utsatte henne för uttrycker

bättre än ord det moraliska förfall vårt fosterland lider under. Dessa mödrar som kom till Moncada-kasernen och frågade efter sina söner svarade de med en cynism utan motstycke: ”Javisst, señora! Gå och träffa honom på hotell Santa Ifigenia,[38] där vi har skaffat ett rum åt honom.” Kuba är inte Kuba, om inte de ansvariga för dessa gärningar får sig en fruktansvärd minnesbeta! Själlösa män som grovt förolämpade de människor som tog av sig hattarna när de passerade de döda revolutionärerna.

Offren var så många, att regeringen ännu inte har vågat lämna ut de fullständiga listorna; den vet att siffrorna saknar alla proportioner. De har namnen på alla döda, för innan de dödade fångarna tog de deras antecedentia. Hela denna identifikationsprocess genom folkbokföringen var rena pantomimen. Det finns fortfarande familjer som inte känner sina söners öde. När det nu har gått nästan tre månader, varför säger man då inte sista ordet?

Jag vill göra klart att man undersökte fickorna på liken och tog varenda centavo, och man berövade dem personliga föremål, ringar och klockor, vilka mördarna i dag helt skamlöst bär på sig. En stor del av det jag har berättat visste ni redan, herrar domare, genom mina kamraters vittnesmål. Lägg märke till hur man vägrat många komprometterande vittnen att komma till denna rättegång, vilka däremot var närvarande vid den tidigare rättegångens sammanträden. Här saknas till exempel alla sjuksköterskorna från Hospital Civil, trots att de är här i närheten och arbetar i samma byggnad där denna session hålls; de fick inte komma hit därför att de skulle kunna bekräfta inför domstolen, som svar på mina frågor, att tjugo levande män anhölls här förutom doktor Mario Muñoz. Man fruktade att jag från utfrågningen av vittnena skulle kunna frambringa mycket farliga skrivna vittnesmål.

38 Santa Ifigenia – Santiago de Cubas begravningsplats.

Men major Pérez Chaumont kom hit och kunde inte undkomma. Det som hände med denne hjälte från strider mot vapenlösa och bundna män ger en föreställning om vad som kunde ha hänt i Justitiepalatset om man inte hade kidnappat mig från rättegången. Jag frågade honom hur många av våra män som hade dött vid hans berömda bataljer vid Siboney. Han tvekade. Jag insisterade, och han sade till slut att det var 21. Eftersom jag vet att dessa bataljer aldrig har utkämpats, frågade jag honom hur många sårade vi hade haft. Han svarade mig att ingen var sårad, alla hade dött. Därför frågade jag honom förvånat om armén använde atomvapen. Det är klart att där man utan vidare mördar folk, där finns det inga sårade. Jag frågade honom sedan hur många fallna armén hade haft. Han svarade: två sårade. Jag frågade honom till slut om någon av dessa sårade hade dött, och han sade nej. Jag väntade. Senare passerade alla arméns sårade, och det visade sig att ingen av dem hade sårats i Siboney. Denne major Pérez Chaumont, som inte rodnade över att ha mördat 21 försvarslösa ungdomar, har vid Playa de Ciudamar byggt ett palats som kostat mer än hundratusen pesos. Hans små besparingar under bara några månaders *marzato*.[39] Och om det är vad en major har kunnat spara, hur mycket har då generalerna sparat!

39 *Marzato – ungefär "marsregerande". Ordet syftar på Batistas statskupp 10 mars 1952 och den regering som därvid kom till makten.*

11

Generalernas vanära: 21 döda, inga sårade

Herrar domare, var är våra kamrater som anhölls den 26, 27, 28 och 29 juli, de som man vet översteg 60 i Santiago de Cuba-zonen? Endast tre och de två flickorna har framträtt inför rätta; de övriga bestraffade blev alla anhållna senare. Var är våra sårade kamrater? Endast fem har synts till; de övriga blev också mördade. Siffrorna är oemotsägliga. Däremot har här passerat 20 militärer som varit våra fångar och som enligt deras egna ord inte behövde utstå ens en förolämpning. Här har passerat 30 sårade från armén, av vilka många hade skadats under gatustrider, och ingen av dem hade avlivats. Om armén hade 19 döda och 30 sårade, hur är det då möjligt att vi skulle ha haft 80 döda och 5 sårade? Vem såg någonsin strider med 21 döda och ingen sårad, sådana som Pérez Chaumonts berömda bataljer?

Här är antalet fallna vid Columna Invasoras hårda strider under kriget 1895, såväl dem där de avgick med segern som dem där de kubanska vapnen blev besegrade: Indios-striden i Las Villas: 12 sårade, ingen död; Mal Tiempo-striden: 4 döda, 23 sårade; Calimete-striden: 16 döda, 64 sårade; La Palma-striden: 39 döda, 88 sårade; Cacarajícara-striden: 5 döda, 13 sårade; Descanso-striden: 4 döda, 45 sårade; San Gabriel Lombillo-striden: 2 döda, 18 sårade ... i alla är antalet sårade två gånger, tre gånger och upp till tio gånger så stort som antalet döda. På den tiden fanns inte de moderna medicinska framstegen som minskar antalet döda. Hur skall man förklara den

fabulösa proportionen 16 döda och 1 skadad, om man inte likviderat de sårade på själva sjukhusen och sedan mördat de försvarslösa fångarna? Dessa siffror talar sitt tydliga språk.

”Det är en skam och en vanära för armén att ha haft tre gånger fler fallna i striden än angriparna; tio fångar måste dödas för varje död soldat” ... Detta är uppfattningen om heder hos de korpraler som den 10 mars befordrades till generaler, och det är denna heder de vill inympa i nationens armé. En falsk heder, en skenbar heder som baserar sig på lögn, hyckleri och mord; mördare som formar med blod en mask av heder. Vem sade dem att det är en vanära att dö i kamp? Vem sade dem att en armés ära består i att mörda sårade och krigsfångar? De arméer som under krig mördar fångar har alltid ådragit sig världens förakt och avsky. En sådan feghet kan inte rättfärdigas ens när det gäller fosterlandets fiender som invaderar nationens territorium. Som en av Sydamerikas befriare skrev: ”Inte ens den mest strikta militära lydnad får förvandla soldatens svärd till bödelns yxa.” En militär av heder mördar inte en försvarslös fånge efter striden, utan respekterar honom; han likviderar inte en sårad utan hjälper honom, han förhindrar mord, och om han inte kan förhindra det gör han som den spanske kapten vilken när han hörde skotten vid studenternas arkebusering indignerat bröt av sitt svärd och vägrade att i fortsättningen tjäna denna armé. De som mördade fångarna uppförde sig inte som värdiga kamrater till dem som föll. Jag såg många soldater slåss med magnifik tapperhet, liksom den patrull vilken avlossade sin kulspruta mot oss i en strid nästan man mot man eller den sergeant som utmanade döden när han erövrade alarmanordningen för att mobilisera förläggningen. Några lever, och det gläder mig; andra är döda: de trodde att de uppfyllde sin plikt och det gör dem i mina ögon värda beundran och respekt; jag beklagar bara att tappra män faller när de försvarar en dålig sak. När Kuba blir fritt bör man respektera, skydda

och hjälpa hustrurna och barnen till de tappra som föll i strid med oss. Dessa är oskyldiga till Kubas olyckor, dessa är ännu några av denna fördärvbringande situations offer.[40] Men den ära soldaterna vann åt armén när de föll i striden, den fläckade generalerna när de lät mörda fångar efter kampen. Män som gjorde sig till generaler på en dag utan att ha avlossat ett skott, som köpte sina stjärnor med högförräderi mot republiken, som lät mörda fångar från en strid de inte deltagit i; detta är 10 mars-generalerna, generaler som inte ens skulle ha dugt till att driva mulorna i trossen till Antonio Maceos armé.

Om armén hade tre gånger så många fallna som vi, berodde det på att våra män var ytterst vältränade, vilket de själva sade, och på att vi hade vidtagit adekvata taktiska åtgärder, vilket de själva erkände. Om armén inte spelade en mer lysande roll, om den blev totalt överraskad trots de miljoner som SIM lägger ner på spionage, om dess handgranater inte exploderade därför att de var gamla, så beror det på att den har generaler som Martín Díaz Tamayo och överstar som Ugalde Carrillo och Alberto del Río Chaviano. Det var inte 17 förrädare i arméns led som den 10 mars, utan 165 män som reste över ön från den ena änden till den andra för att öppet riskera livet. Om dessa chefer hade haft militär heder skulle de hellre ha lämnat sina poster än att försöka tvätta bort sin skam och sin personliga oduglighet med fångarnas blod.

Att döda försvarslösa fångar och sedan säga att de dött i strid, det är hela den militära förmågan hos 10 mars-generalerna. Så uppträdde Valeriano Weylers värsta skurkar under de grymmaste åren av vårt frihetskrig. I krönikorna från detta krig återfinns följande berättelse: ”Den 23 februari kom officeren Baldomero Acosta till

40 *Detta uppfylldes 1959, då revolutionen instiftade en lag om hjälp åt krigets offer.*

Punta Brava med några beridna soldater, samtidigt som en pluton från Pizarros regemente kom från motsatta hållet under befäl av en sergeant som var känd under namnet Barriguilla (Lilla Magen). Rebellerna råkade i en mindre skottväxling med Pizarros folk och retirerade på den väg som går från Punta Brava till byn Guatao. Plutonen från Pizarros regemente fortsatte marschen mot Guatao följd av ett kompani frivilliga från Marianao under befäl av kapten Calvo. När förtruppen kom till byn inleddes en slakt på den fredliga befolkningen. Tolv invånare mördades och resten togs tillfånga. Inte nog med dessa våldsdåd. I utkanterna av Guatao utförde de en ny exekution som kostade en av fångarna livet och svårt sårade de övriga. Markis de Cervera, en lismande militär och pultron, meddelade Weyler den svårvunna seger de spanska vapnen hade uppnått; men befälhavaren Zugasti, en hedervärd man, avslöjade för regeringen vad som hänt och kallade de handlingar som begåtts av den brottslige kapten Calvo och sergeant Barriguilla för mord på fredlig befolkning."

Weylers intervention i denna horribla händelse och hans glädje när han fick kännedom om detaljerna i denna slakt visas påtagligt i den officiella depesch som han sände till krigsministern med anledning av detta grymma offer: "En liten kolonn organiserad av kommendanten i Marianao med styrkor från garnisonen besegrade och krossade trupper tillhörande Villanueva och Baldomero Acosta i närheten av Punta Brava, åsamkande dem tjugo döda som han överlämnade till borgmästaren i Guatao för begravning, tog femton fångar, bland dem en sårad, och det antas att fienden har många sårade; vi fick en allvarligt sårad, några lätt sårade och några med kontusioner – Weyler."

På vad sätt skiljer sig denna Weylers krigsrapport från överste Chavianos rapport där han meddelar major Pérez Chaumonts segrar? Endast genom att Weyler rapporterade 20 döda och Chaviano rapporterade 21. Weyler nämner en

sårad soldat i sina led, Chaviano nämner två. Weyler talar om en sårad och 15 fångar för fienden, Chaviano talar varken om sårade eller fångar...

Lika väl som jag beundrar modet hos de soldater som visste att dö, beundrar jag och erkänner att många militärer uppträdde värdigt och inte fläckade sina händer i denna blodsorgie. Inte så få fångar som överlevde har att tacka för sina liv den ärliga attityden hos militärer som löjtnant Sarría, löjtnant Camps, kapten Tamayo och andra som gentlemannamässigt skyddade de anhållna. Om inte män som dessa hade räddat en del av krigsmaktens ära, skulle det i dag vara en större heder att bära en disktrasa än en uniform.

Jag begär inte hämnd för mina döda kamrater. Eftersom deras liv inte har något pris, skulle inte alla mördarna tillsammans kunnat betala dem med sina egna. Det är inte med blod man kan betala de unga mäns liv som offras för ett folks väl; detta folks lycka är det enda pris som är värdigt att betalas för deras liv.

Mina kamrater är dessutom varken glömda eller döda; de lever i dag mer än någonsin, och deras mördare skall skräckslagna se hur deras idéers segerrika vålnad stiger upp ur deras döda kroppar. Må Martí tala för mig: ”Det finns en gräns för all klagan över de dödas gravar, och det är den oändliga kärleken till fosterlandet och äran som man lyfter blicken mot över deras kroppar, den aldrig vare sig fruktar, låter sig nedslås eller försvagas; ty martyrernas kroppar är ärans skönaste altare.”

> ... När man dör
> i ett tacksamt fosterlands armar
> upphör döden, fängelset bryts sönder:
> Med döden börjar, äntligen, livet!

Hittills har jag nästan uteslutande uppehållit mig vid händelserna. Eftersom jag inte har glömt att jag står inför en domstol som skall döma mig, skall jag nu bevisa att

vi har rätten helt på vår sida och att de sanktioner som vidtagits mot mina kamrater och de som man ämnar vidta mot mig inte kan rättfärdigas inför förnuftet, inför samhället och inför den sanna rättvisan.

Jag vill personligen uppträda respektfullt mot herrar domare, och jag tackar er för att ni inte i mina hårda sanningar ser någon animositet mot er. Mina resonemang syftar endast till att demonstrera det falska och felaktiga i den position som i den nuvarande situationen intagits av hela den juridiska makten, av vilken varje domstol inte är något annat än en enkel del som till en viss punkt tvingas gå i samma spår där hela maskinen rör sig, givetvis utan att detta rättfärdigar att någon människa handlar mot sina principer. Jag vet mycket väl att det största ansvaret faller på den höga oligarki som utan ett uns av värdighet servilt böjer sig för usurpatorns diktat, förråder landet och ger upp den juridiska maktens oberoende. Hederliga undantag har försökt reparera den skadade hedern med självständiga beslut, men denna gest från en liten minoritet har nästan gått oförmärkt förbi och skymts bort av majoritetens undergivna och fåraktiga attityd. Denna fatalism skall dock inte hindra mig från att visa att jag har rätten på min sida. Om det faktum att jag har ställts inför denna domstol inte är annat än ren komedi för att ge godtycket ett sken av legalitet och rättvisa, är jag beredd att med fast hand riva sönder den slöja som döljer en sådan fräckhet. Det är kuriöst att desamma som har dragit mig inför er för att dömas inte har lytt en enda order från denna domstol.

Om denna rättegång, såsom ni har sagt, är den viktigaste som har hållits inför en domstol sedan republikens födelse, skall kanske det jag här säger gå förlorat i den tystnad som diktaturen har försökt påtvinga mig, men mot det ni gör kommer eftervärlden att många gånger rikta sina blickar. Tänk på att ni nu håller på att döma en åtalad, men att ni i er tur inte kommer att dömas en gång utan många gånger, lika ofta som vår tid skall utsättas

för framtidens förödande kritik. Då kommer det jag här säger att upprepas många gånger, inte därför att man har hört det från min mun, utan därför att problemet med rättvisan är evigt, och utöver juristers och teoretikers åsikt har folket en djup känsla för rättvisa. Folken äger en enkel men obönhörlig logik som är oense med allt absurt och motsägande, och om något folk dessutom av hela sin själ hatar privilegier och brist på jämlikhet så är det Kubas folk. Det vet att rättvisan avbildas som en jungfru med en våg och ett svärd. Om det ser henne böja sig fegt inför några och rasande svänga sitt svärd över andra, kommer det att föreställa sig henne som en prostituerad med kniv i handen. Min logik är den enkla logiken hos folket.

En av de ledande männen bakom anfallet på Moncada, José Luis Tasende. Bilden visar honom som sårad efter anfallet. Senare blev han mördad.

Fidel Castro: ”Mina kamrater är varken glömda eller döda; de lever i dag mer än någonsin ...”

61 unga män dog vid aktionerna i Santiago de Cuba och i Bayamo, men endast 6 av dem stupade i strid. De övriga mördades, och flera av dem torterades brutalt innan de mördades.

6 stupade i strid:

Flores Betancourt
Gildo Fleitas
Renato Guitart
José Madera
Pedro Marrero
Carmelo Noa

55 mördade efter strid:

Pablo Agüero
Raúl de Aguiar
Reemberto Alemán
Gerardo Alvarez
Tomás Alvarez
Juan Ameijeiras
Antonio Betancourt
Hugo Canejo
Gregorio Careaga
Pablo Cartas
Fernando Chenard
Alfredo Corcho
Rigoberto Corcho
Giraldo Córdova
José Costa
Juan Dominguez
Victor Escalona
Rafael Freyre
Jacinto García
Raúl Gómez
Manuel Gómez
Virginio Gómez
Luciano González
Guillermo Granados
Angelo Guerra
Lázaro Hernández
Emilio Hernández
Manuel Isla
José Labrador
Boris Santa-Coloma
Marcos Martí
Mario Martínez
Horacio Matheu
Wilfredo Matheu
Roberto Mederos
Ramón Méndez
Mario Muñoz
Miguel Oramas
Oscar Ortega
Julio Reyes
Ismael Ricondo
Félix Rivero
Manuel Rojo
Manuel Saíz
Rolando San Román
Abel Santamaría
Osvaldo Socarrás
Elpidio Sosa
José Luis Tasende
José Testa
Julio Trigo
Andrés Valdés
Armando Valle
Gilberto Varón
Pedro Véliz

12

Batistas lagbrott är ostraffade

Jag skall berätta en historia för er. Det var en gång en republik. Den hade sin konstitution, sina lagar, sina rättigheter; president, parlament, domstolar; alla människor kunde församlas, sammansluta sig, tala och skriva fullständigt fritt. Regeringen var inte till folkets belåtenhet, men folket kunde byta ut regeringen och skulle göra det om några dagar. Det fanns en respekterad och åtlydd folkopinion och alla problem av kollektivt intresse diskuterades fritt. Det fanns politiska partier, debatt och polemik i radio och television, offentliga möten, och folket var fyllt av entusiasm. Detta folk hade lidit mycket, och om det inte var lyckligt så ville det bli det och hade rätt därtill. Det hade blivit lurat många gånger och såg på det förgångna med sannskyldig skräck. Det trodde blint på att detta aldrig kunde återkomma; det var stolt över sin frihetskärlek och levde i övertygelsen att denna skulle respekteras som ett heligt ting; det trodde storsint att ingen skulle våga begå brottet att angripa dess demokratiska institutioner. Det önskade förändring, förbättring, framsteg, och det såg dem nära. All dess förväntan låg i framtiden.

Stackars folk! En morgon vaknade befolkningen skakad. I nattens skuggor hade det förgångnas spöken trätt fram medan folket sov, och nu hade de det i ett fast grepp i händer och fötter och hals. Dessa klor var välkända, dessa käftar, dessa dödens liar, dessa stövlar ... Nej, nej det var

ingen mardröm; det var den sorgliga och fruktansvärda verkligheten. En man vid namn Fulgencio Batista hade just begått det hemska brott som ingen hade väntat.

Då hände det att en enkel medborgare i detta land, en som ville tro på republikens lagar och på integriteten hos dess domare som han många gånger hade sett rasa mot samhällets olycksbarn, skaffade sig en lagbok för att se efter vilka straff samhället föreskrev för den som gjorde sig skyldig till något sådant, och han fann följande:

”Med frihetens förlust under sex till tio år bestraffas den som begår någon handling direkt ägnad att med våld helt eller delvis förändra statens konstitution eller den etablerade regeringsformen.”

”Med frihetens förlust under tre till tio år bestraffas den som begår någon handling ägnad att främja en väpnad resning mot statens konstitutionella makter. Straffet skall vara frihetens förlust under fem till tjugo år om resningen kommer till utförande.”

”Den som begår en handling i avsikt att hindra, helt eller delvis, även om det vore temporärt, senaten, representanthuset, republikens president eller högsta domstolen att utöva sina konstitutionella funktioner, döms till frihetens förlust under sex till tio år.”

”Den som söker förhindra eller störa hållandet av allmänna val bestraffas med frihetens förlust under fyra till åtta år.”

”Den som introducerar, publicerar, propagerar för eller söker sätta i kraft på Kuba beslut, order eller dekret ... ägnade att provocera till olydnad mot gällande lagar bestraffas med frihetens förlust under två till sex år.”

”Den som utan laglig befogenhet därtill eller regeringens order tar befälet över trupper, militärförläggningar, befästningar, militära posteringar, samhällen eller krigsfartyg eller krigsflygplan bestraffas med frihetens förlust under fem till tio år.”

”Samma straff skall utmätas för den som inkräktar på utövandet av en funktion som grundlagsenligt endast tillkommer någon av statsmakterna.”

Utan att säga ett ord till någon gick nämnde medborgare med lagboken i ena handen och papperen i den andra till den stora gamla byggnad i huvudstaden där den domstol arbetade som hade att väcka åtal mot och bestraffa dem som begick sådana handlingar, överlämnade en skrivelse där han avslöjade brotten och begärde 1 till 8 års fängelse för Fulgencio Batista och hans 17 medbrottslingar som lagen föreskrev och med hänsyn till alla graverande omständigheter av återfall, förräderi och agerande i skydd av nattmörkret.

Dagarna gick och månaderna gick. Vilken besvikelse! Den anklagade besvärades inte, han gick omkring i republiken som dess härskare, man kallade honom ärade herre och general, han tillsatte och avsatte domare, och på själva dagen för domstolarnas öppnande såg man den anklagade sitta på hedersplats bland vårt rättsväsendes höga och vördnadsvärda patriarker.

Åter gick dagarna och månaderna. Folket tröttnade på oegentligheter och skoj. Folken tröttnar alltid förr eller senare! Kampen bröt ut, och den man som stod utanför lagen, som hade tagit makten med våld mot folkets vilja och angripit den lagliga ordningen torterade, mördade, fängslade och anklagade inför domstolarna dem som gått ut att kämpa för lagen och för att återge folket dess frihet.

Demonstration vid Havannas universitet strax efter Batistas statskupp den 10 mars 1952. Kubas flagga bärs av Raúl Castro.

13

Orätt görs till rätt i Batistas diktatur

Herrar domare! Jag är den enkle medborgare som en dag förgäves gick till domstolarna för att begära att de bestraffade de maktlystna män som skändat lagarna och krossat våra institutioner, och nu, när det är jag som är åtalad för att ha velat störta denna illegala regim och återupprätta republikens legitima konstitution, då håller man mig isolerad 76 dagar i en cell utan att låta mig tala med någon eller ens träffa min son; man för mig genom staden mellan två kulsprutor på tripoder, man överför mig till detta sjukhus för att döma mig hårt och i hemlighet, och en åklagare med lagboken i ena handen kräver högtidligt att jag bestraffas med 26 års fängelse.

Ni kommer att säga mig att republikens domare den gången inte agerade därför att de makthavande hindrade dem. Erkänn i så fall det! Den här gången kommer också de makthavande att tvinga er att döma mig. Första gången kunde ni inte bestraffa den skyldige; andra gången måste ni bestraffa den oskyldige. Rättvisans jungfru två gånger våldtagen av de makthavande.

Och vilken massa prat för att rättfärdiga det orättfärdiga, förklara det oförklarliga och förena det oförenliga! Till slut har de nått ett stadium där de som främsta argument hävdar att makt är rätt. Det skulle betyda att makten att slunga ut tanks och soldater på gatorna, bemäktiga sig Presidentpalatset, Republikens skattkammare och övriga offentliga byggnader, och att rikta vapnen mot folkets

hjärta också innebär rätten att regera över det. Samma argument kunde nazisterna ha använt när de ockuperade Europas länder och installerade marionettregeringar där.

Jag erkänner och tror att revolutionen är en källa till rätt; men den nattliga, väpnade kuppen den 10 mars kan aldrig kallas revolution. På vulgärt språk brukar revolution enligt José Ingenieros betyda de små störningar som en grupp missnöjda sätter igång för att beröva de övermättade deras politiska privilegier eller ekonomiska fördelar, vilket brukar leda till att några män byts ut mot andra vid en ny fördelning av befattningar och profiter. Detta är inte historiefilosofins kriterium, det kan inte användas av bildat folk.

I betydelsen av förändringar i djupet av den sociala organismen hände ingenting, inte ens på ytan av det offentliga träsket syntes någon rörelse som kunde rubba den rådande ruttenheten. Om det under den tidigare regimen förekom politiskt lurendrejeri, stöld, plundring och brist på respekt för människolivet, har den nuvarande regimen femdubblat lurendrejeriet, tiodubblat plundringen och hundrafaldigat bristen på respekt för människolivet.

Man visste att Barriguilla hade stulit och mördat, att han var miljonär, att han hade många bostadshus i huvudstaden, stora aktieinnehav i utländska företag, fabulösa konton i nordamerikanska banker, att han delade ut kapitalvinster på 18 miljoner pesos, att han var gäst på yankimiljonärernas mest luxuösa hotell, men ingen skulle väl någonsin komma på tanken att Barriguilla var revolutionär. Barriguilla är den av Weylers sergeanter som mördade 12 kubaner i Guatao ... I Santiago de Cuba var det 70. *De te fabula narratur* (det är om dig berättelsen handlar).

Fyra politiska partier regerade landet före den 10 mars: Auténtico, Liberal, Demócrata och Republicano. Inom två dagar gav republikanerna kuppen sitt stöd. Innan ett år hade gått var liberalerna och demokraterna åter vid makten. Batista återupprättade inte konstitutionen, han

återupprättade inte de medborgerliga rättigheterna, han återupprättade inte kongressen, han återupprättade inte rösträtten, han återupprättade till slut inte en enda av de demokratiska institutioner som landet berövats, men han återupprättade Verdeja, Guas Inclán, Salvito García Ramos, Anaya Murillo och med de traditionella partiernas högsta pampar i regeringen återupprättade han det mest korrumperade, rovgiriga, reaktionära och antediluvianska i den kubanska politiken. Detta är Barriguillas revolution!

I avsaknad av det mest elementära revolutionära innehåll har Batistas regim i alla avseenden inneburit en 20 års tillbakagång för Kuba. Alla har fått betala hans återkomst dyrt, men framförallt de lägre klasserna som lever i svält och fattigdom, medan diktaturen som har ruinerat landet med oroligheter, inkompetens och ångest ägnar sig åt det mest motbjudande politiska lurendrejeri och hittar på ständigt nya sätt att hålla sig kvar vid makten även om det måste ske över ett berg av lik och ett hav av blod.

Inte ett enda djärvt initiativ har tagits. Batista har helt och hållet överlämnat sig till de stora finansintressena, och det kunde inte gärna bli annorlunda med hänsyn till hans mentalitet, hans totala avsaknad av ideologi och principer, den absoluta frånvaron av tilltro, förtroende och stöd från massorna. Det var ett enkelt utbyte av folk och en fördelning av krigsbytet mellan vänner, släktingar, medbrottslingar och horden av glupska parasiter i diktatorns politiska omgivning. Vilken vanära har inte drabbat folket för att en liten grupp egoister, som inte tar det minsta hänsyn till fosterlandet, i det politiska livet skall finna ett lätt och bekvämt *modus vivendi!*

Hur rätt hade inte Eduardo Chibás när han i sitt sista tal sade att Batista uppmuntrade återkomsten av överstarna, ricinoljetortyren och flyktlagen! [41] Omedelbart efter

41 *Ley de fuga – en förevändning för att mörda politiska fångar ”under flyktförsök”.*

den 10 mars började man åter föröva barbariska gärningar som man trodde för alltid vara förvisade från Kuba: angreppen mot Radiouniversitetet, ett attentat utan motstycke mot en kulturell institution där gangsters från SIM blandade sig med snoryngel från PAU-ungdomen;[42] kidnappningen av journalisten Mario Kuchilán som mitt i natten bortfördes från sitt hem och torterades bestialiskt och till oigenkännlighet; mordet på studenten Rubén Batista[43] och den kriminella beskjutningen av en fredlig studentdemonstration invid samma mur där studenterna arkebuserades 1871, män som spottade blod ur lungorna inför själva domstolen efter den barbariska tortyr de hade utsatts för av ordningsmakten precis som vid processen mot doktor García Bárcena.[44] Och jag skall inte här relatera de hundratals fall där grupper av medborgare brutalt har misshandlats utan åtskillnad mellan män och kvinnor, unga och gamla. Allt detta före den 26 juli. Efteråt gick som bekant inte ens kardinal Arteaga fri från handlingar av detta slag. Alla människor vet att han föll offer för ordningsmaktens agenter. Officiellt påstod de att det var ett verk av ett gäng banditer. För en gångs skull talade de sanning – vad annat är denna regim?

Befolkningen hade just skräckslagen begrundat fallet med journalisten som var kidnappad och utsatt för tortyr med eld under tjugo dagar. I varje gärning en cynism utan motstycke, ett ändlöst hyckleri; fegheten i att undfly

42 *PAU, Partido Acción Unitaria, Batistas politiska parti.*

43 *Rubén Batista, arkitektstuderande vid universitet i Havanna, var revolutionens första studentmartyr. Han mördades 1929. Kampen mot Fulgencio Batista hade från början stor anslutning från studenterna, som leddes av Federación Estudiantil Universitaria (FEU).*

44 *Rafael García Bárcena, professor i filosofi vid Havannas universitet, ledare av Movimiento Nacional Revolucionario, greps den 5 april 1953 av SIM, Batistas hemliga polis.*

ansvaret och att alltid lägga skulden på regimens fiender. Ett sätt att regera som det sämsta gangstergäng kunde avundas regimen. Inte ens nazistmördarna var någonsin så fega. Hitler tog ansvaret för slakten den 30 juni 1934 och sade att han under 24 timmar hade varit Tysklands högsta domstol. De hejdukar som är i tjänst hos denna diktatur, vilken inte kan jämföras med någon annan i lågsinthet, uselhet och feghet, kidnappar, torterar, mördar, och sedan ger de med makalös fräckhet regimens motståndare skulden. Det är metoder typiska för sergeant Barriguilla.

De som bär ansvaret för de händelser jag här har nämnt, herrar domare, har inte en enda gång trätt fram för att ställas inför domstol. Hur kan det komma sig! Var inte detta den regim som skulle garantera ordning, frid och respekt för människolivet?

Bostad för arbetande på United Fruit Companys sockerrörs-plantager i provinsen Oriente på Kuba.

14

Batistas brott mot grundlagen

Allt detta har jag refererat för att ni skall säga mig om en sådan situation kan kallas en rättsskapande revolution; om inte republikens domstolar måste vara prostituerade för att skicka de medborgare i fängelse som vill befria sitt land från så mycken skändlighet.

Kuba lider under en grym och vanhedrande despotism och ni känner till att motstånd mot despotism är legitimt; det är en universellt erkänd princip och vår konstitution av 1940 hävdar den uttryckligen i 40:e artikelns andra paragraf: ”Ett adekvat motstånd till skydd för de individuella rättigheter som garanteras i det föregående är legitimt.” Men även om vår grundlag inte hade hävdat denna princip, är den en förutsättning utan vilken inget demokratiskt samhälle kan tänkas. I sin bok om Konstitutionell Rätt gör professor Infiesta[45] skillnad mellan politisk grundlag och juridisk grundlag och säger att ”ibland inkluderas i den juridiska grundlagen konstitutionella principer vilka, även om de inte funnes där, skulle förplikta genom folkets vilja – såsom majoritetsprincipen eller representationen i våra demokratier.” Rätten att resa sig mot tyranniet är en av dessa principer som, antingen den är inskriven i den juridiska grundlagen eller inte, alltid har

45 *Ramón Infiesta, professor i grundlagsrätt vid Havannas universitet, då betraktad som högsta auktoritet i ämnet.*

full giltighet i ett demokratiskt samhälle. Att lägga fram denna fråga inför en domstol är ett av de mest intressanta civilrättsliga problemen. Duguit har sagt i sin Traktat om Konstitutionell Lag att ”om upproret misslyckas kommer ingen domstol att våga säga att det inte existerade någon konspiration eller något attentat mot statens säkerhet därför att regeringen var tyrannisk och avsikten att störta den var legitim.” Men lägg märke till att han inte säger att ”domstolen inte bör” utan att ”ingen domstol kommer att våga.” Klarare uttryckt kommer det inte att finnas någon domstol som vågar, någon domstol som är tillräckligt modig för att göra något sådant under tyranniet. Frågan medger inget alternativ; om domstolen är modig och uppfyller sina plikter kommer den att våga. Man har nyligen högljutt diskuterat om konstitutionen av 1940 fortfarande är i kraft; domstolen för grundlagsenliga och sociala garantier gick emot den och dömde till förmån för förordningarna. Trots detta påstår jag, herrar domare, att konstitutionen av 1940 fortfarande gäller. Mitt påstående kan måhända synas absurt och olägligt, men bli inte förvånade, det är jag som förvånas över att en domstol har försökt göra en tarvlig kupp mot republikens legitima konstitution. Liksom tidigare skall jag, genom att strängt hålla mig till fakta, sanning och förnuft, bevisa det jag nu har påstått. Domstolen för grundlagsenliga och sociala garantier instiftades i enlighet med artikel 172 i konstitutionen av 1940 kompletterad av lag nummer 7 av den 31 maj 1949. Dessa lagar, i kraft av vilka den skapades, gav domstolen en specifik och konkret kompetens när det gällde okonstitutionalitet; att fördöma lagar, förordningar, resolutioner eller handlingar såsom grundlagsvidriga när de förnekar, begränsar, inkräktar på eller förvränger de konstitutionella rättigheterna och garantierna eller förhindrar de statliga organens fria funktion. I artikel 194 stadgades alldeles klart: ”Domare och domstolar är skyldiga att lösa konflikter mellan gällande lagar och

grundlagen enligt principen att den senare alltid har företräde framför de förra.” I enlighet med de lagar som skapade *Domstolen för grundlagsenliga och sociala garantier* skulle den alltid döma till förmån för konstitutionen. Om denna domstol gav förordningarna företräde framför republikens konstitution, då gick den helt utanför sin kompetens och sina befogenheter och begick därför en juridiskt ogiltig handling. Domen är dessutom i och för sig absurd, och det absurda har ingen giltighet vare sig som handling eller som rätt, det existerar inte ens metafysiskt. Hur vördnadsvärd en domstol än är kan den inte påstå att en cirkel är fyrkantig, eller vilket är detsamma, att missfostret av den 4 april kan kallas för ett lands grundlag.[46]

Med konstitution förstår vi ett lands fundamentala och högsta lag, som definierar dess politiska struktur, reglerar funktionen hos dess statliga organ och begränsar deras befogenheter; den måste vara stabil, äga en viss varaktighet och vara tämligen sträng. Förordningarna fyller inte något av dessa krav. För det första rymmer de en monstruös, skamlös och cynisk motsättning i det väsentliga, vilket är republikens organisation och principen om suveränitet. Artikel 1 säger: ”Kuba är en oavhängig och suverän stat organiserad som demokratisk republik” ... Artikel 2 säger: ”Suveräniteten ligger hos folket och från detta utgår all makt.” Men sedan kommer artikel 118 och säger: ”Republikens president utses av ministerrådet.” Nu är det inte längre folket, nu är det ministerrådet. Och vem väljer ministerrådet? Artikel 120, stycke 13: ”Det tillkommer presidenten att fritt utnämna och byta ut ministrar och ersätta dem när så anses påkallat.” Vem väljer vem till slut? Är inte detta det klassiska problemet med ägget och hönan som ingen ännu kunnat lösa?

46 *Den 4 april 1952 antog Batistas regering en lag som i praktiken gav diktatorn all makt.*

En dag sammanträdde 18 äventyrare. Målet var att storma republiken med dess budget på 350 miljoner. I skydd av förräderi och mörker lyckades de i sitt uppsåt. ”Och vad ska vi göra nu då?” En av dem sade till de övriga: ”Ni utser mig till premiärminister och jag utnämner er till generaler.” När så hade skett uppsökte han tjugo medlöpare och sade till dem: ”Jag utnämner er till ministrar och ni utser mig till president.” På det sättet utnämnde de varandra till generaler, ministrar, president och de behöll statskassan och republiken.

Och det handlade inte om ett enda intrång i suveräniteten för att utnämna ministrar, generaler och president, utan en man utropade genom några förordningar sig själv till ensam härskare inte bara över suveräniteten utan över varje medborgares liv och död och över nationens hela existens. Därför påstår jag att den attityd som Domstolen för grundlagsenliga och sociala garantier intagit inte bara är förrädisk, tarvlig, feg och motbjudande utan även absurd.

Det finns i förordningarna en artikel som har passerat ganska oförmärkt men som ger nyckeln till denna situation och ur vilken vi skall dra några avgörande slutsatser. Jag syftar på reformklausulen som ingår i artikel 257 och som ordagrant säger: ”Denna grundlag kan ändras av ministerrådet med två tredjedels majoritet.” Här når skojet sin kulmen. Inte nog med att de har utövat suveräniteten för att tvinga på folket en konstitution utan att fråga efter dess mening och välja en regering som samlar all makt i deras händer, utan genom artikel 257 övertar de slutligt suveränitetens väsentligaste attribut som är befogenheten att reformera nationens fundamentala och högsta lag, vilket de också har gjort många gånger sedan den 10 mars, även om de påstår med den största cynism i världen i artikel 2 att suveräniteten ligger hos folket och att all makt utgår från folket. Om det räcker med två tredjedels majoritet i ministerrådet för att genomföra dessa lagändringar

och om presidenten är den som utser ministerrådet, då ligger republikens väl och ve i händerna på en enda man, en man som dessutom är den mest ovärdiga bland dem som fötts i detta land. Detta var vad som accepterades av Domstolen för grundlagsenliga garantier, och är allt det giltigt och lagligt som kommer därifrån? Nå, se nu vad den accepterade. ”Denna grundlag kan ändras av ministerrådet med två tredjedels majoritet.” Sådana befogenheter är obegränsade, i skydd av dem kan varje artikel, varje kapitel, varje del eller hela lagen modifieras. Artikel 1 till exempel, som jag redan har nämnt, säger att Kuba är en oavhängig och suverän stat organiserad som demokratisk republik – ”även om det de facto i dag är en blodig satrapi”[47] – artikel 3 säger att ”republikens territorium består av ön Kuba, Isla de Pinos och kringliggande öar ...” och så vidare. Batista och hans ministerråd kan med stöd av artikel 257 modifiera alla dessa artiklar och säga att Kuba inte längre är en republik utan ett ärftligt kungadöme och han själv, Fulgencio Batista, kröna sig till konung; de kan stycka det nationella territoriet och sälja en provins till ett främmande land som Napoleon gjorde med Louisiana; de kan upphäva rätten att leva och som Herodes låta skära halsen av nyfödda barn: Alla dessa åtgärder skulle vara lagliga och ni skulle tvingas sätta alla dem i fängelse som gjorde motstånd, som ni vill göra med mig i detta ögonblick. Jag har valt extrema exempel för att man bättre skall förstå det sorgliga och förödmjukande i vår situation. Och dessa obegränsade befogenheter ligger i händerna på män som sannerligen är i stånd att sälja republiken med alla dess invånare!

Om Domstolen för grundlagsenliga garantier accepterade en sådan situation, är det då inte på tiden att de lämnar sina ämbeten? Det är en grundläggande rättsprincip att

47 Satrapi – av satrap, titel för provinsståthållarna i det forntida Persien.

ingen konstitutionalitet existerar där den konstitutionella makten och den lagstiftande makten ligger hos samma organ. Om ministerrådet gör lagarna, förordningarna, reglementena och på samma gång har befogenhet att ändra grundlagen på tio minuter, då har vi inte ett förbannat dugg nytta av Domstolen för konstitutionella garantier! Dess dom är irrationell, ofattbar, mot all logik och republikens lagar som ni, herrar domare, har svurit att försvara. Då den dömde till förmån för förordningarna, då upphävdes inte vår högsta lag, utan Domstolen för grundlagsenliga och sociala garantier ställde sig själv utanför konstitutionen, avsade sig sina befogenheter och begick juridiskt självmord. Må den vila i frid!

15

Det är rätt att göra uppror!

Den rätt till motstånd som stadgades i artikel 40 i denna konstitution är i full kraft. Antogs den för att gälla när republiken fungerade normalt? Nej, den var för konstitutionen vad en livbåt är för ett fartyg på öppna havet, man kastar den inte i sjön förrän fartyget har blivit torpederat av fiender som legat och lurat på det. När republikens konstitution har förråtts och folket berövats alla sina rättigheter återstod endast denna rätt, som ingen makt i världen kan ta ifrån det, rätten att göra motstånd mot förtryck och orättvisa. Om någon fortfarande tvivlar så är här en artikel ur *Código de Defensa Social* som åklagaren inte borde ha glömt och som lyder ordagrant: ”De myndigheter som regeringen har utsett eller som folket har valt och som inte med alla tillgängliga medel gjort motstånd mot uppror skall bestraffas med speciell suspension från sex till tio år.” Det var en skyldighet för republikens domare att stå emot den förrädiska kuppen av den 10 mars. Man förstår mycket väl att när ingen har följt lagen, när ingen har uppfyllt sina plikter, då sänder man i fängelse de enda som har följt lagen och gjort sin plikt.

Ni kan inte förneka att den regering man har påtvingat landet är ovärdig dess tradition och dess historia. I sin bok *Lagarnas anda*, som lade grunden till den moderna uppdelningen av makten, skiljer Montesquieu på tre olika regeringstyper efter deras natur: ”den republikanska där hela folket eller en del av folket har den suveräna makten,

den kungliga där en enda man regerar men enligt bestämda lagar, och den despotiska där en enda man utan lagar och regler gör allt efter sin vilja och sina nycker”. Sedan tillägger han: ”En man vars fem sinnen oupphörligt säger honom att han är allt och att de andra inte är någonting, är naturligtvis okunnig, lat och sinnlig.” – ”Såsom dygd är nödvändig i en demokrati, heder i en monarki, är fruktan nödvändig i en despoti; ty när det gäller dygden är den inte nödvändig, och när det gäller hedern skulle den vara farlig.”

Rätten till uppror mot en despot, herrar domare, har varit erkänd från längst tillbaka i antiken och fram till nutiden av män med de mest olika doktriner, idéer och religioner.

I Kinas teokratiska monarkier i den mest avlägsna antiken var det praktiskt taget en grundlagsenlig princip att när en konung regerade oklokt och despotiskt blev han avsatt och ersattes med en dygdig prins.

Det gamla Indiens tänkare försvarade det aktiva motståndet mot överhetens godtycke. De rättfärdigade revolutionen och omsatte många gånger sina teorier i praktiken. En av deras andliga ledare sade att ”en åsikt som omfattas av många är starkare än kungen själv. Ett rep som är spunnet av många fibrer håller för att dra ett lejon.”

De grekiska stadsstaterna och den romerska republiken inte bara accepterade utan lovordade tyranners våldsamma död. Under medeltiden sade Johannes av Salisbury i sin *Statsmannens Bok* att när en furste inte regerar enligt lagen och förfaller till tyranni är det lovligt och rätt att störta honom med våld. Han rekommenderar att man använder kniv mot tyrannen men inte gift.

Thomas av Aquino avvisar i sin *Summa Theologica* doktrinen om tyrannmord men stödde trots detta tesen att tyrannerna borde störtas av folket. Martin Luther påstod att när en regering förfaller till tyranni och våldför sig på lagen var undersåtarna befriade från plikten att lyda.

Hans elev Philipp Melankton hävdar rätten till motstånd när regeringarna förvandlas till tyranner. Calvin, reformationens främste tänkare när det gäller politik, postulerar folkets rätt att ta till vapen för att göra motstånd mot varje usurpator.

Ingen mindre än en spansk jesuit från Filip II:s tid, Juan Mariana påstår i sin bok *De Rege et Regis Institution* (Om kungar och den kungliga institutionen) att när regenten usurperar makten, eller om han är vald men styr landet som en tyrann, är det tillåtet för en enkel privatperson att mörda honom, direkt eller genom bedrägeri, så tyst som möjligt.

Den franske författaren François Hotman hävdade att det mellan regenter och undersåtar existerar ett slags kontrakt och att folket kan resa sig i uppror mot regeringarnas tyranni när dessa bryter denna pakt. Under samma epok utkommer också en pamflett som blev mycket läst, betitlad *Vindiciae Contra Tyrannos* (Hämnd på tyrannen) och undertecknad med pseudonymen Stephanus Junius Brutus, där det öppet proklamerades att motstånd är legitimt mot regeringar när de förtrycker folket och att det var varje hederlig ämbetsmans plikt att gå främst i kampen.

De skotska reformatorerna John Knox och John Poynet hävdade samma ståndpunkt, och i denna rörelses mest betydande bok, skriven av George Buchanan, sägs det att om regeringen kommer till makten utan att räkna med folkets vilja eller styr dess öden på ett orättfärdigt och godtyckligt sätt, förvandlar den sig till en tyrann och kan störtas eller i sista hand avlivas.

John Althus, en tysk jurist från början av 1600-talet, säger i sin *Traktat om politik* att suveräniteten som statens högsta auktoritet föds ur alla dess medlemmars frivilliga samverkan; att regeringens makt kommer från folket och att, om den utövas orättfärdigt, olagligt eller tyranniskt, är folket befriat från plikten att lyda, och motstånd och uppror är berättigat.

Hittills, herrar domare, har jag hämtat exempel från antiken, medeltiden och början av den nya tiden; författare från alla idéer och trosriktningar. Men, som ni skall se finns denna rätt i själva roten till vår politiska existens, och det är tack vare den som ni i dag kan bära dessa ämbetsdräkter som kubanska domare. Vore de bara också en symbol för rättvisa!

Som bekant störtades i England på 1600-talet kungarna Charles I och James II för despotiska handlingar. Dessa händelser sammanföll med den liberala politiska filosofins födelse, den ideologiska kärnan hos en ny samhällsklass som då kämpade för att bryta feodalismens bojor. Mot tyranniet av guds nåde ställde denna filosofi principen om det samhälleliga kontraktet och undersåtarnas godkännande, och den gav upphov till den engelska revolutionen 1688 och de amerikanska och franska revolutionerna 1775 och 1789. Dessa stora revolutionära händelser satte igång frigörelseprocessen i de spanska kolonierna i Amerika, vars sista länk var Kuba. Denna filosofi gav näring åt vårt politiska och konstitutionella tänkande från den första konstitutionen i Guáimaro och fram till konstitutionen av 1940. Den senare var redan influerad av de socialistiska strömningarna i dagens värld och upptog därifrån principen om ägandets sociala funktion och människans ofrånkomliga rätt till en dräglig existens, vilkas fulla tillämpande de stora hävdvunna intressena har förhindrat. Rätten att göra uppror mot tyranniet stadfästes då definitivt och blev ett väsentligt postulat för politisk frihet.

Redan 1649 skriver John Milton att den politiska makten ligger hos folket, som äger att utnämna och avsätta kungar och har skyldighet att störta tyrannerna.

John Locke hävdar i sin *Traktat om regeringen* att folket, när människans naturliga rätt kränks, har rätt och skyldighet att eliminera eller byta ut regeringen. ”Det enda medlet mot oberättigat våld är att sätta våld emot.” Jean Jacques

Rousseau säger med stor vältalighet i *Samhällsfördraget*: ”När ett folk ser sig tvingat att lyda och lyder, handlar det rätt, men så snart det kan kasta av sig oket och gör så, handlar det bättre, och återtar sin frihet med samma rätt som har berövats det.” ”Den starkaste är aldrig tillräckligt stark för att alltid förbli herre, om han inte förvandlar styrkan till rätt och lydnaden till plikt ... Styrkan är en fysisk makt; jag ser inte vilken moral som skulle kunna härledas ur dess resultat. Att ge sig för styrkan är en nödvändighet, inte något som man gör frivilligt; man kan möjligen göra det av försiktighet. I vilken mening skulle det kunna vara en plikt?” ”Att avstå från friheten är att avstå från en mänsklig egenskap, från mänsklighetens rätt, inklusive dess plikter. Det finns ingen möjlig ersättning för den som avstår från allt. Ett sådant avstående är oförenligt med den mänskliga naturen; att beröva viljan all frihet är att beröva handlingarna all moral. Till slut, det är en fåfäng och motsägelsefull övertygelse att å ena sidan räkna med en absolut auktoritet och å andra sidan med en obegränsad lydnad ...”

Thomas Paine sade att ”en rättvis man förtjänar större respekt än en krönt buse.”

Endast reaktionära författare har motsatt sig denna folkens rätt, såsom den präst från Virginia, Jonathan Boucher, vilken sade att ”rätten till revolution är en fördömlig doktrin härledd från Lucifer, upprorens fader”.

Den deklaration om oberoende som antogs av kongressen i Filadelfia den 4 juli 1776 framhöll denna rätt i en skön paragraf som säger: ”Vi hävdar som uppenbara sanningar att alla människor föds jämlika; att Skaparen ger åt alla vissa ofrånkomliga rättigheter till vilka räknas livet, friheten och uppnåendet av lycka; att regeringar inrättas bland människor för att skydda dessa rättigheter, regeringar vars rättfärdiga makt härleds ur de regerades vilja; att så snart någon form av regering tenderar att fördärva dessa målsättningar har folket rätt att förändra

eller avskaffa den och tillsätta en ny regering som grundar sig på dessa principer och organiserar sin makt på ett sätt som enligt folkets mening bäst garanterar dess säkerhet och lycka.”

Den berömda franska deklarationen om de mänskliga rättigheterna lämnade åt kommande generationer denna princip: ”När en regering kränker folkets rätt är upproret den heligaste av alla rättigheter och den mest bjudande av alla plikter.” ”En person som tillägnar sig suveränitet bör dömas till döden av fria människor.”

16

Döm mig – Historien skall frikänna mig

Jag tror att jag har rättfärdigat min ståndpunkt tillräckligt. Jag har nämnt flera skäl än åklagaren anförde för att få mig dömd till 26 års fängelse; alla dessa skäl stöder de människor som kämpar för ett folks frihet och lycka, intet stöder dem som obarmhärtigt förtrycker, korrumperar och plundrar det; därför har jag haft många skäl att anföra, medan han inte kunnat uppvisa ett enda. Hur skulle man kunna rättfärdiga Batistas närvaro vid makten, dit han nått mot folkets vilja och genom att med förräderi och våld kränka republikens lag? Hur skulle man kunna kalla laglig en regim av blod, förtryck och vanära? Hur kan man kalla en regering som har samlat det politiska livets mest bakåtsträvande män, idéer och metoder för revolutionär? Hur kan man betrakta högförräderiet hos en domstol, vars uppgift var att skydda vår konstitution, som juridiskt giltig? Med vilken rätt sänder man i fängelse medborgare som velat ge liv och blod för sitt fosterlands värdighet? Detta är monstruöst inför nationens ögon och den sanna rättvisans principer!

Men det finns ett skäl som stöder oss mäktigare än alla de övriga; vi är kubaner, och att vara kuban innebär en plikt, att inte uppfylla plikten är ett brott och ett förräderi. Vi är stolta över vårt fosterlands historia; vi lärde oss den i skolan, vi växte upp och hörde talas om frihet, rättvisa och rättigheter. Man lärde oss tidigt att vörda våra hjältars och martyrers ärorika exempel, Céspedes, Agramonte,

Maceo, Gómez och Martí var de första namn som fästes i vårt minne; man lärde oss att Titanen[48] hade sagt att man inte tigger om friheten utan erövrar den med machetens egg; man lärde oss att Aposteln skrev i sin bok *La edad de Oro* för att undervisa medborgarna i ett fritt land: ”En människa som anpassar sig till att lyda orättvisa lagar och tillåter att det land där han är född missköts och förtrampas, det är inte en hederlig människa ... Det måste finnas i världen en viss kvantitet värdighet liksom det måste finnas en viss kvantitet ljus. När det finns många människor utan värdighet, finns det alltid andra som i sig bär många människors värdighet. Det är dessa som med en fruktansvärd kraft gör uppror mot dem som berövar folken deras frihet, vilket är att beröva människorna deras värdighet. I dessa människor ryms tusentals människor, ett helt folk, hela den mänskliga värdigheten ...”

Man lärde oss att den 10 oktober och den 24 februari är ärofulla och glädjerika årsdagar, ty de markerar dagar då kubanerna gjorde uppror mot förnedrande tyranni; man lärde oss att älska och försvara den vackra flaggan med den ensamma stjärnan och att var dag sjunga en hymn vars rader säger: ”Att leva i bojor är att leva i skam och vanära, och att dö för fosterlandet är att leva.” Allt detta lärde vi, och vi skall aldrig glömma det, även om man i dag i vårt land mördar och fängslar människorna för att de praktiserar de idéer man lärde dem redan i vaggan. Vi föddes i ett fritt land som våra föräldrar efterlämnade åt oss, och Ön skall förr sjunka i havet än att vi ger oss till slavar åt någon.

Det såg ut som om Aposteln skulle dö det år då hans hundraårsminne firades, som om hans minne skulle dö för alltid, så stor var skymfen! Men han lever, han har inte dött, hans folk är upproriskt, hans folk är värdigt, hans folk är troget hans minne; kubaner har fallit medan de försvarade

48 Titanen – syftar på general Antonio Maceo.

hans läror, ungdomar har velat tvätta bort skamfläcken genom att dö vid hans grav, de har gett sitt blod och sitt liv för att han skall leva vidare i folkets minne. Kuba, vad skulle det ha blivit av dig om du hade låtit din Apostel dö!

Jag avslutar nu mitt försvar, men jag gör det inte som advokater alltid gör genom att begära den försvarades frihet; jag kan inte begära frihet medan mina kamrater genomlider en vanhedrande fångenskap på Isla de Pinos. Sänd mig till dem att dela deras öde, det är rimligt att hederliga män är döda eller fängslade i en republik där presidenten är en brottsling och en tjuv.

Till herrar domare, min uppriktiga tacksamhet för att ni har tillåtit mig att uttrycka mig fritt, utan något ynkligt tvång; jag hyser inget agg till er, jag erkänner att ni i vissa avseenden har varit humana och jag vet att ordföranden i denna domstol, en man med ett fläckfritt liv, inte kan dölja sin motvilja mot de rådande förhållandena som tvingar honom att fälla en orättvis dom. Ännu återstår för domstolen ett allvarligare problem: Där ligger de åtal som väckts för de sjuttio morden, det vill säga den största massaker vi någonsin sett. De skyldiga är fortfarande i frihet, med vapen i handen, och utgör ett ständigt hot mot medborgarnas liv; om inte lagens hela tyngd faller över dem på grund av feghet eller därför att man hindrar domarna, och om dessa då inte avgår tillsammans, då sörjer jag över er heder och beklagar den skam utan motstycke som kommer att drabba den juridiska makten.

Vad mig beträffar vet jag att fängelset kommer att bli hårdare för mig än det varit för någon annan, fyllt av hot och av usel och feg grymhet, men jag fruktar det inte, liksom jag inte fruktar raseriet hos den tyrann som tog livet av mina sjuttio bröder. Döm mig, det betyder ingenting. Historien skall frikänna mig.

Efter mindre än två år i fängelset gav Batista amnesti. Fidel Castro lämnar här fängelset den 15 maj 1955 tillsammans med Raúl Castro (t.v.) och Juan Almeida (mitten). De reste därefter till Mexico för att förbereda nästa fas i kampen för ett fritt Kuba.

FIDEL

Efterord

Mycket har skrivits om Fidel Castro, hans liv och verk. I författaren Sven Wernströms introduktion till denna bok kan man läsa om Fidels uppväxt, skolgång, utbildning till advokat, och om upptakten till attacken mot Moncadakasernen i Santiago de Cuba på morgonen den 26 juli 1953. Wernström beskriver hur anfallet gick till, och det brutala efterspelet, där många av deltagarna mördades. Fidel och några till fängslades och ställdes inför domstol. Han skildrar också hur Fidels försvarstal under år 1954 spreds över hela Kuba.

Försvarstalet höll Fidel inte för att påverka sin egen dom, för han visste att den skulle bli hård. Talet beskrev ett program för den revolution som han såg som nödvändig för att befria Kuba från det brutala tyranniet under diktatorn Fulgencio Batista.

I sitt förord 1993 till den förra svenska utgåvan av denna bok skriver Fidel om Moncadaprogrammet: ”Helt klart är det ännu inget socialistiskt program, och det hade varit omöjligt under Kubas dåvarande omständigheter. Men den uppmärksamme läsaren kan förnimma att det var ett program som siktade mot socialismen som enda möjliga lösning på det kubanska samhällets problem.”

Då vi nu år 2017 i Svensk-Kubanska Föreningen beslutat oss för att publicera en ny utgåva av *Historien skall frikänna mig* är det främst för att hedra minnet av en stor

man som gick ur tiden den 26 november 2016, men också för att hylla den kubanska revolutionen, som inneburit så stora och viktiga framsteg för Kubas folk.

Ja, mycket har skrivits om Fidel. Framstående – och även mindre framstående – skribenter har skildrat och analyserat hans liv, hans tal, hans politik, och tecknat hans porträtt från varje tänkbar utgångspunkt.

Den av de skribenter som bidragit mest till att teckna Fidels porträtt är utan tvekan den franske journalisten Ignacio Ramonet, som under år 2005 genomförde en ca 100 timmar lång intervju, där varje upptänkligt ämne behandlades – barndomen, familjen, skolåren, studietiden vid Havannas universitet, kampen mot Batista, Moncada, den 25 månader långa striden för att vinna revolutionen, Grisbukten, oktoberkrisen, kampen i Angola, specialperioden och mycket mer. Fidel svarar utförligt på Ramonets frågor och ger därmed läsaren en god inblick i sin egen personlighet, vad som är viktigt för honom, hur han sökt lösningen på svåra problem, hur han värdesatt sina kubanska medkämpars mod, uthållighet och kamratskap.

Fidels skolgång började i Santiago och fortsatte i Havanna när han var 16 år. Det var katolska skolor, ledda av jesuitpräster. Fidel satte stort värde på sina lärare som hade rättskänsla, höga moralprinciper och arbetade disciplinerat, men han kunde inte acceptera de kristna dogmerna som de ville pränta in i sina elever. Felet var att dogmerna kunde man inte komma fram till genom resonemang, och Fidel älskade att argumentera och resonera. Men Fidels mor, som stod honom nära, var djupt religiös, och Fidel respekterade henne, liksom han senare respekterat och haft nära vänner bland djupt troende kristna.

Den katolske franciscanerprästen och befrielseteologen Frei Betto från Brasilien har i sin bok *Fidel and religion* utgiven 1985 visat hur Fidel utmanat tesen att en kristen inte

också kan vara kommunist. Till Betto sa Fidel: ”Jag har alltid varit troende” – men han menade då inte religiöst troende, utan politiskt; tron på att rättvisan måste segra och att allt maktmissbruk måste bekämpas. Därtill kan en stor dos av envishet och optimism i Fidels personlighet läsas ut av intervjuerna i Bettos bok, liksom även i Ramonets bok som utkom 20 år senare.

Fidel läste mycket, med början under skoltiden och sedan hela livet ut. Hans favoritämne var historia, först den bibliska historien och senare naturligtvis Kubas historia där han tog till sig allt som skrivits av Kubas nationalhjälte från 1800-talet, José Martí. Martís tänkande om betydelsen av enhet för att uppnå befrielse från kolonialmakten var grundläggande för hur Fidel senare organiserade kampen mot Batistas grymma diktatur och den fortsatta kampen mot imperialismakten USA som alltsedan revolutionens seger strävat för att återta makten på Kuba.

Fidel läste om andra revolutioner för att förstå och kunna tillämpa lärdomar av dessa på sitt eget land: Budskapet om frihet, jämlikhet och broderskap från den franska revolutionen 1789 berörde honom djupt, likaså hur de svarta slavarna, det allra lägsta samhällsskiktet på Haiti, kunde resa sig mot sina plågoandar och gripa statsmakten 1791. Han studerade också ingående revolutionen i Mexico 1910 och i Ryssland 1917. Vad gjordes som var bra och rätt, vad gjordes för fel och misstag, och varför? Men Fidel läste även skönlitteratur. Cervantes och riddaren av den sorgliga skepnaden var hans favorit. Han läste också andra prosaförfattare som Victor Hugo och Honoré de Balzac, och poeter som Pablo Neruda och Kubas Nicolás Guillén.

I *Historien skall frikänna mig* (se sid 73) ger Fidel ett exempel på Balzacs politiska satir i berättelsen om Herr Valentin, som – liksom Batista och hans män – är så rik att han står över alla lagar: ”Han är inte underkastad lagen, utan lagarna är underkastade honom. För miljonärerna existerar varken domstolar eller straff.”

Som juridikstuderande vid Havannas universitet började Fidel läsa verk av Marx, Engels och Lenin. Med deras och med José Martís tankar som utgångspunkt tog han ställning för de fattiga, utsatta, utnyttjade och förödmjukade och utvecklade sin revolutionära samhällssyn. Fidel gjorde sig känd som talare och tog strid mot orättvisor, höga hyror, korrupta politiker och hänsynslös exploatering av arbetare. Han engagerade sig internationellt i kampen mot andra diktaturer i Latinamerika. Han influerades av 1800-talets frihetskämpe i Latinamerika, Simon Bolivar, som inte bara kämpade mot kolonialmakterna utan också för ett enande av hela kontinenten. Idag har detta tagit ett steg mot förverkligande genom CELAC, den Latinamerikanska och Karibiska Gemenskapen, där alla stater på västra halvklotet ingår, med undantag för USA och Kanada.

Fidels iver att hela tiden läsa, studera och resonera sig fram till sin syn på samhällsutvecklingen inverkade säkerligen på den målmedvetenhet som Kuba har utvecklat för att bekämpa analfabetismen. Skolgång, som var ett privilegium för de rika före revolutionen, blev allas rättighet och gratis för alla. Utan utbildning finns ingen frihet och ingen demokrati. Ett land kan inte vara demokratiskt fullt ut om inte dess folk kan läsa och skriva och tillägna sig kulturen. På samma sätt har Kuba bidragit till läs- och skrivkunnighet i många länder i tredje världen och berett möjligheter för folklig demokrati att växa fram.

I sina tal stred Fidel för mänskliga rättigheter och för att lösa konflikter genom dialog och resonemang, inte genom tvång. Denna hans syn satte också prägel på den revolutionära kampen under gerillakriget i slutet av 1950-talet. Gerillan respekterade civilbefolkningen, stal ingenting, betalade för sig och tvingade heller ingen att enrollera sig. Det hände någon enstaka gång att en armé-

enhet bröt mot dessa regler. Det blev hårda straff. Man kunde inte tillåta att en revolutionär armé gjorde sig skyldig till maktmissbruk mot befolkningen, liksom inte heller att fiendens fångar torterades eller arkebuserades.

Efter en militär seger fanns sårade att ta hand om bland såväl de egna som bland tillfångatagna fiendesoldater. Alla fick den vård som kunde ges. Fiendesoldaterna avväpnades och släpptes. Efter revolutionens seger 1959 fick de i Batistas armé som gjort sig skyldiga till hemska brott stå till svars inför domstol. För de allra värsta brotten utmättes dödsstraff. Kuba har fortfarande kvar lag om dödsstraff, men tillämpar den bara i yttersta undantagsfall. I sin intervju med Ramonet säger Fidel: ”Vi går mot en framtid där dödsstraff kan avskaffas.”

Efter segern mot invasionsförsöket vid Grisbukten 1961 hade Kuba tagit nästan 1 200 fiendesoldater tillfånga. Alla behandlades väl, men 14 av dem ställdes inför rätta för brott de begått före revolutionen. De övriga frigavs i december 1962 mot mat och mediciner från USA till ett värde av ca 53 miljoner dollar. Fidel säger till Ramonet: ”Inte för att vi behövde pengarna, utan för att detta visade att USA:s regering erkände att de hade förlorat.”

På samma sätt som utbildning blev en rättighet för alla och gratis för alla, blev hälso- och sjukvård efter revolutionen gratis för alla. Fidel, själv uppvuxen i en relativt rik familj, hade ändå lekkamrater bland fattiga barn i det lantliga samhälle där han tillbringade sin barndom. Han visste hur livet var för de fattiga med hårt arbete, knappt om mat, ingen sjukvård överhuvudtaget. Idag är Kuba känt för sin högklassiga sjukvård som kommer alla till del, och vad mera är, Kuba delar med sig bland världens fattiga och sänder läkare till länder där folk lever i misär.

Det är det internationella ansvaret som gjort Kuba och Fidel Castro kända över hela världen. Det är modet hos många många kubaner som rest ut för att dela med sig av sina kunskaper för att bekämpa svåra sjukdomar,

epidemier (som Ebola, t.ex.) och naturkatastrofer. Bland de länder som fått hjälp och stöd är tacksamheten stor, och Fidel är en gestalt som alltid kommer att stå som en symbol för medmänsklighet över alla gränser.

Tillsammans med president Hugo Chávez i Venezuela tog Fidel år 2004 initiativ till att bilda ALBA, Latinamerikas och Karibiens förbund för politisk, ekonomisk och social integration, som nu har elva medlemsländer. Ett av de viktigaste projekten i ALBA är *Operation Mirakel* vars program är att ge gratis ögonoperationer till alla synskadade, först i Kuba och Venezuela och sedan i allt fler länder i regionen och även i Afrika.

En grundtanke hos Fidel – ända sedan han började sin politiska bana – var att ta strid för idéer om ett bättre samhälle för mänskligheten, ett samhälle utan krig, utan kärnvapenhot, utan miljöförstöring. Denna kamp för idéerna härstammar från José Martí, som hade sagt: ”Skyttegravar byggda av idéer är starkare än om de vore av sten. En rättvis sak – även om den är gömd i en grotta – är starkare än en armé”.

Händelserna 1999 med den kubanske pojken Elián González fick Fidel att mobilisera Kubas ungdom till strid för idéerna och för Eliáns befrielse. Eliáns mor hade lämnat sin man och gett sig av med sonen till USA, men förolyckats under resan. Elián hölls kvar i Miami och fick inte återvända till sin far på Kuba, som begärt att få tillbaka honom.

Fidel såg att det var nödvändigt att uppmana de unga att ta strid för idéerna om Kuba skulle kunna motstå den mäktiga imperialistmakten USA, som vid början av 2000-talet trappade upp sin redan tidigare hårda ekonomiska krigföring mot Kuba och senare lanserade den sataniska s.k. Bushplanen.

Kampen om Elián var segerrik, och efter fem månader kunde han återvända till Kuba. Kampen för De Fem

kubanerna, som fängslades i USA 1998, blev mycket längre, men fördes även den till slut till seger, en seger som Fidel fick uppleva bara ett par år innan sin död.

Fidel sökte inte pådyvla sitt folk någon dogmatisk socialistisk ideologi, men han ville visa hur idéer om ett annat slags samhälle i sig själva var revolutionerande. Det måste vara idéer som formats genom kritiskt och självständigt tänkande och genom stor medvetenhet för att demaskera ohållbarheten i det imperialistiska systemet som bara kan leda till kaos, lidande och katastrof. Imperialisterna behöver vapen för att i alla lägen kunna upprätthålla sitt system med hjälp av våld. Det är därför de har alla dessa militärbaser över hela världen. Men kampen om idéerna kan inte föras med vapen och våld, utan bara genom att vinna stöd hos folket. Kampen om idéerna blev till en omfattande kampanj för folkbildning och kultur på Kuba, där TV-mediet användes flitigt.

I sitt förstamajtal 2003 sa Fidel: ”Idéer är värda mer än vapen, hur sofistikerade de än må vara”. USA hade just invaderat Irak, och George W. Bush hade uttalat sig mycket fientligt om Kuba, och sagt att Kuba ”sponsrar terrorism”. En annan lögn kom från utrikesminister John Bolton; påståendet att Kuba håller på att skaffa sig biologiska stridsmedel. Våren 2003 var hotet från USA överhängande. Fidel uppmanade Kubas folk och särskilt Kubas ungdom att stå fast vid revolutionens idéer och vara beredda att försvara sitt land.

2006 drabbades Fidel av sjukdom och valde att träda tillbaka från sin uppgift som statschef. Efter en tid fick han krafterna åter, och ägnade sig då åt att skriva och publicera sina tankar kring olika företeelser i dagens värld. Miljö- och fredsfrågorna engagerade honom starkt. Med stor uppmärksamhet följde han och kommenterade händelseutvecklingen i USA där Barack Obama tillträtt som ny president år 2009. Dessa sina sista år fortsatte Fidel

att strida för de idéer som på det allra mest grundläggande sätt berör mänsklighetens framtid: Nödvändigheten att agera medan det ännu finns tid att göra något åt den globala uppvärmningen. Nödvändigheten att stoppa krigshets och upprustning med smutsiga vapen och kärnvapen. Nödvändigheten att kämpa mot utplundringen av jordens naturresurser för att få kortsiktiga vinster. Ofta satte Fidel fingret på de verkligt ömma punkterna i det kapitalistiska systemet, som är enormt lukrativt för ett fåtal men inte har en chans att lösa de stora globala frågorna.

Vad Fidel har betytt för Kuba och för världen kanske det idag är för tidigt att summera. Hans historiska betydelse kan man dock knappast förringa, och kubanerna har visat att de sörjer honom djupt och hedrar hans minne. Kuba har genomfört en stor samhällsomvandling under hans ledning, problem har uppstått och en del av dem har fått sin lösning, ofta genom hård kamp. Andra problem och svårigheter kvarstår att kämpa emot. Hur det ska gå är beroende av kubanernas förmåga att mot alla odds fortsätta att ta strid för de mänskliga värden och idéer som Fidel ägnade hela sitt liv åt. Sammanhållningen i Latinamerika och den internationella solidariteten med Kuba har också stor betydelse.

Fidel var ingen vän av titlar, och han var starkt emot varje form av personkult. För sitt folk, och för många av oss utanför Kuba, blev han bara helt enkelt FIDEL.

Göteborg i maj 2017
Louise Österlin

Personregister